

สรุปบทเรียน

กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน
กลุ่มศพ/กลุ่มเสี่ยง
และครอบครัว

ประชาอาสา จังหวัด
ก้าวชุมชนทิวทัศน์ภาคเหนือตอนล่าง

โดย คณะจัดกระบวนการสรุปบทเรียน
ศูนย์วิชาการสารเสพติดภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สนับสนุนโดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 6

ความแตกต่างในระดับวิธีการของการแก้ไขปัญห
สะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่มีผลต่อ

สถานการณ์ปัญหาหายสาบสูญที่น่าสนใจ

สรุปบทเรียน

กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน

กลุ่มเสฟ/กลุ่มเสี่ยงและครอบครัว

ประชาอาสา 9 จังหวัด

ก้าวชุมชนภิวัตน์ ภาคเหนือตอนล่าง

สารบัญ

บทนำ

ส่วนที่ 1

สรุปทเรียน:

กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสฟ/กลุ่มเสียงและครอบครัว
ประชาอาสา 9 จังหวัด ก้าวชุมชนกวิวัฒน ภาคเหนือตอนล่าง

ส่วนที่ 2

ประชาอาสา 9 จังหวัด ก้าวชุมชนกวิวัฒนภาคเหนือตอนล่าง:

เรื่องราวจากการถอดบทเรียนกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสฟ/กลุ่ม
เสียงและครอบครัว

ส่วนที่ 3

กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสฟ/กลุ่มเสียงและครอบครัว

ส่วนที่ 4

มุมมองที่เห็นจากเสียงสะท้อนของพื้นที่สร้างบทเรียนทั้ง 9

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากยุคสู่อีกยุค จากคนรุ่นก่อนไปสู่คนรุ่นใหม่เป็นเหตุและผล ที่เชื่อมโยงไปสู่ความสลับซับซ้อนของปัญหาเสพร การเกิดขึ้นของปัญหาเสพรต่างมีพัฒนาการมีที่มาที่ไป ผู้เสพรต่างมีเหตุผลมากมายที่เลือกที่จะเสพรเสพร คนขายยาเสพรต่างก็มีข้ออ้างและเหตุผลของตัวเองโดยไม่คิดถึง ความเสียหายหรือผลร้ายที่จะตามมา หลายยุคสมัยที่ภาครัฐมุ่งจัดการแก้ไขปัญหาเสพรด้วยพลังอำนาจที่มีอย่างมุ่งมั่น หากแต่ปรากฏการณ์ความจริงได้ชี้ให้เห็นว่า อำนาจ และกฎหมายมิได้เป็นทางออกของการแก้ไขปัญหาเสพร การใช้พลังทางเลือกที่ผสมผสาน (Mix up) กลับเป็นพลังทางเลือกที่อาจนำไปสู่การหาทางออกจากปัญหา ภาครัฐจึงเริ่มมีเชื่อมั่นให้ชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาเสพร อำนาจทางกฎหมายเดินคู่ไปกับการสร้างพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาเสพร

พื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หลากหลายวิธีคิด และหลากหลายในรูปแบบการทำมาหากินเพื่อดำรงชีวิต เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางกลุ่มสังคม และวิถีชีวิตของคนไปตามระบบการผลิต ในช่วงว่างของการเปลี่ยนแปลงเป็นช่วงว่างที่ซ่อนภัยร้ายจากปัญหาเสพรที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิต ระบบคุณค่าในความเป็นมนุษย์ และที่สำคัญกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และชุมชน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพร ภาค 6 (ปปส.ภาค 6) เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่ และมีอำนาจทางกฎหมายที่ต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพร ความงดงามในวิธีคิดที่สำคัญงาน ปปส.ภาค 6 เชื่อมั่นว่าหากใช้อำนาจและหน้าที่ทางกฎหมายเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถแก้ไขหรือจัดการปัญหาเสพรได้ ผู้บริหารและบุคลากรของ สำนักงาน ปปส.ภาค 6 ต่างหันมาให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน(Community Participation Paradigm) และประสานพลังการสนับสนุนการทำงานร่วมกับองค์กรภาคประชาสังคม คือชมรมชุมชนกวีชน เพื่อเอื้อให้เกิดกระบวนการสนับสนุนและพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพรในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

การสรุปทฤษฎี การติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสพร กลุ่มเสี่ยงและครอบครัว ในพื้นที่ 9 รับผิดชอบ จาก 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างเป็นผลผลิตที่สะท้อนความมุ่งมั่น ความเชื่อมั่น ของสำนักงาน ปปส.ภาค 6 และที่สำคัญเป็นผลลัพธ์ที่พิสูจน์แล้วว่า การลดความรุนแรงของปัญหาเสพรที่มีความซับซ้อนนั้น คือการปรับวิธีคิด การวิเคราะห์ปัญหา ตัดตั้งชุดความคิดการแก้ไขปัญหาเสพรให้กับคนในพื้นที่เหตุเพราะปัญหาเสพรเกิดขึ้น และกระทำ ความเสียหายให้กับประชาชนในพื้นที่ ประชาชนต้องลุกขึ้นมาร่วมกับภาครัฐ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ไขปัญหาเสพรด้วยกัน การเยี่ยมบ้านเป็นหนึ่งในวิธีการที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เป็นวิธีการที่ได้ผลทั้งในเชิงการลดความรุนแรงของการแพร่ระบาดของยาเสพร และได้ผลในการลดปริมาณผู้เสพรเสพร ทั้งรายเดิมและเด็กเยาวชนที่เริ่มเข้าไปสู่วงจรเสพร ทางทีมงานศูนย์วิชาการสารเสพรภาคเหนือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต้องขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงาน ปปส.ภาค 6 และบุคลากรทุกท่าน โดยเฉพาะคุณกิตติชัย เหลืองท่างร ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์และอำนาจการ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ชมรมชุมชนกวีชน ที่เอื้อประสานทั้งข้อมูลและการลงพื้นที่ในการจัดกระบวนการสรุปทฤษฎี ขอขอบคุณทุกท่านอีกครั้งที่เชื่อมั่นในพลังของประชาชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพร

บทสรุปผู้บริหาร

กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน

กลุ่มเสพร/กลุ่มเสี่ยงและครอบครัวประชาอาสา 9 ชุมชนกวีวัฒน์

9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 6 มีบทบาทและการกิจที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็ง และสนับสนุนชุมชน องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชนในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการที่มีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Paradigm) จึงดำเนินการอย่างเป็นรูปแบบนับแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบันปี พ.ศ. 2558 ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ภาคประชาสังคม โดยทำงานเชิงประสานพลังของกลไกภาครัฐร่วมกับ “ชมรมชุมชนกวีวัฒน์” ซึ่งเป็นกลไกภาคประชาสังคมที่รวมตัวกันเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เชิงคุณภาพ อย่างเป็นอิสระ ยึดหยุ่น หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ตรงและกันกับสถานการณ์ปัญหา เอื้อให้เกิดกระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนจัดการปัญหายาเสพติดใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ซึ่งธรรมชาติของปัญหามีความซับซ้อนและมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน การจัดการปัญหาต้องมุ่งลดความรุนแรงในทุกด้าน ทั้งการแพร่ระบาด การเสพ การเสพยา การถูกจับดำเนินคดี การไม่สมัครใจบำบัดรักษา การหนีคุมประพฤติ การกระทำผิดซ้ำ การตีตราจากชุมชน และการปิดโอกาสตั้งตัวใหม่ของผู้เสพ ซึ่งล้วนก่อผลกระทบต่อตัวผู้เสพ ต่อครอบครัว และต่อชุมชนที่ตามมาอย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางหลากหลายวิธีการจัดการกับปัญหายาเสพติด **“กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน”** กลับเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ ต้นทุนต่ำ ให้ผลลัพธ์ที่ดีทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โครงการสรุปทฤษฎีประชาอาสา 9 ชุมชนกวีวัฒน์ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง พ.ศ. 2558 จัดทำโดยศูนย์วิชาการสารเสพติดภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการสังเคราะห์ถอดกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสพร/กลุ่มเสี่ยงและครอบครัวที่ดำเนินการในปี พ.ศ. 2556 ภายใต้วัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาและค้นหาบทเรียนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้านผู้ผ่านระบบยุติธรรมและผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูของเครือข่ายภาคประชาชนภาคเหนือตอนล่าง (2) เพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานของเครือข่ายภาคประชาชนภาคเหนือตอนล่าง (3) เพื่อนำผลการสรุปทฤษฎีและประสบการณ์ในการติดตามเยี่ยมบ้านผู้ผ่านระบบยุติธรรมและผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูมาพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนเชิงคุณภาพให้กับเครือข่ายภาคประชาชน ชมรมชุมชนกวีวัฒน์ และสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 6 ในปี พ.ศ. 2559 ในเชิงคุณภาพต่อไป

การสรุปทฤษฎีดำเนินการในช่วง เดือนตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2558 ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การเล่าเรื่อง (Story Telling) ร่วมกับการติดตามสังเกตการณ์การทำงานเยี่ยมบ้านกลุ่มเสพร/กลุ่มเสี่ยงของแกนนำเครือข่ายภาคประชาชน พบว่ามีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอนเพื่อการเยี่ยมบ้านที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมความพร้อมของแกนนำหมู่บ้าน ขั้นตอนเตรียม

ความพร้อมชุมชน ขึ้นคิดเลือกแกนนำและกรรมการหมู่บ้านที่จะทำหน้าที่เยี่ยมเยียน ขึ้นคิดเลือกกลุ่มเป้าหมาย และครอบครัว และขึ้นลงพื้นที่เยี่ยมบ้านในเวลาที่เหมาะสมพร้อมของฝากติดมือแบบเยี่ยมญาติตามธรรมเนียมไทย 9 ทฤษฎีของการกระบวนการติดตามเยี่ยมเยียนกลุ่มเสฟ/กลุ่มเสียงและครอบครัว ประกอบด้วย (1) ระบบหมู่บ้านและการสร้างสามกลุ่มคน-สามวัย (2) พลังความร่วมมือท้องถิ่น-ท้องถิ่นของคนเพชรชมพู (3) สู้ปัญหา ยาเสพติดด้วยยุทธวิธีของคนชนเมือง (4) ความเข้มแข็งทุกมิติของนบ่าว (5) พลังความสามัคคี-พลังขับเคลื่อนชุมชน (6) เราะดังผู้เสฟกลับมาเป็นพวก (7) องค์คุณลมา แนวคิดแห่งการกลับใจและการให้อภัย (8) กินข้าวร่วมกัน วิถีแห่งความสุขและพื้นความสัมพันธ์ (9) การสร้างกระบวนการถูกต้อง

พื้นที่สร้างบทเรียนจากชุมชนกวีชนนี้ซึ่งเป็นเครือข่ายประชากร 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ เครือข่ายตำบลแม่ภาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เครือข่ายเพชรชมพู อำเภอโกสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร เครือข่ายลูกพี่ขี้ตั้นกียาเสพติด ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ เครือข่ายตวันรักขัตติ ตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เครือข่ายตำบลยาเสพติด ตำบลไฟฟ้า อำเภอฟีร์ประกับช้าง จังหวัดพิจิตร เครือข่ายบ้านบางกระบาน ตำบลยางซ้าย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เครือข่ายตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เครือข่ายบ้านทุ่งเศรษฐี ตำบลทุ่งนางาม อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี และเครือข่ายตำบลคลองกระจิง อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ภายหลังการสร้างบทเรียนได้จัดทำวิถีกิจกรรมกระบวนการเยี่ยมบ้านของชุมชนบ้านหมู่ 1 ตำบลยาแเทวศรีสมบูรณิ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยเป็นต้นแบบ รวมถึงจัดทำคู่มือกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวกลุ่มเสฟ/กลุ่มเสียง สำหรับเป็นสื่อเผยแพร่แนวปฏิบัติให้กับผู้นำและแกนนำชุมชนอื่นที่สนใจสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนงานด้านป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ นอกจากนี้ยังจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำในระดับเครือข่ายและระดับพื้นที่ปฏิบัติการทั้ง 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างมุ่งหวังให้เกิดการปรับแนวปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ด้วยการใช้กระบวนการเยี่ยมบ้านกลุ่มเสฟ/กลุ่มเสียงซึ่งไม่ใช่ในลักษณะการไปจับผิดแต่ในลักษณะสร้างเสริมสายสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชน เนื่องจากสาเหตุของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งค้ำทั้งเสพนีมาจากสองปัจจัยหลักคือ ปัจจัยตัวยาที่มีเครือข่ายการผลิตและการค้าที่ครอบคลุมกว้างขวางเข้าถึงได้ง่าย และปัจจัยพื้นฐานทั้งครอบครัวขาดความรักความเข้าใจกันจนปลักสมาชิกออกไปสู่วงจรยาเสพติดอีกทั้งชุมชนอ่อนแอ ขาดความสามัคคีจนเปิดให้ยาเสพติดเข้ามาแพร่บาดในพื้นที่ ขณะทีภาคีรัฐมุ่งจัดการกับปัจจัยตัวยา ปัจจัยครอบครัวขาดความอบอุ่นและชุมชนอ่อนแอก็สามารถช่วยจัดการได้ด้วยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม โดยการกระตุ้นความคิดและการปฏิบัติของผู้นำชุมชน แกนนำและผู้มีจิตอาสาในพื้นที่ให้ลุกขึ้นมาเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว ที่รับฟังกันมากขึ้น ที่คิดด้วยกันมากขึ้นที่จะจัดการกับปัญหาของพื้นที่ด้วยตัวเองเป็น Active Citizen ร่วมมือกันปลุก-ปลุก-ฟื้นฟูความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน

เพราะปัญหายาเสพติดจะถูกแก้ไขอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมถึงวิธีที่คนในชุมชนช่วยกันดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำงาน อีกทั้งวิธีดึงคนที่มีปัญหาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ซึ่งกระบวนการเยี่ยมบ้านเป็นหนึ่งในวิธีการที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ได้ผลทั้งในด้านการลดความรุนแรงของการแพร่ระบาดของยาเสพติดและได้ผลในด้านการลดปริมาณผู้เสฟทั้งรายเดิมและเด็กเยาวชนที่เริ่มเข้าไปสู่วงจรเสฟติดอย่างมีนัยสำคัญ ควรที่จะนำสู่การขยายผลในวงกว้างต่อไป

ส่วนที่ 1

สรุปทเรียน: กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสฟ/กลุ่มเสียงและครอบครัว
ประชาอาสา 9 จังหวัด ก้าวชุมชนกวิวัฒน์ ภาคเหนือตอนล่าง

สำนักงาน ปปส.ภาค6 กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร

การดำเนินงานของภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมในการจัดการปัญหาเสฟติด ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงาน ปปส.ภาค6 ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นรูปแบบและต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือว่าสำนักงาน ปปส.ภาค6 เป็นหน่วยงานของรัฐที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการจัดการปัญหาเสฟติดและมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยเฉพาะผู้บริหารของสำนักงาน ปปส.ภาค6 ในปัจจุบัน ที่มีวิสัยทัศน์สำคัญคือการมองว่า **“คำตบของการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายเสฟติดคือประชาชน”** เพราะปัญหายเสฟติดไปว่าการแพร่ระบาด การกระจายของสารเสฟติด ปัญหายจริง ๆ มีนอยู่ที่พื้นที่ ดังนั้นจึงเห็นว่างานระดับพื้นที่มีความสำคัญ ควรหนุนเสริมตรงจุดนี้ให้มาก

สำนักงาน ป.ป.ส.ภาค6 ให้ความสำคัญกับ **“แผนยุทธศาสตร์ภาคประชาสังคม”** และพบว่าการมีอยู่ของกลไกภาคประชาสังคมถือเป็นเรื่องที่ดี เนื่องจากเป็นการทำงานเชิงคุณภาพ ได้มีตักทั้งเรื่องกลไกที่ขับเคลื่อนกิจกรรมแก้ปัญหาในพื้นที่ มีผู้นำท้องถิ่นต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมประกอบกับนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ ไม่ว่าจะในเรื่องการคืนคนดีสู่สังคมหรือการฟื้นฟู บำบัดรักษาเป็นต้น และในห้วงต่อไปสำนักงาน ปปส.ภาค6 จะให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหา โดยการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนตั้งแต่เด็ก โดยเริ่มจากการศึกษาและให้ความสำคัญกับเด็กในระดับปฐมวัย ซึ่งก็จำเป็นต้องใช้การมีส่วนร่วมของกลไกภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนการดำเนินการต่อไปด้วย

การสนับสนุนกลไกภาคประชาสังคมของสำนักงาน ปปส.ภาค6 ที่ผ่านมา เน้นให้ความสำคัญของการรวมตัวกันของชุมชนต่างๆ ในมิติของเครือข่าย โดยมีหลักคิดที่ว่าชุมชนแก้ปัญหายโดดๆไม่ได้เครือข่ายจะเป็นโครงสร้างที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือ เป็นกลไกหลักในการจัดการปัญหาและสำนักงาน ป.ป.ส.ภาค6 ทำการสนับสนุนงบประมาณลงไปให้เครือข่ายเป็นผู้บริหารจัดการ เครือข่ายก็จะมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับให้พื้นที่หมู่บ้านต่างๆ ทำกิจกรรมแก้ไขปัญหายและงบประมาณส่วนหนึ่งจัดสรรไว้สำหรับเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย

“ คำตอบของการทำงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดคือประชาชน ”

ในพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างได้มีการ
ขึ้นรูปโครงสร้างของเครือข่ายในระดับต่างๆ
ทั้งในระดับตำบล ระดับจังหวัด รวมทั้งกลไก
เครือข่าย ระดับภาคในแต่ละระดับจะมีคณะ
กรรมการที่มาจากตัวแทนภาคประชาชนในพื้นที่
ต่างๆ อาทิ

คณะกรรมการระดับ

ภาค 27 คน

คณะกรรมการระดับ

จังหวัด 345 คน

คณะกรรมการระดับ

ตำบล กว่า 4,230 คน

และมีกรรมการในระดับหมู่บ้านอีกเป็นจำนวน
กว่า 14,000 คน ถือว่าเป็นกลไกภาคประชาชน
จัดการปัญหาหาเสฟติดของพื้นที่ภาคเหนือตอน
ล่าง โดยบทบาทกลไกคณะกรรมการแต่ละระดับ
จะมีเวทีปรึกษาหารือในแต่ละระดับอย่างสม่ำเสมอ
โดยเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การ
ทำงาน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนข่าวสารและเป็นเวที
ประสานงานระหว่างเครือข่ายต่างๆกับสำนักงาน
ป.ป.ส.ภาค 6

การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ช่วงแรกๆ ก็
จะเปิดโอกาสให้หมู่บ้านหรือเครือข่ายต่างๆ
คิดค้นแนวทางหรือหารูปแบบในการจัดการ
ปัญหาได้อย่างอิสระเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง
กับบริบทชุมชน สถานการณ์ปัญหาและศักยภาพ
ที่หมู่บ้านหรือเครือข่ายสามารถดำเนินการได้โดย
ทางมูลนิธิภูมิพลังชุมชนไทยซึ่งเป็นกลไกการ
ประสานและสนับสนุนภาคประชาชนที่ดำเนินงาน
ร่วมกับสำนักงาน ป.ป.ส.ภาค 6 ในช่วงเวลานั้น
มีบทบาทเป็นเพียงพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาและ
คอยประสานงานเท่านั้นเครือข่ายและหมู่บ้าน
ต่างๆ จึงเป็นกลไกในการทำกิจกรรมแก้ไขปัญหา
และพบว่าในการทำกิจกรรมแก้ไขปัญหายาเสฟ
ติดในพื้นที่ต่างๆ มีความหลากหลาย อาทิเช่น มี
การสร้างกลไกเฝ้าระวังมีการตั้งด่านตรวจคอย
ปรามผู้ที่มีพฤติกรรมสุ่มเสี่ยง มีการทำกิจกรรม
ในกลุ่มเยาวชนหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่จะนำไปสู่การ
เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชนใน
การจัดการปัญหายาเสฟติด

กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน: ทางเลือกหนึ่งในการจัดการปัญหาเสฟติด

ภาคประชาชนจัดการปัญหาเสฟติดของพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างดำเนินการในพื้นที่อย่างเข้มแข็งมาอย่างต่อเนื่อง โดยมี มูลนิธิภูมิพลังชุมชนไทยเป็นองค์กรพี่เลี้ยง (ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนเป็น **“ชมรมชุมชนกวีวัฒน์”** เป็นองค์กรพี่เลี้ยงแทน) และสำนักงาน ปปส.ภาค 6 เป็นกลไกสนับสนุน จากการทบทวนประสบการณ์

การทำงานที่ผ่านมาระยะเวลาหนึ่ง ก็พบว่า ถึงแม้ภาคประชาชนจะสามารถจัดการหรือควบคุมปัญหาในพื้นที่ได้ตามศักยภาพแต่ก็พบว่า มีปรากฏการณ์บางอย่างหรือมีเงื่อนไขบางประการเกิดขึ้น ได้แก่

1) ภาคประชาชนในบางพื้นที่มีความเข้มแข็งมากน้อยต่างๆกัน บางพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งมากสามารถควบคุมปัญหาได้ ในบางพื้นที่มีข้อจำกัดในเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาและการสรรหาวิธีการแก้ไข จึงพบว่าหลายๆพื้นที่ จะมีการทำกิจกรรมที่เป็นรูปแบบซ้ำๆ เดิมๆ ไม่สามารถตอบได้ว่า เป็นการจัดการปัญหาที่ตรงกับสาเหตุที่แท้จริงหรือไม่

2) มีข้อจำกัดของงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่

ภาคเหนือตอนล่าง เนื่องด้วยจำนวนพื้นที่เป้าหมายในการขับเคลื่อนงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสฟติดมีพื้นที่เป็นจำนวนมาก

ดังนั้นภายใต้งบประมาณที่มีจำกัดจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมที่ทำการสนับสนุน

จากเงื่อนไขต่างๆ ในปี พ.ศ.2556 จึงได้มีการทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา และพบบทเรียนที่สำคัญ

ประการหนึ่งจากพื้นที่คือพบว่ามีการทำกิจกรรมอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ บางพื้นที่ชาวบ้านได้ทำการแก้ไข ปัญหาโดยการที่แกนนำให้ความสำคัญกับลูกหลานในหมู่บ้าน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางที่เป็นเยาวชน ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือเสพร ใช้วิธีเข้าถึงพูดคุย ปรึกษาหารือ สร้างการยอมรับของครอบครัว โดยเสมือนการไปเยี่ยมหากัน แทนที่จะเข้าไปและทำให้เขารู้สึกว่าเราเข้าไปต่อว่าหรือจับผิด ซึ่งปรากฏว่ามี ผลทำให้ครอบครัวยอมรับแกนนำที่เข้าไปดำเนินการ ครอบครัวต่างๆให้ความร่วมมือ เยาวชนที่มี พฤติกรรมเสี่ยงและครอบครัวได้มีการปรับปรุงพฤติกรรมร่วมกันทั้งสองฝ่ายความสัมพันธ์ใน ครอบครัวที่ดีขึ้นและทำให้กระบวนการจัดการหรือแก้ไขปัญหาในชุมชนสามารถทำได้ง่ายขึ้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนดีขึ้นมาก อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้โดยที่แทบจะไม่ต้องใช้ งบประมาณเลย

จากบทเรียนดังกล่าวจึงนำไปสู่ข้อสรุปหรือสมมุติฐานที่สำคัญร่วมกันทั้ง **สำนักงาน ปปส.ภาค6** เป็น **กลไกสนับสนุนงบประมาณ ชมรมชุมชนกวีวัฒน์ เป็นกลไกพี่เลี้ยง** เครือข่ายภาคประชาชน ต่อต้านยาเสพติด 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เป็น**กลไกภาคประชาสังคมจัดการปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่**โดยทุกฝ่ายมีข้อสรุปร่วมกันประการหนึ่งคือ**การมองสาเหตุที่แท้จริง ของการเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดมาจาก**

ความอ่อนแอของครอบครัวเป็นสาเหตุหลัก

ดังนั้น กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านหรือที่เรียกว่ากิจกรรมเยี่ยมบ้านจึงน่าจะเป็นการดำเนินการแก้ไข ปัญหาที่ตรงจุดและสอดคล้องกับเงื่อนไขที่พบในข้างต้นได้

ดังนั้น **กิจกรรมเยี่ยมบ้าน** เป็น

ทางเลือกหนึ่งในการจัดการปัญหา ยาเสพติด

ที่มาจากการสรุปบทเรียนและทบทวนการทำงานที่ผ่านมาโดยเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ภาคเหนือตอน ล่าง จะพิจารณาว่าสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อย่างไรซึ่งหลายพื้นที่ก็พบว่าได้มีการดำเนินกิจกรรม ในลักษณะนี้อยู่บ้างแล้ว เพียงแต่ไม่ได้พัฒนาให้เป็นกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็มีความเห็นตรงกันว่าเป็นเรื่องที่ดีที่สำคัญงาน ปปส.ภาค6 และทางชมรมชุมชนกวีวัฒน์ ซึ่งเป็นกลไกสนับสนุนและกลไกพี่เลี้ยง ให้ความสำคัญกับแนวทางนี้ และจะมีการสนับสนุนการดำเนินงานให้มีความพร้อมในการขับเคลื่อนกระบวนการเยี่ยมบ้านในระดับพื้นที่ต่อไป

การสนับสนุนกระบวนการ ติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มศพ/ กลุ่มเสี่ยงและครอบครัว

การเตรียมความพร้อมในการสนับสนุน
กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านโดยสำนักงาน
ปปสภาค 6 และชมรมชุมชนกวีวัฒน์

- + ถอดบทเรียนและศึกษาประสบการณ์
จากพื้นที่ที่มีการจัดทำกระบวนการติดตามเยี่ยม
บ้าน
- + การจัดทำวีดิทัศน์เพื่อจัดทำองค์ความรู้
จากชุมชนต้นแบบ
- + การจัดทำคู่มือสำหรับใช้ในกระบวนการ
ติดตามเยี่ยมบ้าน
- + การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพแกนนำ
ในระดับเครือข่ายและระดับพื้นที่ปฏิบัติการ
- + การสนับสนุนงบประมาณ

1

ลำดับที่ 1 ถอดบทเรียนและศึกษาประสบการณ์ จากพื้นที่ที่มีการจัดทำกระบวนการ ติดตามเยี่ยมบ้าน

เครือข่ายภาคประชาชนในหลายพื้นที่ที่มีการ
ดำเนินการติดตาม เยี่ยมบ้านผู้เสียชีวิตและกลุ่มเสี่ยง
อยู่บ้างแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีความเข้มแข็งแตกต่างกัน
ไปตามศักยภาพในแต่ละพื้นที่ ซึ่งแต่ละพื้นที่
มีประสบการณ์และมีบทเรียนที่จะสามารถนำมา
เรียนรู้และขยายผลได้ ดังนั้นฝ่ายที่สนับสนุน คือ
สำนักงาน ปปสภาค 6 และชมรมชุมชนกวีวัฒน์
จึงเห็นว่าควรให้มีการศึกษารูปแบบการทำงานที่
มีอยู่แล้วในพื้นที่และนำไปสู่การถ่ายทอดให้กับ
ชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้ จึงเกิด
โครงการสรุปบทเรียนขึ้น

การดำเนินการสรุปบทเรียนเป็นการดำเนินการ
โดยเจ้าหน้าที่ชมรมชุมชนกวีวัฒน์ซึ่งเป็นพี่เลี้ยง
ในการทำงานของชาวบ้านในพื้นที่อยู่แล้ว โดย
ได้มีการทำการศึกษาในพื้นที่ที่มีบริบทแตกต่าง
กันจำนวน 9 พื้นที่ โดยแยกเป็น

เขตชุมชนเมือง

จำนวน 4 จังหวัด 4 ชุมชน

เขตชนบท

จำนวน 4 จังหวัด 4 หมู่บ้าน

เขตชนบทชายแดน

จำนวน 1 จังหวัด 1 หมู่บ้าน

กระบวนการของชุมชนในหลายๆด้าน ได้แก่
กระบวนการการดำเนินงานติดตามเยี่ยมบ้าน

กลุ่มเสฟ/กลุ่มเสี่ยง โดยใช้วิธีการสรุปบทเรียน ซึ่งเป็นการ สกัดความรู้และประสบการณ์ในการ ปฏิบัติงานของหมู่บ้าน/ชุมชน ให้เห็นขั้นตอน กระบวนการปฏิบัติปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ หรืออุปสรรคในการดำเนินงาน และแนวทางที่ทำให้ ปฏิบัติงาน ประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้น หรือแนวทางแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการ ดำเนินงานเพื่อการสรุปองค์ความรู้ไปสู่การ พัฒนาการกระบวนการและหาแนวทางการดำเนินงาน ในห้วงระยะเวลาต่อไปให้เหมาะสมกับบริบทของ แต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม

การถอดบทเรียนมีการดำเนินการในช่วงเดือน ตุลาคม-ธันวาคม 2558 โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การเล่าเรื่อง (Story telling) ข้อมูลเอกสารจากสำนักงาน ปปส.ภาค 6 และจากชมรมชุมชนกวีวัฒน์ (Secondary data) เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล และจากการ ถอดบทเรียนมีข้อค้นพบที่สำคัญ กล่าวคือในเรื่อง กระบวนการเยี่ยมบ้านพบว่าในพื้นที่แต่ละบริบท มีรูปแบบกระบวนการหรือขั้นตอนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ

1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมแกนนำ ในขั้นตอนนี้มีการเตรียมความพร้อมโดยการ จัดเวทีแกนนำในระดับต่างๆ ทั้งการนำแกนนำ ในแต่ละตำบลเข้ามาอบรม โดย ปปส.ภาค 6 และระดับพื้นที่ที่มีการจัดเวทีเตรียมความพร้อม ของแกนนำแต่ละหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกของแต่ละ เครือข่ายอีกด้วย

2) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมชุมชน พร้อมความเข้าใจชุมชนโดยใช้เวทีประชาคม ร่วม วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาหมู่บ้าน/ชุมชน ร่วม

กำหนดแผนและสร้างความเข้าใจร่วมกันในการ ปฏิบัติการ

3) ขั้นตอนของการคัดเลือกแกนนำ โดย แกนนำจะเป็นผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการของ หมู่บ้าน ผู้นำธรรมชาติ ผู้หลักผู้ใหญ่ที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือ โดยจะต้องมีความสัมพันธ์ ที่ดีกับกลุ่มเป้าหมายและตระหนักถึงการสร้าง กำลังใจ หากงอกออกและช่วยเหลือร่วมกัน

4) ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยพิจารณาจากสภาพของครอบครัวที่มีปัญหา ความสัมพันธ์และการดูแลรวมทั้งพิจารณาจาก พฤติกรรมของเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือ เสพยาเสพติด

5) ขั้นตอนการลงติดตามเยี่ยมบ้านโดยมี ลักษณะร่วมกันดังนี้

- มีการดำเนินการเข้าไปเยี่ยมบ้านเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละประมาณ 5 คน โดยคณะกรรมการ หมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการหรือดำเนินการโดย ผู้อาวุโสหรือแกนนำที่ครอบครัวกลุ่มเป้าหมาย ให้ความเคารพนับถือ

- การดำเนินการจะเน้นเวลาที่เหมาะสม คือ แกนนำสะดวกและสมาชิกในบ้านอยู่กันพร้อมหน้า พร้อมตา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเย็น เวลา 17.00 น. เป็นต้นไปหรือเวลาว่างในช่วงเสาร์ อาทิตย์ เป็นต้น

- การเข้าไปเยี่ยมเยือนจะมีของฝากติดไม้ ติดมือไปบ้างเล็กๆ น้อยๆ เช่น เครื่องอุปโภค บริโภค อุปกรณ์กีฬา กับข้าวกับปลาและบ้างก็มีการร่วมรับประทานอาหารกันเจ้าของบ้านที่ไป เยี่ยมด้วย

นอกจากนั้น การศึกษาบทเรียน ยังได้มีการศึกษาแรงจูงใจในการดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะหลายประการ เช่น การบูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่ การหนุนเสริมด้านอาชีพให้ตรงความต้องการกลุ่มเป้าหมาย การขยายผลและการสร้างความยั่งยืน

ลำดับที่ **2**

การจัดทำวีดีทัศน์เพื่อจัดทำ องค์ความรู้จากชุมชนต้นแบบ

เพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การติดตามเยี่ยมบ้านได้ง่ายขึ้น ชมรมชุมชนกวีวัฒน์จึงได้จัดทำวีดีทัศน์องค์ความรู้จากชุมชนต้นแบบขึ้น โดยได้คัดเลือก หมู่ที่ 1 ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยเป็นพื้นที่ต้นแบบโดยมีกระบวนการทำงานที่น่าสนใจคือ หมู่บ้านนี้แต่ก่อนก็มีปัญหาในเรื่องเยาวชนที่ติดยาเสพติดและเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงจำนวนหนึ่งจึงได้มีกระบวนการจัดการปัญหาขึ้น หมู่บ้านมีจำนวน 202 หลังคาเรือน โดยจัดเป็นคุ้ม คุ้มละ 10-11 หลังคาเรือนให้มีคณะกรรมการคุ้มคอยสอดส่องดูแลร่วมกับแกนนำตำบลประดอที่อำเภอได้แต่งตั้งไว้เป็นกลไกในการดำเนินการโดยมีขั้นตอนหลักๆในการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อมและปรับทัศนคติแกนนำ

ขั้นตอนที่ 2 ค้นหาและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ

ขั้นตอนที่ 4 ลงพื้นที่ติดตามเยี่ยมบ้าน

ขั้นตอนที่ 5 สร้างความสัมพันธ์และทำกิจกรรมร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานมีหัวใจสำคัญ คือ การไม่สร้างปมด้อยให้เด็กโดยการพูดว่าเด็กเป็นกลุ่มเสพรักษาความลับบางเรื่องให้เป็นเรื่องรู้กันเฉพาะระหว่างเด็กกับผู้เยี่ยมบ้านและครอบครัวเท่านั้น ต้องใช้ความพยายามในการดำเนินงานแม้ยากลำบาก หากแต่แกนนำก็ไม่ท้อถอย ซึ่งในการดำเนินงานที่ผ่านมาได้สร้างความภาคภูมิใจให้กับแกนนำหมู่บ้านเป็นอย่างมาก

สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก

ตอนที่ 1 <https://www.youtube.com/watch?v=CWwofZ9nDLA> และ

ตอนที่ 2 <https://www.youtube.com/watch?v=WlgH6gB7Zu4>

3

ลำดับที่ 3
การจัดทำคู่มือกระบวนการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับครอบครัวกลุ่ม
เสฟ/เสียง ภาคเหนือตอนล่าง จัดทำ
โดย สำนักงาน ปปส.ภาค6 และชมรม
ชุมชนกวีวัฒน์ โดยมีเนื้อหาสำคัญ
จำนวน 9 บท

บทที่ 1: ความเป็นมา วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่
ว่าจะได้รับ

บทที่ 2: แนวคิดการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดย
กระบวนการชุมชน

บทที่ 3: กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับ
ครอบครัวกลุ่มเสียง/เสฟ โดยเทคนิคการเยี่ยม
บ้าน

บทที่ 4: บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนในการเยี่ยม
บ้านครอบครัวกลุ่มเสฟและเสียง

บทที่ 5: การเตรียมความพร้อมผู้นำหมู่บ้านหรือ
ชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ
ครอบครัวกลุ่มเสฟและกลุ่มเสียง

บทที่ 6: การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาศักยภาพ
และกลุ่มเป้าหมาย

บทที่ 7: เทคนิคการเยี่ยมบ้าน ครอบครัว กลุ่ม
เสฟและกลุ่มเสียง

บทที่ 8: การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ
ครอบครัวกลุ่มเสฟ/เสียง โดยกิจกรรมกลุ่มหลัง
การเยี่ยมบ้าน

บทที่ 9: การติดตามและประเมินผลการสร้าง
ครอบครัวกลุ่มเสฟและกลุ่มเสียง

4

ลำดับที่ 4
การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพ
แกนนำในระดับเครือข่ายและระดับพื้นที่
ปฏิบัติการ

สำนักงาน ปปส.ภาค6 และชมรมชุมชนกวีวัฒน์
ได้ดำเนินการลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อจัดฝึกอบรม
และพัฒนาศักยภาพแกนนำในระดับเครือข่ายและ
ระดับพื้นที่ในแต่ละจังหวัด มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมาย
คือ แกนนำ คณะกรรมการกึ่งในระดับเครือข่าย
ตำบล โดยหวังผลเพื่อให้แกนนำหรือผู้ปฏิบัติ
การในระดับพื้นที่ปรับมุมมองความคิดในการทำงาน
โดยใช้เครื่องมือการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสฟและ
กลุ่มเสียงในพื้นที่ กระบวนการสำคัญก่อนการ
จัดฝึกอบรม คือกระบวนการจัดเตรียมหลักสูตร
ฝึกอบรมฯ โดยมีผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์
และอำนวยการ เจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปส.ภาค6
และหัวหน้า พร้อมเจ้าหน้าที่ชมรมชุมชนกวีวัฒน์
ร่วมกันออกแบบหลักสูตรและกระบวนการ
ฝึกอบรม ซึ่งสามารถแบ่งเนื้อหาความสำคัญ
ของกระบวนการฝึกอบรม โดยย่อได้ดังนี้

กระบวนการที่ 1:
การปรับวิธีคิดการมองปัญหายาเสพติด

กระบวนการที่ 2:
การสร้างความเข้าใจเรื่องชุมชนเข้มแข็ง และเส้น
ความสัมพันธ์

กระบวนการที่ 3:
การวิเคราะห์ชุมชน และเหตุปัจจัยของการเกิด
ปัญหายาเสพติด

กระบวนการที่ 4: การใช้คู่มือกระบวนการ

เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวกลุ่ม
ศพ/เสี่ยงภาคเหนือตอนล่าง

กระบวนการที่ 5: การแลกเปลี่ยนประสบการณ์
ระหว่างทีมวิทยากรและแกนนำผู้รับการฝึกอบรม

ลำดับที่ **5** การสนับสนุนงบประมาณ

การสนับสนุนงบประมาณโดยสำนักงาน ป.ป.ส.
ภาค 6 จะสนับสนุนงบประมาณภายหลังที่แต่ละ
พื้นที่ได้ทำแผนงานโดยระบุจำนวนและรายชื่อ
กลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินงานเรียบร้อยและส่งมา
เพื่อพิจารณาขอรับการสนับสนุนโดยงบประมาณ
จะเป็นงบประมาณที่จัดสรรไว้สำหรับการสนับสนุน
ภาคประชาชนที่สำนักงาน ป.ป.ส. แต่ละภาคมีอยู่
แล้ว โดยในโครงการติดตามเยี่ยมบ้านนี้จะมีการ
สนับสนุนลงไปในแต่ละเครือข่ายและ
มีการจัดสรรเพื่อทำกิจกรรมในแต่ละหมู่บ้าน
ต่อไป โดยในการดำเนินงานเบื้องต้นจะเป็นช่วง
ทดลองโดยกำหนดให้แต่ละหมู่บ้านมีการเยี่ยม
ติดตามกลุ่มเป้าหมายหมู่บ้านละ 5 ครอบครัว
และมีการสนับสนุนงบประมาณสำหรับการซื้อ
ข้าวของในการเยี่ยมรายละ 500 บาท สำหรับ
ชื่อของเยี่ยมบ้านกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการใช้จ่าย

ก็แล้วแต่การบริหารจัดการของแต่ละหมู่บ้าน
กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มศพ/กลุ่มเสี่ยง
และครอบครัว ก็ได้เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ.2556
และได้มีการดำเนินการมาแล้วระยะเวลานาน
โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน
ป.ป.ส. ในด้านงบประมาณและมีชมรมชุมชน
ทิวทัศน์เป็นองค์กรพี่เลี้ยงทำหน้าที่ หนุนเสริม
ช่วยให้การปรึกษาหารือการทำงานในพื้นที่ ซึ่ง
จากการดำเนินงานในเบื้องต้นพบว่าแต่ละพื้นที่มี
ความเข้มแข็งในการดำเนินการแตกต่างกันไป แต่
ก็พบว่าแต่ละพื้นที่ที่ดำเนินการมีเสียงสะท้อนจาก
แกนนำที่เป็นกลไกสำคัญในแต่ละหมู่บ้านว่าเป็น
โครงการที่ดีสอดคล้องกับความต้องการของ
ชุมชนและสามารถจัดการปัญหาได้

อย่างไรก็ตามเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ
มากขึ้นและเห็นภาพแนวทางในการดำเนินงานใน
ช่วงต่อไปได้ชัดเจนขึ้น จึงได้จัดให้มีกระบวนการ
ถอดบทเรียนเพื่อศึกษากระบวนการติดตาม
เยี่ยมบ้านขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.2558 นี้
โดยจะมีการลงไปศึกษากระบวนการทำงานใน
แต่ละพื้นที่และมีการจัดเวทีเพื่อขยายผล
องค์ความรู้ให้กับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อ
ให้สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวนโยบายหรือ
บูรณาการการทำงานในระดับพื้นที่ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพต่อไป

สามารถรับชมกระบวนการฝึกอบรมฯ ได้ที่

<https://www.youtube.com/watch?v=v1VBMmXOyHw> และ
<https://www.youtube.com/watch?v=hnyv8sfvIE>

“ หัวใจสำคัญของการดำเนินงาน คือ
 การไม่สร้างปมด้อยให้เด็ก
 รักษาความลับบางเรื่อง
 ให้เป็นเรื่องรู้กันระหว่าง
 เด็ก ผู้เยี่ยมบ้านและครอบครัวเท่านั้น ”

ส่วนที่ 2

ประชาอาสา 9 จังหวัด

ก้าวชุมชนกวิวัฒน์ภาคเหนือตอนล่าง :

เรื่องราวจากการถอดบทเรียนกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน
กลุ่มศพ/กลุ่มเสี่ยงและครอบครัว

พื้นที่สร้างบทเรียน ที่ 1

ระบบคุ้มบ้านและการสร้าง 3 กลุ่ม คน 3 วัย
เครือข่ายตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตำบลแม่กาษา เป็นชุมชนที่มีพื้นที่เดิมเป็น
คนเมืองหรือคนล้านนา ที่บรรพบุรุษอพยพมาตั้ง
รกรากอยู่ในอำเภอแม่สอดจังหวัดตากมาหลาย
ร้อยปี ภาษาที่พูดในท้องที่นี้ส่วนใหญ่แล้วพูด
ภาษาเหนือหรือที่เรียกว่า **“อุ้มกาเมือง”** เช่นเดียวกับ
หลายจังหวัดทางภาคเหนือตอนบน เช่น
จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา
เป็นต้น ชาวบ้านบ้านแม่กาสรวมตัวกันทำงานเป็น
เครือข่ายต่อต้านยาเสพติดในระดับตำบล โดยมี
จำนวนหมู่บ้านที่เข้าร่วมกับเครือข่าย

จำนวน 9 หมู่บ้าน คือ

- หมู่ 1 บ้านแม่กีดหลวง
- หมู่ 2 บ้านแม่กาษา
- หมู่ 3 บ้านโกลโก
- หมู่ 4 บ้านแม่กีดสามคี่
- หมู่ 5 บ้านน้ำดิบ
- หมู่ 6 บ้านไทยสามัคคี
- หมู่ 11 บ้านโพธิ์ทอง
- หมู่ 12 บ้านใหม่พัฒนา
- หมู่ 14 บ้านแม่กาษาโพธิ์เงิน

จำนวน 9 หมู่บ้าน จากหมู่บ้านทั้งหมดของตำบลแม่กาษาจำนวน 16 หมู่บ้าน โดยแกนนำสะท้อนว่า ที่ขับเคลื่อนในพื้นที่ 9 หมู่บ้านนั้น เริ่มจากมุ่งเน้นหมู่บ้านที่สนใจเอาจริงเอาจังและมุ่งมั่นที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพรติดก่อน บางหมู่บ้านไม่พร้อมก็ไม่ใช่ไร เริ่มจากหมู่บ้านแกนนำและคณะกรรมการที่พร้อมก่อน โดยทั้ง 9 หมู่บ้าน มีแผนงานและได้รับการสนับสนุนการทำงานป้องกันยาเสพรติดจากชมรมชุมชนชุมชนกวีวัฒน์ และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงาน ปปสภาค 6

เครือข่ายแม่กาษาเป็นกลุ่มชาวบ้านที่มีอุดมการณ์ต้องการเห็นคนในหมู่บ้านปลอดภัยจากยาเสพรติด อยากเห็นลูกหลานเติบโตมีอนาคตที่ดี กลุ่มผู้นำหมู่บ้านเริ่มรวมตัวกันทำงานประมาณ 20 กว่าปีแล้ว โดยมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมใน **“เครือข่ายมหารัฐ”** ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่มีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือที่เรียกกันว่า พอช. เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการ รวมตัวของแกนนำต่างๆ ในอำเภอแม่สอดเพื่อทำกิจกรรมพัฒนาพื้นที่ ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2544-2545 หรือประมาณสิบกว่าปีจึงได้ทำกิจกรรมต่อต้านยาเสพรติด โดยมีคุณลำพูน มนัยนิล ผู้ประสานงานสำนักงาน สสช.หรือสำนักงานประสานและสนับสนุนภาคประชาชน เข้ามาประสานงานและชักชวนแกนนำในพื้นที่พัฒนาแผนกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพรติดและได้เสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพรติด ภาคเหนือ

แกนหลักในการขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพรติดเครือข่ายแม่กาษามาจากการรวมตัวกันของผู้นำหมู่บ้านที่เป็นทางการ มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้านเป็นหลัก โดยมี นายสิมูล ตีบวงค์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 14 เป็นประธานเครือข่าย โดยวัตถุประสงค์เพื่อจัดการปัญหาเสพรติดให้หมดไปจากพื้นที่ ต้องการป้องกันปัญหาช่วยเหลือชาวบ้านรวมทั้งเยาวชนที่เป็นลูกหลาน ในตอนแรกที่ทำงานร่วมกับเครือข่ายมหารัฐนั้นเป็นการทำงานในรูปแบบของเครือข่ายระดับอำเภอ เวลามึงงบประมาณต่างๆ ก็มีการจัดการมาจากระดับอำเภอหรือเวลามีข้อมูลข่าวสารต่างๆ ก็จะมีแต่การประชุมในระดับของจังหวัดหรืออำเภอทำให้บางครั้งมีปัญหาเรื่องการสื่อสารเพื่อการรับรู้ในระดับพื้นที่ข้างล่าง

พัฒนาการจากการเรียนรู้ และปฏิบัติการจริง

ในระยะเวลาต่อมาจึงได้มีการปรับปรุงโครงสร้างของเครือข่ายเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น แกนนำตำบลแม่กาษาจึงได้แยกตัวมาเป็นเครือข่ายในระดับตำบล ในช่วงปี พ.ศ.2553 แรกเริ่มได้พยายามรวมตัวให้ครบทุกหมู่บ้านที่มีในตำบลแม่กาษา แต่เมื่อทำงานได้มาสักระยะหนึ่ง พบว่าหากต้องการที่จะให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งจริงๆ แล้วต้องเริ่มจากหมู่บ้านที่สมัครใจ มีความพร้อม ให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง ส่งรายงานหรือเอกสารต่างๆ ให้เครือข่ายตามที่ตั้งชื่อขอตามเวลา รวมทั้งแกนนำเข้าร่วมประชุม

ปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ การรวมตัวกัน 9 หมู่บ้าน จึงเป็นการรวมตัวของแกนนำที่มีการสนิทสนม มีความสัมพันธ์กันเหนียวแน่นอย่างแท้จริง

ช่วงหลายปีก่อนจนถึง 4 - 5 ปีที่ผ่านมาในพื้นที่บ้านแม่กาษามีการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นจำนวนมาก ยาเสพติดที่ระบาดหนักในขณะนั้น ได้แก่ ยาบ้า ยาบ้าราคาถูกเพียงเม็ดละ 20-30 บาท สาเหตุที่ยาเสพติดมีราคาถูกนั้นชาวบ้านสันนิษฐานว่าเป็นเพราะตำบลแม่กาษาอยู่ใกล้ชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน ชาวบ้านพบว่าเยาวชนหลายคนในหมู่บ้านติดยาเสพติด พบเห็นวัยรุ่นขายยาให้กันอย่างไม่เกรงกลัว มีการลักเล็กขโมยน้อย มีการลักตัดไม้ในไร่นาของชาวบ้าน ขับรถจักรยานยนต์คึกคะนองหวาดเสียว ผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้านว่ากล่าวตักเตือนก็ไม่เชื่อฟัง สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับชาวบ้านในพื้นที่เป็นอย่างมาก ภายหลังทางอำเภอทาง ชาวบ้านได้ทำงานกันอย่างจริงจังโดยเฉพาะในช่วงที่มีการประกาศสงครามยาเสพติดทางอำเภอได้มีมาตรการต่างๆ เข้มงวด โดยเฉพาะนายอำเภอ สามารถลอยฟ้า ซึ่งยังดำรงตำแหน่งเป็นนายอำเภอแม่สอดในขณะนั้น ได้มีการลงพื้นที่ประสานงานร่วมกับแกนนำท้องถิ่นอย่างจริงจัง แต่ในช่วงแรกๆนั้นเป็นการทำงานโดยเจ้าหน้าที่รัฐและฝ่ายปกครองเป็นหลัก กำนันผู้ใหญ่บ้านก็แค่ให้ความร่วมมือร่วมมือไปตามที่หน่วยงานร้องขอ มีการตั้งจุดตรวจจุดสกัดในพื้นที่ ทำเวทีประชาคม นำผู้เสฟไปบำบัด ซึ่งพบว่า ในพื้นที่มีผู้เสฟที่ต้องถูกส่งไปบำบัดและเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหลายคนโดยเฉพาะวัยรุ่น

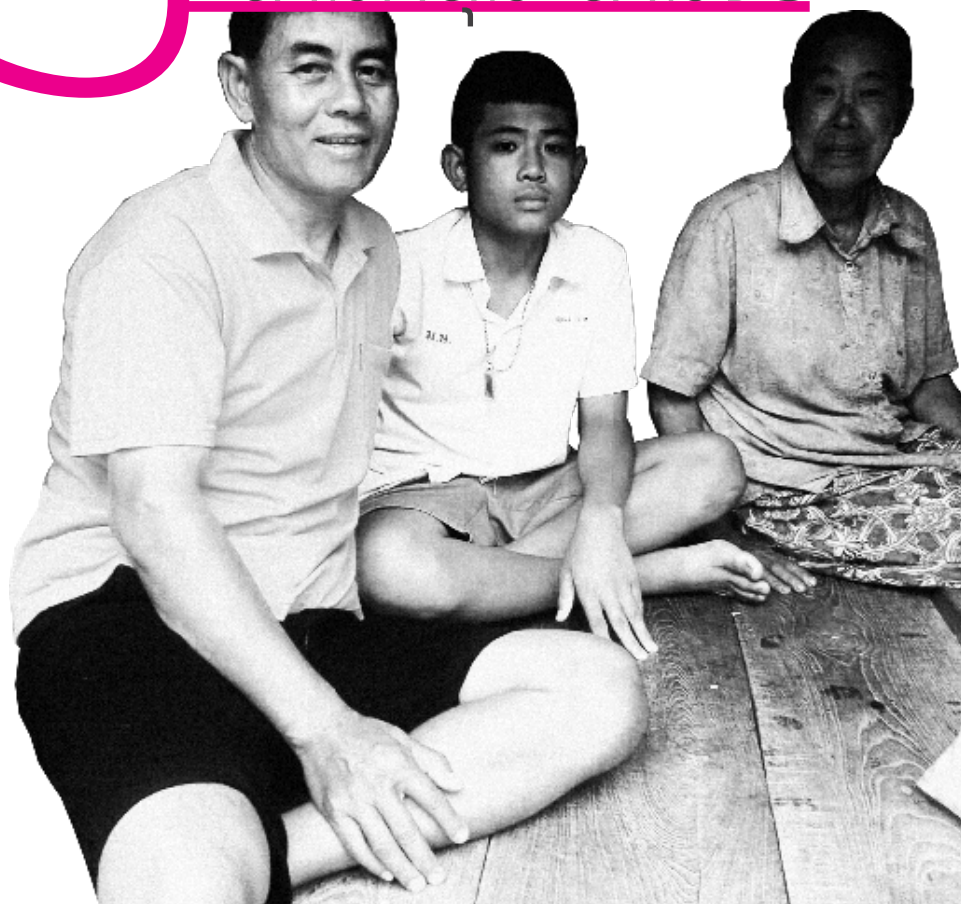
ที่อายุไม่เกิน 30 ปีลงมา ผู้ติดยาในหมู่บ้านมีบางคนจากที่สติดี เฉลียวฉลาด ภายหลังติดยาและเสพยาบ้าเป็นจำนวนมากจนกลายเป็นคนสติไม่ดีไปก็มี บางคนที่โดนเจ้าหน้าที่จับกุมไปก็มีการอาฆาตมาดร้าย หว่าข้าวบ้านหรือผู้นำแจ้ง ตำรวจให้มาจับตนเองก็มี

ย้อนกลับไปหลายปีก่อนผู้เสฟจะเป็นวัยแรงงาน แต่ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น ในแต่ละหมู่บ้าน ชาวบ้านประมาณการว่ามีผู้เสฟไม่เกิน 10 ราย บางรายก็เป็นผู้บริสุทธิ์มาก่อน แต่ทุกคนจะอยู่ในสายตาของแกนนำที่เฝ้าระวัง ผู้เสฟที่มีอายุน้อยที่สุดที่พบว่ามั่วพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดคืออายุ 15 ปี แต่ปัจจุบันสามารถพูดได้ว่ามีผู้ยุ่งเกี่ยวในหมู่บ้านน้อยมาก แกนนำเครือข่ายในแต่ละหมู่บ้านได้มีการดำเนินการตรวจเยี่ยมลูกบ้าน โครงสร้างเครือข่ายมีประธานเครือข่าย รองประธานสองคนและกรรมการเป็นผู้ใหญ่ในแต่ละหมู่ การดำเนินงานใช้แนวทางของการสร้างศูนย์สามวัยบ้าง เน้นการมาฟื้นฟูจากสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวมากขึ้น วัยรุ่นบางรายพอได้ปรับความสัมพันธ์ในครอบครัวแล้วการปฏิบัติตัวมีทิศทางที่ดีขึ้น เด็กๆหลายคนที่แตกต่างกันมีโลกส่วนตัว มองว่าผู้ปกครองไม่เข้าใจที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนไป หลายคนกลัวพูดกลัวคุยกลัวปรึกษาหารือกับผู้ปกครองมากขึ้น

ปรับตัวจากบทเรียน

ในช่วงแรกๆ เครือข่ายเน้นการทำกิจกรรมเฝ้าระวังออกเวรยามเป็นหลัก งบประมาณที่สำนักงาน ป.ป.ส. เคยสนับสนุนมาก็มาสนับสนุนค่ากาแฟ อาหารค่าน้ำมันบ้าง ทำกันอย่างคึกคักเข้มแข็ง

3 สามกลุ่ม สามวัย

โดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ มีการร่วมกับเจ้าหน้าที่
ตั้งด่านสุ่มตรวจปัสสาวะ วัลย์รุ่นที่จับกลุ่มแต่งรถ
ซึ่ง ขับรถจักรยานยนต์หรือมีพฤติกรรมเสี่ยงก็
จะมีความเกรงกลัว วัลย์รุ่นจึงลดพฤติกรรมลงจะ
พบว่าในช่วงหลังที่ผ่านมาชุมชนมีความสงบสุข
เกิดขึ้นแต่ก็พบว่ายังไม่สามารถเข้าถึงต้นเหตุ
ของปัญหาที่แท้จริง แต่จากการที่แกนนำเครือข่าย
มีความสัมพันธ์กันดีได้พูดคุยปรึกษาหารือกัน
สม่ำเสมอ จึงได้มีโอกาสพบทวนการทำงานและ
แกนนำเครือข่ายที่มีความเห็นตรงกันว่า ปัญหา
ยาเสพติดมีปัญหามาจากครอบครัว หลายครอบครัว
ไม่ค่อยสนใจลูก ไม่ค่อยพูดจากัน

การดำเนินงานเน้นการสร้างความสัมพันธ์ควบคู่
ไปกับการเฝ้าระวัง ในปี พ.ศ.2552 จากการ
สร้าง **“สามกลุ่มสามวัย”** โดยเริ่มดำเนินการที่
พ่อหลวงบ้าน และแม่หลวงเข้าไปนั่งคุยกับเด็ก
เยาวชนในหมู่บ้าน และเริ่มชักชวนกลุ่มพ่อบ้าน
แม่บ้านและกลุ่มเยาวชนไปเยี่ยมหากกลุ่มผู้อาวุโสที่
อยู่กับบ้าน เวลาที่กลุ่มพ่อบ้านกลุ่มเด็กเยาวชน
ไปเยี่ยมหา ผู้อาวุโสก็จะเล่าเรื่องราวต่างๆให้ฟัง
พ่อบ้านแม่บ้านก็จะชักชวนลูกหลานมานั่งพูดจา
เริ่มแรกจะดำเนินการโดยการเข้าไปหาผู้ปกครอง
และหาหรือว่าควรหาแนวทางในการเฝ้าระวังลูก
หลานไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดโดยการ
ชักชวนลูกหลานมานั่งพูดนั่งจากัน เป็นการเชื่อม
ความสัมพันธ์ที่เน้นการป้องกันและปรามเด็ก
เยาวชนไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วย

กระบวนการสันติวิธี

นอกจากนั้นชุมชนได้รับผลกระทบจากโครงการ
ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของฝ่ายปกครอง

ที่เอาวัลย์รุ่นในหมู่บ้านไปเข้าค่ายแล้วขาด
กระบวนการติดตามต่อเนื่อง ดังนั้นจึงต้องหา
มาตรการบางอย่างเข้ามารองรับ สำหรับโครงการ
ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมหาดไทยแล้ว
ชาวบ้านบอกว่าสร้างความอึดอัดให้อย่างมาก
การบังคับเอายอดผู้เสพรเพื่อเข้าค่ายปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงใน
ชุมชน อย่างเช่นตอนนี้มีคำสั่งให้เอาผู้เสพรเข้า
บำบัดแต่ในหมู่บ้านไม่มีผู้เสพรแล้ว แกนนำ
ไม่สามารถหาให้ไปตามยอดที่สั่งมาก็ไม่รู้จะทำ
อย่างไร แกนนำเครือข่ายชวนปลัดลงมาค้นหาผู้เสพร
โดยการตั้งด่านตรวจปัสสาวะก็ไม่เจอผู้เสพร

การสนับสนุนที่ดี นำทางไปสู่เส้นชัย

ต่อมาเมื่อสำนักงาน ป.ป.ส. ได้มีแนวทางในการ
สนับสนุนกิจกรรมเยี่ยมบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ
แนวทางที่เครือข่ายได้ดำเนินการมาแล้วจึง
สามารถนำปรับใช้กันได้พอดี การดำเนินงานจะ
ใช้วิธีการเข้าหาผู้ปกครองเข้าหาครอบครัว
กลุ่มเสี่ยงโดยมีขั้นตอน คือ

- 1) วิเคราะห์ปัญหาด้วยกระบวนการเวที
ประชาคมซึ่งแจ้งงบประมาณที่ได้รับจากสำนักงาน
ป.ป.ส.
- 2) แบ่งหน้าที่กันดูแลรับผิดชอบโดยใช้
ระบบคุ้มบ้าน โดยแบ่งเป็น 8 - 10 คุ้มในแต่ละ
หมู่บ้าน แต่ละคุ้มบ้านมีประธานคุ้มและผู้ช่วยเป็น
ผู้ดูแลรับผิดชอบ
- 3) เข้าหาเยี่ยมเยียนแต่ละบ้านโดยการให้
ผู้ใหญ่บ้านหรือคนที่ชาวบ้านให้ความนับถือเข้าไป
คนเดียวก่อนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความตระหนัก

ตกใจก่อนที่จะชักชวนแกนนำคนอื่นเข้าร่วมภายหลัง

4) การดำเนินการเน้นการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว เนื่องจากพบว่าแต่ละครอบครัวมีความสัมพันธ์กันน้อย ใช้หลักสามกลุ่มสามวัยสร้างความเข้าใจให้กับคนแต่ละวัย ได้แก่ ผู้สูงอายุ พ่อแม่และเยาวชน

โดยในห้วงที่ผ่านมาเครือข่ายแม่ภาษาได้เริ่มดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ปี 2556 โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการติดตามดูแลกลุ่มเสี่ยงกลุ่มเสพรวมทั้งผู้ที่เคยผ่านค่ายบำบัด เพื่อไม่ให้เกิดกลุ่มเสพรายใหม่และป้องกันไม่ให้เกิดการมีวุ่นวายกันเกิดขึ้น แกนนำหมู่บ้านกับครอบครัวจึงร่วมมือกันแก้ไขโดยวิธีการติดตามดูแลครอบครัวสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดลูกหลานออกไปมีวุ่นวายและจัดกิจกรรมทางเลือกสร้างสรรคให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยมีผลการดำเนินงานย้อนหลัง 1 ปี คือปี 2557 ได้ติดตามดูแล โดยใช้กระบวนการเยี่ยมบ้านผู้ที่มีภาวะเป็นกลุ่มเสพร จำนวน 18 คน และมีพฤติกรรมที่เสี่ยงจำนวน 60 คน ในพื้นที่ 9 หมู่บ้าน จากการดำเนินงานพบว่าในห้วง 1 ปี ติดตามดูแลคอยให้คำปรึกษาและใช้กลไกหมู่บ้านและครอบครัวดูแลเฝ้าระวังลูกหลานและมีผู้นำพร้อมด้วยคณะกรรมการเครือข่ายลงมาเยี่ยมบ้านมุ่งใช้ความสัมพันธ์ในเชิงบวก พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ภาวะความเสี่ยงต่อปัญหาหายเสพร็ดลดลง โดยแกนนำเครือข่ายได้ใช้วิธีการสังเกตจากการรวมตัวมีวุ่นวายกันในหมู่บ้านและพื้นที่ต่างบ้านลดลง เยาวชนกล้าที่จะพูดคุยกับผู้ใหญ่มากขึ้น และผู้ปกครองก็มีเสียงสะท้อน

ในทางที่ดี ปี 2557 สามารถติดตามดูแลเด็กเยาวชนและครอบครัว ได้จำนวน 28 ครอบครัว และในปี 2558 ทางคณะกรรมการเครือข่ายได้ตั้งเป้าหมายในการดูแลสุขภาพในหมู่บ้านเครือข่ายฯ ไว้ดังนี้

- มุ่งดูแลและให้คำปรึกษากลุ่มผู้เสพร จำนวน 5 คน
- ป้องปรางกลุ่มเสี่ยง จำนวน 40 คน
- เฝ้าระวังกลุ่มผู้ค้า จำนวน 2 คน
- ชักชวนสมาชิกและกลุ่มครอบครัวที่เฝ้าระวัง จำนวน 27 ครอบครัว
- กลุ่มแกนนำในเครือข่ายที่เข้าร่วมดำเนินงาน จำนวน 90 คน

กระบวนการขับเคลื่อนงาน ที่มาจากใจ

ประธานเครือข่ายแม่ภาษาได้สะท้อนประสบการณ์และเทคนิคในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเยี่ยมบ้านไว้อย่างน่าสนใจ “ที่ผ่านมามีช่องว่างระหว่างผู้ใหญ่บ้านหรือกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านกับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กๆ ต่างฝ่ายต่างไม่เข้าใจกัน ฝ่ายหนึ่งถูกมองว่ากำลังจ้องจับผิดลูกหลานของเขา อีกฝ่ายก็มองว่าเด็กบางคนคือตัวปัญหา ช่องว่างนี้ ขยายวงไปจนทำให้เกิดเป็นความไม่พอใจหลังจากที่ได้พูดคุยกันและทางชมรมชุมชนกวีวัฒน์และสำนักงาน ปปส.ภาค 6 มาเสนอแนวความคิดการเยี่ยมบ้านทางเราพบว่า น่าจะเป็นทางออกที่จะทำให้แม่ภาษาเกิดการทำงานร่วมกัน จึงเริ่มปรับวิธีการจากเมื่อก่อนเน้นจากใช้ ชรบ.

เผ่าละวัง ใช้คณะกรรมการหมู่บ้านคอยจับตา
ดูเด็ก แต่เดี๋ยวนี้อีกฝ่ายต่างชักชวนกันไปเยี่ยม
บ้าน ได้งบจาก ปปส.ภาค 6 มาก็นำไปเป็นทุน
ในการจัดซื้อของกิน ของใช้เล็กน้อยๆ เพื่อเป็น
ขวัญกำลังใจกับครอบครัวที่เราไปเยี่ยม ในส่วน
ตัวผมคิดว่าเป็นวิธีการที่เริ่มได้ผล”

เทคนิคและกระบวนการ เยี่ยมบ้านของแม่ภาษา

กระบวนการที่ 1:

เตรียมความพร้อม สร้างความเข้าใจให้กับคณะ
ทำงาน

โดย มีวิธีการสำคัญ คือคณะกรรมการเครือข่าย
ตำบลแม่ภาษาได้เข้าร่วมและรับการฝึกอบรมฯ
จากหลักสูตรของสำนักงาน ปปส.ภาค 6 และ
ชมรมชุมชนวิถีชน พร้อมทั้งทำความเข้าใจกับ
คู่มือเยี่ยมบ้านกลุ่มศพและกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับมา
หลักจากนั้นได้จัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจกับ
แกนนำและคณะกรรมการในระดับหมู่บ้านสมาชิก
ในเครือข่าย ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างความพร้อม
สร้างความเข้าใจให้กับแกนนำในระดับปฏิบัติการ
พื้นที่หมู่บ้าน

กระบวนการที่ 2:

ใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสม เน้นการพูดคุย
เป็นสำคัญ

โดย การขับเคลื่อนงานติดตามเยี่ยมบ้านในพื้นที่
ตำบลแม่ภาษา มุ่งเน้นการใช้ฐานเส้นความสัมพันธ์
ความเป็นเครือญาติของคนในพื้นที่ตำบลเป็น
เครื่องมือทางการสื่อสารและการสร้างความ

เข้าใจ ต่อทั้งแกนนำและครอบครัว พร้อมทั้งเด็ก
เยาวชนกลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการเยี่ยมบ้าน

กระบวนการที่ 3:

ทำงานผ่านทุนเดิมที่มีอยู่ คือ ระบบหมู่บ้าน
โดย มุ่งเน้นการทำงานผ่านกระบวนการป้องกัน
และเผ่าละวังปัญหาหายาเสพติดที่มีอยู่ในระดับพื้นที่
โดยเฉพาะกลไกระบบหมู่บ้านซึ่งเป็นกลไกเดิมที่
ทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดในพื้นที่
ตำบลแม่ภาษาอยู่แล้ว เป็นทุนเดิมที่แกนนำใน
พื้นที่ใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการ ใช้ความ
เป็นหมู่บ้านเป็นกลไกหลักเพื่อใช้เยี่ยมบ้านกลุ่ม
ศพและกลุ่มเสี่ยง ตามเป้าหมายของเครือข่าย
ที่ได้รับร่วมกันกำหนดไว้

กระบวนการที่ 4:

วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาพร้อมกันอย่าง
สม่ำเสมอ

โดย แกนนำและคณะกรรมการเครือข่ายในพื้นที่
ตำบลแม่ภาษา ได้จัดกิจกรรมการประชุมเพื่อ
ปรึกษาหารือกันอยู่บ่อยครั้ง โดยมีวาระสำคัญใน
การประชุม คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา
ยาเสพติดร่วมกันอยู่เสมอการวิเคราะห์
สถานการณ์ของพื้นที่ตำบลแม่ภาษานั้นมีทั้งการ
พูดคุยแบบทางการในวงประชุมและไม่เป็น
ทางการ ซึ่งการได้มีโอกาสร่วมกันวิเคราะห์
สถานการณ์อย่างสม่ำเสมอ นั้น ทำให้แกนนำมี
หลักคิดและแนวทางการทำงานเพื่อการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาหายาเสพติดที่เป็นระบบ

กระบวนการที่ 5:

ติดตามหลังการเยี่ยมอย่างต่อเนื่อง
โดย แกนนำและคณะทำงานเครือข่ายตำบลแม่
ภาษา ให้ความสำคัญกับกระบวนการหลังการ
เยี่ยมบ้าน คือกระบวนการติดตามที่ต่อเนื่องเพราะ
จากการวิเคราะห์ของแกนนำพบว่าความต่อเนื่อง
จะสามารถทำให้คณะกรรมการเข้าถึงความรู้สึก

ผลลัพธ์ที่ต้องแลกด้วยน้ำตา

ป๊อบ ชายวัยรุ่นอายุ 27 ปี เคยก้าวหลงผิดใช้
ชีวิตผิดพลาดเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาเสฟ
ติดจนทำให้ ชีวิตคู่ และ ครอบครัว ต้อง
แตกสลาย ป๊อบ เสาให้ฟังว่าช่วงก่อนจุดเริ่มต้น

และเข้าถึงจิตใจของครอบครัว การเยี่ยมอย่าง
ต่อเนื่องจะเป็นกระบวนการที่ทำให้ลดภาวะความ
เสี่ยงต่อการติดยาเสฟติดซ้ำของกลุ่มเป้าหมาย
ได้เป็นอย่างดี

ของการใช้ยา เริ่มจากการคบเพื่อนเริ่มจากการ
สูบบุหรี่ ักดูชาและนำไปสู่การใช้ยาบ้า ศัพท์ที่
เรียกยาบ้าในพื้นที่แม่ภาษา เรียกว่า **“ไร่”** หรือ
“ซอง” ราคาบ้าเม็ดละ 150 บาท ใช้วันละ 5
เม็ดเป็นอย่างต่ำ เขาใช้จนเสียโอกาสในการทำ
มาหากิน เริ่มมีการค้ายาบ้า ทั้งเสฟทั้งค้ำจนที่สุด

ป๊อบถูกจับ เจ้าหน้าที่ปกครองเลยส่งตัวเข้าค่าย
บำบัดประมาณหนึ่งอาทิตย์ ป๊อบสะท้อนว่าตอนที่
อยู่ค่าย คินแดนนั้นเขาต้องการหนีเลยชวนรุ่นน้อง
ที่ถูกจับและส่งตัวเข้าค่ายจะหนีไปด้วยกัน เขาบอก
ว่าอยู่ในค่ายไม่สนุก อึดอัด แต่สุดท้ายก็ปรับตัว
เองได้ หลังจากออกมาจากค่ายทางแกนนำ
นำเครือข่ายตำบลแม่กาษาโดยการนำของผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 14 เป็นคนติดตามดูแล บางที่
ที่ป๊อบก็รู้สึกแย่ **“ทำไมต้องมาอยู่กับชีวิตเขา
ด้วย”** ความรู้สึกที่ทุกคนจะกรรมการแกนนำ
เครือข่ายติดตาม คอยมาเยี่ยมบ้านในช่วงแรกๆ
เป็นอารมณ์ช่วงแรกๆ กลุ่มผู้นำก็ไม่ค่อย ได้มี
การไปเยี่ยมตลอด หากสงสัยในพฤติกรรมผู้นำ
ก็จะใช้การตรวจปัสสาวะเป็นการป้องปราม หลัง
จากที่ป๊อบมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น คณะกรรมการ
เครือข่ายได้จัดตั้งกองทุนอาชีพ สนับสนุนอาชีพ
ขายของทำให้กับน้องป๊อบ เขาสะท้อนว่าทุกวันนี้
เขาคิดได้ เลิกได้ สิ่งที่ทำให้เขาเลิกยุ่งเที่ยวได้อย่าง
เด็ดขาด คือ “ลูก” เห็นกับอนาคตลูกทั้ง 3 คน
“ผมเปลี่ยนตัวเองก็เพราะลูก ต้องขอบคุณทีมงาน
ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการแกนนำที่ช่วย
ประคับประคองผม ให้โอกาสผมและติดตามดูแล”
ป๊อบสะท้อนความรู้สึกจากใจที่ปนไปด้วยคราบน้ำตา

การดำเนินงานที่ผ่านมาของเครือข่ายตำบล
แม่กาษานับการดำเนินงาน โดยใช้ระบบคุ้มบ้าน
เป็นหลัก หมู่บ้านหนึ่งแบ่งเป็นหมวดและในแต่ละ
หมวดแบ่งเป็นคุ้ม มีการคัดเลือกประธานคุ้มและมี
อสม.ในแต่ละคุ้มเป็นกลไกหนุนช่วยผู้นำหมู่บ้าน
ใช้กลไกการขับเคลื่อนงานสามกลุ่มสามวัย ใช้ฐาน
สี่เสาหลักเป็นฐานการทำงาน

สี่เสาหลัก คือ วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ(รพ.สต.) และองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) เป็นกลไกร่วมในการขับเคลื่อนเน้นการทำงานไปที่กลุ่มเด็กเยาวชนวัยรุ่นที่มีโอกาสเป็นกลุ่มเสี่ยง เมื่อแกนนำคุ้มสังเกตเห็นว่าบ้านไหนมีเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงก็จะใช้กระบวนการติดตามเยี่ยมเยียนเข้าไป เริ่มจากไปคุยกับพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง และคุยกับตัวเยาวชน ใช้วิธีการค่อยๆ พูดคุยนั่งจับเข่าคุยกันถือว่าเป็นการปราบพฤติกรรมที่นำไปสู่ภาวะความเสี่ยงของเยาวชนได้เป็นอย่างดี

กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านที่ได้รับการสนับสนุนจาก ปปสภาค 6 แกนนำเห็นว่าสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านอย่างมาก เนื่องจากพบว่าเมื่อเกิดของปัญหาจริงๆ คือปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ดังนั้นกิจกรรมนี้จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ แต่อย่างไรก็ดีปัญหาสำคัญคือความเข้าใจ ในบางหลังคาเรือนซึ่งผู้นำจำเป็นต้องใช้ความอดทนในการทำความเข้าใจต่อๆไป

สรุปเตรียม กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน กลุ่มเสฟ/กลุ่มเสียงและครอบครัว
ประชาอาสา 9 จังหวัด ก้าวชุมชนกวีวัฒน์ ภาคเหนือตอนล่าง

พื้นที่สร้างบทเรียน ที่ 2

พลังความร่วมมือ **ท้องถิ่น** **ท้องถิ่น** ของคนเพชรชมพู
เครือข่ายตำบลเพชรชมพู
อำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร

เครือข่ายคนเพชรชมพูตำบลยาเสพติด แขนงนำเครือข่ายตำบลเพชรชมพู เกิดจากการรวมตัวของแกนนำท้องถิ่น นายท อบต. ประธานสภา อบต. และสมาชิก อบต.ทุกหมู่บ้าน และท้องถิ่นคือกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ที่สำคัญการขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดประชาชนทุกคนในตำบลเพชรชมพูต่างให้ความร่วมมือกับผู้นำเป็นอย่างดี เขตการปกครองและพื้นที่ตำบลเพชรชมพูมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ได้แก่

- บ้านวังชมพู หมู่ที่ 1
- บ้านเกาะรากเสียด หมู่ที่ 2
- บ้านมอเสียด หมู่ที่ 3
- บ้านคลองแต้ว หมู่ที่ 4
- บ้านไหล่ประดา หมู่ที่ 5
- บ้านใหม่พัฒนา หมู่ที่ 6
- บ้านเกาะรากเสียดใน หมู่ที่ 7
- บ้านเสียงตะวัน หมู่ที่ 8
- และ บ้านวังเพชร หมู่ที่ 9

ภาพอดีตตำบลเพชรชมพูก็มีปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดเหมือนหลายพื้นที่ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร โดยเฉพาะเมื่ออดีตจะมีกระบาดในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน คนวัยทำงานที่รับจ้างในภาคเกษตรเป็นส่วนใหญ่ พ่อบ้านหลายคนต้องใช้ยาเสพติดเป็นตัวกระตุ้นในการทำงาน หลังจากนั้นก็แพร่ระบาดมาในกลุ่มนักเรียน กลุ่มเยาวชนจนสร้างความเดือดร้อนให้กับคนเป็นพ่อเป็นแม่

วิธีการมองสถานการณ์

จากการสะท้อนข้อมูลสถานการณ์ปัญหายาเสพติด ผู้นำเล่าให้ฟังว่า “ตอนนี้ยาบ้าราคาขึ้นต่ำอยู่ที่ราคาเม็ดละ 300 บาท ย้อนหลังไปเมื่อสี่ห้าปี

ยาบ้ามีราคาอยู่ที่เม็ดละ 100 บาท แต่เมื่อนับย้อนหลังไปอีกเมื่อสิบปีก่อนผู้เสพจะเป็นวัยทำงานอายุ 30 ปีขึ้นไป ยาบ้ามีราคาเม็ดละไม่กี่สิบบาท ซึ่งถือว่ายาเสพติดไม่มากนักเท่าในปัจจุบัน เมื่อก่อนคนใช้ยาฝิ่น ัญชา เฮโรอีนจะเป็นวัยๆไป ไม่เหมือนยาบ้าในปัจจุบันที่มีทุกเพศทุกวัย ยาบ้าเมื่อก่อนเม็ดละ 30 - 40 บาท ใช้ในหมู่ผู้ใช้แรงงาน ในหมู่คนรับจ้างตัดอ้อย” แขนงนำมองปัญหายาเสพติดว่ายาเสพติดเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะเป็นปัญหาหากไม่ไปข้องเกี่ยวกับ **ปัญหาเกิดจากคนไม่ได้เกิดจากยา** โดยเฉพาะเริ่มจากคนครอบครัวที่มีปัญหาไม่สนใจดูแลทำให้เกิดปัญหาขึ้น แขนงนำเครือข่ายบางคนเคยเสพยามาก่อนในอดีตแต่ปัจจุบันนี้เลิกหมดแล้ว และมองว่าควรเน้นการให้โอกาสกับผู้ที่หลงผิดไปเพราะมองว่าคนที่ติดยาไม่ใช่คนชั่วทั้งหมด ในทางกลับกันถ้าเขาหลุดพ้นมาได้จะกลายเป็นบุคลากรที่สำคัญดังที่มีตัวอย่างมาแล้วในตำบล นอกจากนี้ แขนงนำเครือข่ายมีความเห็นว่ายาเสพติดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมแต่ละชุมชน ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ควบคุมกับสังคมสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น ถ้าไม่ยุ่งเกี่ยวกับไม่มีปัญหา สิ่งที่สำคัญคือเยาวชนไม่สามารถแยกแยะถึงโทษของยาเสพติด พ่อแม่ไม่มีการอบรมสั่งสอนว่ายาเสพติดน่ากลัว และปัญหาที่สำคัญที่ทำให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดคือยาเสพติดสามารถสร้างรายได้ ให้ผลประโยชน์ คนที่เข้าไปเกี่ยวข้องก็เป็นเรื่องของทางธุรกิจเป็นหลัก

มุมมองต่อผู้เสพยานั้น แขนงนำเครือข่ายมองว่าเด็กติดยาจะเป็นผู้มีอารมณ์แปรปรวน บางคนก็มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่ชอบ ไม่อยากให้มีในตำบลนี้ ซึ่งส่วนใหญ่ปัญหาเด็กติดยาที่เป็นปัญหา

ที่มาจากครอบครัว หรือบางทีพ่อแม่แยกทาง
เด็กติดเพื่อน เด็กที่อยู่กับปู่ย่าตายายซึ่งตามใจ
หลาน เคยมีกรณีที่เพื่อนบ้านบอกกล่าวว่าลูกไป
ยุ่งเกี่ยวกับไม่เชื่อ เชื่อแต่เพียงว่าลูกหลานตัว
เองถูกอย่างเดียว สำหรับการแก้ปัญหาต้องอยู่
ที่ความตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหของผู้นำ ถ้าตั้งใจ
กันจริงๆทุกคน ก็จะทำให้ปัญหาลดลง ทุกวันนี้
ในแต่ละหมู่บ้านก็ยังไม่ถือว่าปลอดจากยาเสพติด
สำหรับปัญหาเด็กเยาวชนติดยาแล้วมองว่าอยาก
จะช่วยเขา ปู่ย่าตายายก็เอาไม่ไหว เด็กติดยาจะ
เป็นคนที่น่าสงสารจริงๆ เด็กทุกคนคงไม่อยาก
จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แต่อาจจะหลงผิด
ไปกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เด็กบางคนอยาก
จะบำบัดอยากจะทำทางออก แทนนำอยากจะช่วย
แนวทางที่สำคัญในการป้องกันปัญหาแทนนำ
มองว่าต้องเริ่มจากพ่อแม่ให้ความเอาใจใส่ให้
ความอบอุ่นกับครอบครัวก่อน ในหมู่บ้านคนไม่มี
เงินซื้อยาที่ไปลักขโมยของ กลัวทำอันตรายคนใน
หมู่บ้าน อยากให้คนที่ติดยาได้รับการปรับปรุง
แก้ไข แต่ก็เคยมีกรณีที่เอาผู้ติดยาไปบำบัดแล้ว
กลับมาเหมือนเดิม อย่างนี้ต้องจับติดคุกอย่าง
เดียว แต่บางคนไปเข้าค่ายแล้วกลับมาทำตัวดีก็
มี ในปัจจุบันปัญหาบ้านน่ากลัวเป็นอย่างมาก
เพราะเด็กเยาวชนทุกกลุ่มมีโอกาสที่จะเข้าไป
ทดลองเสพยาบ้า จากการติดตามสถานการณ์
ของผู้นำพบว่าตำบลเพชรชมพูเคยพบเด็กประถม
ทดลองเสพยาบ้า จากปัญหาที่เกิดขึ้นทางคณะ
กรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ตำบลเพชรชมพูจึงได้ทำการสำรวจผู้ที่เกี่ยวข้องกับ
กับยาเสพติดโดยการใช้เวทีประชาคมร่วมกับทาง
อำเภอ และจากการจัดเวทีประชาคมจึงส่งผลให้
ตำบลเพชรชมพูมีฐานข้อมูลสถานการณ์ยาเสพติด

และทำให้ผู้นำทุกหมู่บ้านทราบว่าใครที่เกี่ยวข้อง
กับยาเสพติดบ้าง

กระบวนการที่เกิดขึ้นจาก ความร่วมมือ

ปัจจุบันตำบลเพชรชมพูมีกระบวนการจัดการ
ปัญหาผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่ 2 แนวทาง
โดยมุ่งเน้นในการสร้างภาคีความร่วมมือระหว่าง
ท้องถิ่น ท้องที่และภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้
เข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

แนวทางที่ 1 คือ การทำเวทีประชาคมและมีการ
ค้นหากลุ่มเสี่ยงและผู้เสพร จัดทำฐานข้อมูลโดย
คณะกรรมการ และนำผู้เสพรบางส่วนส่งค่ายปรับ
เปลี่ยนพฤติกรรมที่ทางอำเภอเป็นผู้ดำเนินการ
และหลังจากนั้นผู้นำหมู่บ้าน และทางเจ้าหน้าที่
สาธารณสุขจะเป็นผู้ติดตามหลังการบำบัดซึ่ง
ถือว่าเป็นไปตามกระบวนการที่ทางกระทรวง
มหาดไทยได้กำหนดแนวทางไว้

แนวทางที่ 2 คือ กระบวนการเยี่ยมบ้านโดยมุ่ง
เน้นไปที่การใช้กลไกผู้นำคณะทำงานป้องกัน
ยาเสพติดตำบลเพชรชมพู ลงพื้นที่ไปเยี่ยมเด็ก
และเยาวชนที่มีโอกาสเสี่ยงต่อปัญหายาเสพติด
และผู้ปกครองหรือคนในครอบครัว โดยให้ความสำคัญ
สำคัญกับการเข้าไปพูดคุยอย่างเป็นกันเอง
พยายามลดช่องว่างและระหว่างวัย ตามสารทุกข
สอบตามความรู้สึกของตัวเยาวชน โครงการ
เยี่ยมบ้านที่ขับเคลื่อนในพื้นที่ตำบลเพชรชมพูได้
รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงาน ป.ป.ส.
ภาค 6 ซึ่งได้ดำเนินการมาแล้ว 2-3 ปี โดยใน
การดำเนินงานปี 2558 ทางคณะกรรมการ
เครือข่ายฯ ได้ร่วมกำหนดเป้าหมายไว้คือ กลุ่มที่มี

พฤติกรรมกรมการเสฟยา จำนวน 15 คน กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาเสฟตีด จำนวน 54 คน และผู้ที่มีข่าวสารว่าอาจเป็นผู้ค้ำยา 2 คน ทั้งหมด รวมเป็น 71 คน ซึ่งต้องเข้าไปพูดคุยกับผู้ปกครอง/ครอบครัวของกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานด้วย โดยทางคณะกรรมการเครือข่ายและภาคีต้องติดตาม โดยใช้รูปแบบกระบวนการเยี่ยมบ้าน

จากการแก้ไขปัญหายาเสฟตีด ทั้ง 2 แนวทางคณะกรรมการเครือข่ายเพชรชมพู ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำท้องที่และท้องถิ่นต่างเห็นร่วมกันว่า การที่ส่งเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหรือเป็นผู้เสฟเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นเป็นเหมือนการส่งลูกหลานเพชรชมพูไปเอายอดและเป็นเหมือนการบังคับให้เข้าค่ายทั้งที่ตัวเยาวชนเองอาจไม่พอใจไม่ได้สมัครใจที่อยากจะมีเยาวชนหลายคนในพื้นที่เพชรชมพู ที่เข้าค่ายแล้วแทนที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นแต่กลับกลายเป็นการเสริมเชียวเส้นในทางที่ผิดเกิดการขยายพฤติกรรมจากเสี่ยงไปเป็นเสฟจากเด็กที่เคยแค่เสฟที่กระดับพฤติกรรมเป็นคนค้ำยาเนื่องจากรู้จักพรรคพวก บางหมู่บ้าน

มากขึ้น รู้จักช่องทางมากขึ้น กระบวนการแบบนี้เท่ากับเท่ากับการเอาเด็กเข้าไปสร้างเครือข่ายเสฟตีดให้ใหญ่โตขึ้นไปอีกและการบังคับบำบัดยังสร้างความอึดอัดใจ ให้กับผู้นำท้องถิ่นท้องที่

ไม่สามารถหาผู้เสฟไปบำบัดได้ ต้องนำคนมาไปบำบัด ต้องจ้างคนที่ยินยอมเข้าค่ายเพียงเพื่อให้ได้ยอดตามที่ทางอำเภอสั่งการลงมา

วิธีการแบบ “ใส่ใจ แก่ใจ”

ทางเครือข่ายเพชรบูรณ์จึงมีแนวทางร่วมกันว่าควรที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเองและควรใช้แนวทางในการให้ความรักความอบอุ่นในครอบครัว และโชคดีที่นายอำเภอคนปัจจุบันเห็นด้วยกับแนวทางนี้ ไม่เอาไปเข้าค่าย แต่ใช้กระบวนการนำมาพูดคุยกัน นำไปสาบานต่อก้าวเวสสุวัณและนำกลับมาสาบานที่วัดในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือหลังจากนั้นจะนำเข้ามาพูดคุย

ในที่ประชุมให้เป็นที่รับรู้รับทราบว่าเด็กคนนี้เลิกแล้ว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ให้สังคมรับรู้เนื่องจากว่า ที่ผ่านมาสังคมก็ถือว่าเป็นปัจจัยที่ซ้ำเติมอย่างหนึ่ง เพราะบางครั้งเขาเลิกแล้วแต่สังคมยังหาว่าเขายังเกี่ยวข้องอยู่ ไม่ยอมให้อภัยเขาทำให้เขาปรับตัวลำบาก บางกรณีถึงกับมีการประชดสังคมโดยการกลับไปยุ่งเกี่ยวกับอีกซ้ำไป

นอกจากนี้โครงการเกณฑ์เด็กไปเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมยังทำให้แกนนำทำงานลำบาก เพราะเป็นเสมือนไปกล่าวหาเด็ก บางที่ชาวบ้านก็

“ การสั่งการลงมาและมีแนวทางปฏิบัติ
จากเบื้องบน เป็นการแก้ไขปัญหา
ยาเสพติดที่ไม่ได้ใจ
อาจสร้างความแตกแยกในหมู่บ้าน ”

ไม่พอใจที่ไปนอกหรือไปว่าลูกเขาติดยา ในทางกลับกันกิจกรรมที่ท่าร่วมกันชมรมชุมชนวิถีชนิและสำนักงาน ปปส.ภาค 6 คือ โครงการเยี่ยมบ้าน แทนนำได้มีโอกาสติดกับข้าวกับปลาไปเยี่ยมเยียนกันด้วยความปรารถนาดี อย่างนี้เขาจะยอมรับได้เป็นผลดีมาก เด็กๆได้มาทักกันข้าวก่อนกัน ผู้ปกครองเห็นว่าแทนนำเครือข่ายท่าดีก็ไม่ว่อดัน มีหน้าข้ายังมาสนับสนุนกันอีกด้วย ผู้ใหญ่บ้านหลายคนที่เป็นคนท่างานพบว่ากิจกรรมมีความแตกต่างระหว่างการทักการแก้ไขปัญหาเสฟติดที่ท่างานกระทรวงมหาดไทยสั่งการลงมา ทักงานที่เครือข่ายเพชรชมพูขับเคลื่อนกันอยู่ สิ่งทักเห็นได้ อย่างชัดเจนคือการสั่งการลงมาและมีแนวทางปฏิบัติจากเบื้องบนนั้นเป็นการแก้ไขปัญหาเสฟติดที่ **“ไมได้ใจ”** อีกทักเป็นงานทักอาจสร้าง ความแตกต่างในหมู่บ้าน ภายในครอบครัว ไมให้ การยอมรับ สิ่งทักนันทและผู้ใหญ่บ้านสะท้อน ให้เห็น คือ ทางอำเภอมีแต่คำสั่งการขอให้ ผู้ใหญ่บ้านส่งรายชื่อกลุ่มเสฟหรือผู้ทักเกี่ยวข้องกับ ยาเสฟติดให้ เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หากแต่ไม่มีกระบวนการท่าร่วมกันค้นหาหรือสร้าง ความเข้าใจให้ทักกับผู้ปกครอง พ่อแม่ของเด็กๆ ยาวชน จึงทักให้ผู้ผู้นำอดีตทักจะดำเนินการซึ่งมีความตรงกันข้ามกับโครงการเยี่ยมบ้าน ที่เป็นการ สร้างความรักในครอบครัว คนได้มีโอกาสพูดคุย กันมากขึ้น คนในครอบครัวได้รับรู้ความจริง เอา ข้อทักจริงทักเกิดขึ้นมาตีแผ่ ได้ให้ความรักความ ออบอุ่นความเข้าใจและความชื่นชม จะทักให้ สามารถป้องกันปัญหาได้อย่างแท้จริง ในตำบล เพชรชมพูถือว่าสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ดี ในระดับหนึ่ง โดยในแต่ละหมู่บ้านเมื่อรวบรวม ตัวผู้ทักยังมีพฤติกรรมเสี่ยงและอาจเกี่ยวข้องกับ

ยาเสฟติดแล้วพบว่า ท่าร่วมกันแล้วมีอยู่ประมาณ 50 กว่าราย ซึ่งยังอยู่ในกระบวนการเฟ่าระวัง ของเครือข่าย

เครือข่ายตำบลเพชรชมพูเป็นการท่างานท่าร่วมกัน ระหว่างทักงันกับทักงันที่ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือต้องการให้ตำบลปลอดภัยจากปัญหาเสฟติด ฟัน้องประชาชนในตำบลมีคุณภาพชีวิตทักดีขึ้น การท่างานที่ท่าร่วมกันอย่างเข้มแข็งทัก ทักงันและ ทักงันที่ไมมีความขัดแย้งกัน ท่างานด้วยทักงันอย่าง มีความสุข คณะกรรมการเครือข่ายตำบลเพชร ชมพูประกอบด้วยคณะกรรมการในระดับหมู่บ้าน หมู่ละ 10 คน และมีผู้ใหญ่แต่ละหมู่บ้านเข้ามา เป็นกรรมการในระดับเครือข่าย ในส่วนของ ทักงันสมาชิก อบ.ต.ทุกคน คือ สมาชิกของ เครือข่าย ในทักงันที่ 15 ของทุกเดือนจะมีการ ประชุมในประเด็นทักเกี่ยวกับยาเสฟติดโดยตรง มี ภาคส่วนต่างๆ เข้ามาท่าร่วมประชุม ทุกครั้งในเวที ประชุมทางคณะกรรมการระดับหมู่บ้านจะมีการ ตรวจสอบสถานการณ์ยาเสฟติดในแต่ละหมู่บ้าน

เครือข่ายมีความประทักใจในการท่างานท่าร่วมกับ ชมรมชุมชนวิถีชนิและสำนักงาน ปปส.ภาค 6 ที่เข้ามาสนับสนุนกระบวนการ วิธีคิดและทักงันใน การขับเคลื่อนงาน เพื่อนำไปสู่การป้องกันและ แก้ไขปัญหาเสฟติด เป็นการท่างานเชิงการ ป้องกันปัญหาในเชิงลึก มิได้มุ่งเน้นให้ทักงัน ทักงันทักงานด้านปราบปราม แต่เน้นสนับสนุน ให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหากทักเหมาะสมกับ สถานการณ์ทักเกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ความต้องการและศักยภาพของแทนนำทักงัน ถึงแม้ว่าทักงันที่เป็นงบประมาณสนับสนุนจะไม่ทักมาก

หากแต่สามารถนำไปจุดประกายและสร้างความต่อเนื่องของการพัฒนากระบวนการป้องกันปัญหาเสพรตัดได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังประทับใจในการทำงานร่วมกับทางอำเภอ ที่ปลัดป้องกันอำเภอโกลัมพันครสามารถเก็บความลับในประเด็นสถานการณ์ การค้าที่ทางท้องที่รายงานไป การทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ(รพ.สต.) ในพื้นที่และทางศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ครูอาจารย์ที่มีส่วนช่วยการทำงานของเครือข่ายตำบลเพชรชมพูมีพลังมากยิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าตำบลเพชรชมพูได้ขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพรตัดโดยมีภาคีทุกส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการทำงานเชิงการบูรณาการใช้พลังและความร่วมมือโดยยึดพื้นที่เป็นแกนหลักและใช้กลไกท้องถิ่นประสานท้องที่เป็นการขับเคลื่อนโดยมีภาคีต่างๆทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เป็นตัวช่วยที่สำคัญ กลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในสถานศึกษาและกลุ่มเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ตำบลเพชรชมพู พยายามรวมกลุ่มกัน โดยมีทางองค์การบริหารส่วนตำบลเพชรชมพูและทางโรงเรียนเป็นผู้เลี้ยงสำคัญในระดับพื้นที่ และมีงบประมาณจากสำนักงาน ปปส.ภาค 6 เข้ามาสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างสรรคตามความสนใจ ซึ่งกระบวนการพัฒนากลุ่มเยาวชนนั้นเป็นการสร้างพื้นที่ทางเลือก และเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาความเข้มแข็งในกลุ่มเยาวชนเป็นอย่างดีอีกด้วย คงต้องรอดูและติดตามการพัฒนาการของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ตำบลเพชรชมพูต่อไปว่าจะสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมที่นำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพรตัดได้หรือไม่ ต้องติดตามและร่วมให้กำลังใจ

บูรณาการ บนพื้นฐานความเข้าใจ

การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายตำบลเพชรชมพู และ ทางหน่วยงานราชการมีรูปแบบกระบวนการที่น่าสนใจ ทำให้เกิดภาพการทำงานร่วมกัน มิได้ขัดแย้งกันและทำงานบนความเข้าใจและคำนึงถึงข้อจำกัดของกันและกัน รูปแบบที่นำไปสู่การทำงานบนความเข้าใจกันสามารถสรุปได้ ดังนี้

รูปแบบที่ 1:

การพัฒนาให้เกิดพื้นที่ในการสร้างความเข้าใจและแบ่งปันข้อมูล โดยทุกวันที่ 15 ของเดือนทางเครือข่ายฯ จะจัดให้มีเวทีการประชุมเพื่อติดตามสถานการณ์ปัญหาเสพรตัดและรายงานผลการดำเนินงานการป้องกัน การติดตามเยี่ยมบ้านของแต่ละหมู่บ้าน โดยจัดที่ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเพชรชมพู ในการประชุมทุกครั้งจะมีตัวแทนอำเภอ ทหารพรานและตัวแทนหน่วยงานราชการเข้าร่วมประชุม มีการให้ข้อมูลสะท้อนปัญหาอุปสรรคในการทำงานรูปแบบกระบวนการที่มีพื้นที่ในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นผลทำให้คนทำงานเกิดความเข้าใจกัน ผ่านการแสดงความคิดเห็น ผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยน รูปแบบนี้จึงเป็นการสื่อสารที่มีพลัง (Communication with the force) ที่นำไปสู่การทำงานร่วมกันในเชิงการสร้างประสิทธิภาพได้อย่างน่าสนใจ

รูปแบบที่ 2:

การยอมรับทฤษฎีจากความล้มเหลวในรูปแบบนี้

ต้องยกเครดิตให้ทางปลัดฝ่ายความมั่นคงที่
รับผิดชอบงานด้านยาเสพติดอำเภอโกสัมพีนคร
ที่เชื่อมั่นและยอมรับวิธีการของคณะกรรมการ
เครือข่ายตำบลเพชรชมพู เนื่องมาจากการนำ
ผู้เสพยาที่เป็นผู้ป่วยจากการใช้สารเสพติด การนำ
ตัวไปเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในช่วงระยะ
สั้นมีใช้เป็นทางออกของการแก้ไขปัญหา ในขณะที่
เดียวกันกลับทำให้เกิดมุมปัญหาใหม่ เช่นการ
อยู่ค่ายร่วมกันทำให้เยาวชนบางคนที่ไม่คิดเลิก
เสพยา กลับเป็นการยกระดับพฤติกรรมและทำให้
เกิดเครือข่ายผู้เสพยา ผู้ค้ารายย่อยในต่างพื้นที่อีก
ด้วย บทเรียนจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงนี้
คนทำงานต้องยอมรับร่วมกันและหาทางออก
ร่วมกันซึ่งทางอำเภอยอมรับและพร้อมหาทางออก
ร่วมกับคณะกรรมการเครือข่ายฯ โดยการแบ่ง
บทบาท กลุ่มเสี่ยงกลุ่มที่มีข่าวสารว่ามีพฤติกรรม

เสพยา ตัวเครือข่ายตำบลจะเป็นผู้รับผิดชอบ
ดูแลโดยใช้วิธีการเยี่ยมบ้าน ส่วนผู้ที่มิพฤติกรรม
เสพยาและมีแนวโน้มอาจนำไปสู่การค้าทางอำเภอ
จะเป็นผู้ดำเนินการ โดยทั้งนี้ต้องมาจากการ
ประชุมหารือร่วมกันของท้องถิ่นและท้องถิ่นที่
การดำเนินงานที่ผ่านมามาเครือข่ายเพชรชมพู
ต่างมีบทสรุปร่วมกันว่า **“มาตุภูมิแล้ว”**
โครงการเยี่ยมบ้านได้ช่วยให้ผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง
กับยาเสพติดมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
ปรับปรุงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ภายใน
ท้องถิ่นภายในเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น
โดยมีจุดเด่นที่สำคัญที่สุดคือความสามัคคีของ
แกนนำ ผู้นำมีความกล้าแสดงออก กล้าพูด
กล้านำเสนอในสิ่งที่ถูกต้อง มีกิจกรรมที่เชื่อม
ความสัมพันธ์ของประชาชนในพื้นที่เช่นกิจกรรม
กีฬาที่มีอยู่สม่ำเสมอหมุนเวียนไปในแต่ละหมู่บ้าน
รวมถึงความรู้สึกที่เห็นเด็กเยาวชนเป็นเหมือน
ลูกหลานให้การดูแลอย่างดี หน่วยงานแต่ละหน่วย

ให้ความสำคัญ เวลาที่มาประชุม
เรื่องยาเสพติดก็จะเข้าร่วม
ให้ข้อเสนอแนะโดยตลอด และที่
สำคัญเป็นการดำเนินการแก้ไข
ปัญหากลางใช้แนวคิดที่ให้โอกาส
ไม่ได้มองว่าคนติดยาเป็นคนเลว
ในทางกลับกันหากเขาสามารถ
ที่จะกลับตัวได้ก็จะกลายเป็นคน
ที่มีคุณภาพคนหนึ่งในสังคมของ
ตำบลเพชรชมพูต่อไป

**“คนทำงานต้องยอมรับร่วมกัน
และ หาทางออกร่วมกัน”**

พื้นที่สร้างบทเรียน ที่ 3

ผู้ปัญหายาเสพติดด้วย **ยุทธวิธี** ของคนในเมือง
เครือข่ายลูกพิชัยต้านภัยยาเสพติด
ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

เครือข่ายลูกพิชัยต้านภัยยาเสพติด ตำบลท่าเสา จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนที่มีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการมีส่วนร่วมของคนในตำบล มีแกนนำที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลท่าเสา เป็นกลไกสำคัญในการทำงานเพื่อการป้องกันและเฝ้าระวัง

ปัญหายาเสพติด โดยได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้และทุนในการขับเคลื่อนงานจากสำนักงาน ป.ป.ส. มาแล้ว 6 ปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 บทเรียนและประสบการณ์ของคนท่าเสาคือได้ลองผิดลองถูกโดยมีความมุ่งมั่นหวังที่ไม่ต่างจากหลายชุมชน คือต้องการให้ชุมชน ประชาชนในตำบลปลอดภัยจากปัญหายาเสพติด และปัญหา

อาชญากรรมอื่นๆ
บริบทของตำบลท่าเสาที่มีหมู่บ้านที่หลากหลาย มีทั้ง
แบบชุมชนชนเมือง ชุมชนเมือง มีบ้านเช่า หอพัก
มีประชากรแฝง มีหมู่บ้านจัดสรร ในบางหมู่บ้าน
เป็นชุมชนของกลุ่มข้าราชการทหารตั้งอยู่ด้วย
ดังนั้นบริบทของพื้นที่จึงมีความหลากหลายหลายการ
ทำงานป้องกันและแก้ปัญหาหลายสาเหตุจึงมี
ความลำบาก จากความซับซ้อนของบริบทพื้นที่
การดำเนินงานในช่วงแรกแต่ละหมู่บ้านจะมีการ
ทำงานที่แตกต่างกันบางหมู่บ้านแกนนำจะดำเนินการ
แจ้งเบาะแสผู้ค้าผู้เสพให้กับทางราชการ
บางกรณีมีการจับกุมเกิดขึ้นจากการแจ้งเบาะแส
ของแกนนำก็มี

เริ่มจากการเข้าถึงข้อมูล

เข้าถึงความจริง

สถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด
ในพื้นที่ตำบลท่าเสา แกนนำได้สะท้อนให้ฟังว่า
“เมื่อปี 2552 ราคายาบ้าเม็ดละ 150 ตอนนี้
ปี 2558 ราคาตกอยู่เม็ดละ 300-350 บาท
เพียงแค่ช่วง 5 ปีกว่าๆ ยาบ้ามีราคาสูงขึ้นเกือบ
เท่าตัว มีราคาแบบซื้อ 10 เม็ดแถม 1 เม็ด
ระบบเสกก่อนผ่อนทีหลังก็มี”
ภาพสะท้อนของปรากฏการณ์ปัญหายาบ้าที่แพร่
ระบาดต่างสะท้อนถึงความซับซ้อนของ
สถานการณ์ปัญหาที่ผู้นำและคณะกรรมการ
เครือข่ายตำบลท่าเสาต้องเจอ การวิเคราะห์
สถานการณ์ปัญหาหลายสาเหตุอย่างลึกซึ้งเป็นอีก
หนึ่งกระบวนการที่ทำให้เราเห็นว่าการทำงาน
ป้องกันยาเสพติดตำบลท่าเสาสนใจและเอาจริง
ต่อการแก้ไขปัญหาอีกทั้งภาพสะท้อนที่เกิดจาก

ระดมปัญหาทัน “บางรายเป็นผู้เสพที่เป็นเด็ก
นักศึกษาจากต่างพื้นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในหอพัก
พ่อแม่ผู้ปกครองจะส่งเงินมาให้ใช้เป็นรายเดือน
ผู้ค้าก็ยินยอมให้อาเข้าไปเสกก่อน พ่อพ่อแม่ส่ง
เงินมาให้แล้วค่อยเอามาจ่ายแบบนี้ก็มี” แกนนำ
หลายคนพยายาม สอดส่องพฤติกรรม แต่
เนื่องจากเป็นพื้นที่มีความหลากหลาย ปัญหาใน
การทำงานเฝ้าระวังยาเสพติด ในพื้นที่คือปัญหา
การใช้ยาเสพติดในหอพัก ซึ่งเจ้าของหอพักส่วนใหญ่
เป็นของคนต่างจังหวัดมาซื้อที่ทางและสร้าง
ไว้ให้คนมาเช่า ดังนั้นการดำเนินการจึงเป็นไปด้วย
ความยากลำบาก เจ้าของบางทีก็ไม่ได้อยู่ด้วย
ต้องจ้างคนดูแล การจัดการปัญหาหลายสาเหตุใน
หอพักจึงทำได้ในระดับการป้องปรามและเฝ้าระวัง
โดยการขอซื้อที่อยู่เบอร์เจ้าของหอพักและจะขอ
อนุญาตให้มีการเข้าไปตรวจตราความเรียบร้อย
หรือสอดส่องดูแลโดยใช้กลุ่ม อสม.ท่าเสา หรือไม่ก็
ใช้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้าไปป้องปรามปัญหาใน
หอพัก บางครั้งหากพบว่ามีการเข้าออกที่ผิดปกติ
ก็จะมีการแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือฝ่ายปกครอง
ให้เข้าไปดำเนินการตรวจสอบ ซึ่งส่วนใหญ่ก็ได้รับ
ความร่วมมือเป็นอย่างดี บางหอพักเจ้าของหอ
เป็นผู้แจ้งเจ้าหน้าที่เองเลยก็มี สำหรับคนในพื้นที่
ตำบลท่าเสาดั้งเดิมนั้น พบว่าเป็นผู้มีพฤติกรรม
เสกเป็นส่วนใหญ่ แต่เนื่องจากท่าเสาเป็นชุมชน
กึ่งเมือง ในบางหมู่บ้านชาวบ้านไม่ค่อยจะให้
ความร่วมมือร่วมมือหรือมีพฤติกรรมปกป้องลูก
หลานตัวเอง คณะกรรมการเครือข่ายฯ ได้แบ่งผู้มี
พฤติกรรมเป็น 3 ระดับ คือระดับกลุ่มเสี่ยง
กลุ่มเสก และค้า ส่วนใหญ่ก็จะพบว่าอยู่ในกลุ่ม
เสี่ยงและเสกเป็นส่วนใหญ่และจะมีจำนวนอยู่พอๆ
กันสำหรับกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเสก ในส่วนของ

กลุ่มเสียง ชาวบ้านได้มีการหารือกันบ่อยครั้งที่จะดำเนินงานในเรื่องของการป้องกันปัญหาในกลุ่มเสียง มีการทำฐานข้อมูลไว้ในพื้นที่ทำเสฟ มีกลุ่มที่อยู่ในความเสียงต่อปัญหาเสฟติด ถึง 313 ราย ส่วนกลุ่มเสฟนั้นชาวบ้านจะใช้ฐานข้อมูลที่ได้ดำเนินการร่วมกับฝ่ายปกครองในเรื่องของการทำเวทีประชาคมและเข้าสู่ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งแกนนำชาวบ้านจะมีการติดตามเยี่ยมเยียนผู้ที่ผ่านค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาแล้วว่าพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ หรือยังยุ่งเกี่ยวกับยาเสฟติดอยู่ ในส่วนของนักคำแนะน่าจะยังไม่สามารถเข้าไปยุ่งได้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะไม่สามารถระบุได้ว่า เป็นผู้ค้างจริงหรือไม่

การคัดกรอง

จากฐานความสัมพันธ์

กระบวนการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสียงและกลุ่มผู้มีพฤติกรรมเสฟยาเสฟติดทางผู้นำและคณะกรรมการเครือข่ายรู้เป็นอย่างดีว่าใครเป็นใคร ยาวชนแต่ละคนเป็นลูกหลานใครมีพฤติกรรมความเสียงในเรื่องใดบ้างและสามารถระบุตัวตนได้ ในปัจจุบันทางเครือข่ายไม่ได้จัดทำฐานข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสฟติดไว้เป็นการเฉพาะกระบวนการคัดกรองนี้อาจเรียกได้ว่า เป็นกระบวนการที่ได้ข้อมูลมาจากฐานความสัมพันธ์ในหมู่บ้าน ในตำบล และการสังเกตพฤติกรรมลูกบ้าน

โดยผู้นำทั้งในระดับหมู่บ้านและเครือข่ายตำบล ส่วนกระบวนการค้นหาข้อมูลในอีกรูปแบบ คือ การที่เครือข่ายตำบลล่าเสฟ ซึ่งส่วนใหญ่คณะกรรมการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะร่วมกับทางฝ่ายป้องกันอำเภอเมืองสุตรดิตถ์อยู่แล้ว ได้จัดทำเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้าน โดยเบื้องต้นจะทำการเอ็กซเรย์พื้นที่โดยการทำประชุมประชาคมชาวบ้านและดูพฤติกรรมว่าใครน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับบางอย่าง และมีการทำข้อมูลโดยการหย่อนบัตรลงในตู้รับข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลแล้วจะมีการพูดคุยกับทางผู้ที่ถูกระบุว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสฟติด สอบถามข้อเท็จจริงเบื้องต้น และ

ตรวจปัสสาวะ ที่ผ่านมาพบทั้งผู้ที่ยินยอมและไม่ยินยอม แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการตรวจได้ บางบ้านมีส่วนเกี่ยวข้องกับแน่นอนก็หลบหนีไปก็มี

กระบวนการคัดกรองและค้นหาตัวผู้เสพที่ทางพื้นที่ร่วมกับทางอำเภอ นั้นจะมีทางปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ อส. เป็นผู้ดำเนินการ ส่วนทางผู้นำ และคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นผู้สนับสนุน เนื่องจากต้องระมัดระวังในเรื่องความปลอดภัย และป้องกันการผิดใจกันระหว่างผู้ปกครองหรือคนในชุมชนกับผู้นำ ส่วนการตรวจปัสสาวะผู้ต้องสงสัยหากเป็นผู้ที่รู้จักกันดีในชุมชนหรือเป็นเครือญาติหรือสามารถพูดคุยกันได้ก็จะมี การตรวจปัสสาวะโดยในบุคคลในครอบครัวรับรู้อยู่ แต่ถ้าทำการตรวจสอบในกรณีที่เป็นครอบครัวที่ไม่รู้จักกันมากนักก็จะไม่สามารถทำได้เนื่องจากจะถูกหวาดแค้นนำไปดูถูกรอบครัวของเขา ภายหลังจากมีการตรวจสอบและพบว่าปัสสาวะเป็นสีม่วง ก็จะต้องถูกดำเนินการเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ทางอำเภอเตรียมการไว้ ตามนโยบายของภาครัฐ การดำเนินการคัดกรองและค้นหาตัวผู้เสพโดยใช้กระบวนการเวทีประชาคมนี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นกระบวนการที่มาจากคำสั่งของทางราชการ แต่ทว่าก่อนการดำเนินการผู้ใหญ่บ้านก็จะทำการชี้แจงว่าการดำเนินงานนี้จะไม่ฝืนผลด้านการจับกุมหรือมีผลในทางคดีความ แทนนำไปสะท้อนว่าการดำเนินงานโดยทางอำเภอนั้น แม้เป็นการคัดกรองผู้เสพคือผู้ป่วย โดยการนำไปเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาก็ตาม แต่ก็สร้างความอึดอัดใจให้กับแทนนำพอสมควรเนื่องจากกระทบถึงความสัมพันธ์ในชุมชน และกระบวนการก็ยังไม่ได้ถูก

ทำอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะในเรื่องการดูแลผู้ที่ผ่านออกมาจากค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแปดคืนเท่านั้น คนที่ออกจากค่ายและครอบครัวค่อนข้างที่จะไม่พอใจผู้นำและคณะกรรมการเครือข่ายฯ

ประชาคม

ในบางหมู่บ้านเมื่อตอนดำเนินการทำที่ประชาคมชาวบ้านจะไม่ให้ความร่วมมือเลยแม้จะมีการประชาสัมพันธ์แล้ว ชาวบ้านก็ไม่มาร่วม ทำให้ไม่สามารถทำกระบวนการคัดกรองได้ ผู้ใหญ่บ้านก็ใช้หอรกระจายข่าวและประชาสัมพันธ์ว่าจะใช้กฎหมายของ คสช.เข้ามาดำเนินการ และได้ได้รับความร่วมมือจากนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์มาช่วยตรวจปัสสาวะ แต่ก็พบว่าผู้ที่ปัสสาวะมีสีม่วงไม่ยอมรับว่าเสพยาเสพติดมา ซึ่งมีบางหมู่บ้านมีผู้เสพประมาณ 30 กว่าคน อาจเป็นเพราะบริบทและสภาพหมู่บ้านเป็นแบบกิ่งเมือง นักศึกษาตามหอพักและประชากรแฝงที่เข้ามาทำงานหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ กลุ่มนี้เวลาชุมชนจะมีการดำเนินการคัดกรองก็จะหนีออกนอกพื้นที่ พอสักพักก็กลับเข้ามาใหม่

การดูแลกลุ่มเสี่ยงก็ทำได้ยากดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับครอบครัวที่พ่อแม่ไม่อยู่บ้านต้องออกไปทำงานต่างพื้นที่ ทั้งให้ลูกอยู่กับตายายหรือให้ความสำคัญในการเฝ้าระวังพวกเขาเด็กเยาวชนที่อยู่ตามร้านเกมส์ แต่บางครั้งก็ดูแลได้ยากเพราะร้านเกมส์ก็อยู่ในเขตเมือง มีการเปิดให้บริการจนตึกต้นตึกหนึ่งตึกสองหรือบางพื้นที่มีพวกบริษัทห้างร้านต่างๆ ก็ไม่สามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ แต่ในพื้นที่บางหมู่บ้าน

ในเขตตำบลท่าเสาที่ยังคงเป็นชุมชนชนบท การดูแลทำได้ไม่มากนัก คนส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่เหมือนหมู่บ้านชนบททั่วไป การเฝ้าระวังกลุ่มเสพรจะสังเกตพฤติกรรมได้ง่ายเพราะจะมีพฤติกรรมที่ผิดแปลกออกไป หมู่บ้านที่มีค่ายทหารอยู่ก็จะดูแลเพียงรอบนอก ส่วนในค่ายทหารทางหน่วยงานจะเป็นผู้ดูแลเอง มีระบบตรวจปัสสาวะตามระบบของเขาจะไม่มายุ่งกับทางหมู่บ้าน เพียงแต่เวลามีการทำเวทีประชาคมก็จะส่งตัวแทนเข้าร่วมบ้าง

การดำเนินการคัดกรองและค้นหาตัวผู้เสพรโดยใช้กระบวนการเวทีประชาคมนี ทางแกนนำและคณะกรรมการเครือข่ายมีความเห็นที่แตกต่างกัน คณะทำงานบางหมู่บ้านบอกว่าไม่ได้ผล ขณะที่บางหมู่บ้านก็บอกว่าได้ผล ความคิดเห็นและมุมมองจากการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านที่ได้ผลบอกว่า หากทุกหลังคาเรือนส่งตัวแทนเข้าร่วมในเวทีประชาคมอย่างจริงจังก็จะได้ผล คนในบ้านแต่ละหลังคาเรือนคอยช่วยเป็นหูเป็นตา คอยสอดส่องพฤติกรรมว่ามีบ้านหลังไหนที่ติดกับเรา มีพฤติกรรมที่น่าสงสัยก็ให้รายงานกับผู้ใหญ่บ้านหรือคณะกรรมการ รวมทั้งในหมู่บ้านยังมีกลุ่ม 25 ๓๕ สืบประวัติคอยสอดส่องดูแลร่วมด้วย พ่อแม่บางที่ส่งลูกไปเรียนหนังสือแล้วไม่ทราบว่าลูกหลานไปทำอะไรบ้างพอหลายๆคนช่วยเป็นหูเป็นตา ก็เป็นการดี แล้วไม่ต้องกลัวว่ามีการกลั่นแกล้งก็มีการพิสูจน์โดยการตรวจปัสสาวะแต่อย่างไรก็ตามก็มีความเห็นว่ามาตรการต่างๆ ทั้งการเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมทั้งกระบวนการติดตาม หนุนช่วยภายหลังควรจะมี ความเข้มข้นกว่านี้ และถือว่าเป็นการให้โอกาสกับ

เยาวชนที่ยังไม่กล้าลึกถือเป็นกระบวนการสกัดกั้นและให้โอกาสก่อน แต่หมู่บ้านที่บอกว่าไม่ได้ผลให้ความเห็นว่าการใช้เวทีประชาคม หย่อนบัตรผู้ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นการสร้างความแตกแยกในหมู่ของชาวบ้าน มีหน้าซ้ำยังเกิดกรณีที่หากมีการไม่พอใจใคร ก็จะมีการกลั่นแกล้งกันโดยการเขียนชื่อหย่อนบัตรลงในกล่องประชาคม ในขณะที่ผู้ที่ไม่เข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแปดคืนเท่านั้นก็ไม่มั่นใจว่ากระบวนการดังกล่าวสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้จริงหรือไม่ อีกทั้งมีความหละหลวม เด็กที่ไม่เข้าค่ายบอกว่าไม่ได้มีกระบวนการอะไรมา กินแล้วก็นอนมือบรมแล้วก็เล่นกีฬา ในตอนกลางคืนยังสามารถหนีออกมาข้างนอกได้ จึงตั้งข้อสังเกตว่าการเข้าค่ายแปดคืนเท่านั้นบางพื้นที่เป็นเพียงทำให้เสร็จๆไป ไม่มีการดูแลอย่างจริงจัง เป็นการเอางบประมาณมาละลายเล่น นอกจากนั้นภายหลังยังไม่มีการเสริมอาชีพให้กับผู้เข้าค่ายซึ่งถือว่ายังไม่ได้แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบจริงๆ ในบางหมู่บ้านผู้เสพรหนีออกมาเกินแล้วมาอยู่ทางแกนนำหรือทางผู้ใหญ่บ้านอย่างนี้ก็มี ซึ่งแต่ละหมู่บ้าน ก็พบว่าส่วนใหญ่ที่ผ่านค่ายปรับปรุงพฤติกรรมแล้วก็ยังไม่สามารถเลิกได้ หลายคนหันกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเหมือนเดิม แต่มกลายเป็นว่าผู้ที่เข้าไปกลับไปเจอพวกมากชั้นเป็นการแลกเปลี่ยนวิชาเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นการขยายเครือข่ายกระทำผิดให้ใหญ่โตขึ้นจากเดิมเสียอีก

แกนนำเครือข่ายมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมาย ในข้อที่ว่า การกำหนดว่าหากตรวจพบว่ามียาบ้าใน

“ เดิมทีก็จะทำกิจกรรมอบรมบ้าง ประชุมแกนนำบ้าง
จัดกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์บ้าง แต่ ก็พบว่า
เอาเข้าจริงๆแล้ว ปัญหาไม่ได้ลดลง ตามที่หวังไว้
เนื่องจากเป็นถาวร ต่อสู้กับผลประโยชน์
ของคนที่เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด ”

ครอบครัวไม่เกิน 5 เม็ด ถือว่าเป็นผู้เสฟที่ต้อง
เข้าสู่กระบวนการบำบัดว่าเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้
ยาเสพติดมีการแพร่ระบาดเป็นอย่างมาก ทำให้
ปัญหาไม่ถูกจัดการ ทำให้กลุ่มผู้ค้าใช้วิธีการ
กระจายยาไม่ให้เป็น 5 เม็ด เมื่อถูกจับกุมโทษจะ
ได้น้อยลงเป็นเพียงครอบครัวเพื่อเสฟ ลักษณะ
เป็นเหมือนกองทัพมด

การสนับสนุน ที่นำไปสู่การสร้างบทเรียน

ก่อนหน้าโครงการเยี่ยมบ้าน เครือข่ายตำบลท่าเสา
ได้ทำโครงการเฝ้าระวังโดยการตั้งด่านจุดตรวจ
ยาเสพติดโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก
สำนักงาน ป.ป.ส. ประธานเครือข่ายท่าเสาได้

สะท้อนว่า “เดิมทีก็จะทำกิจกรรมอบรมบ้าง ประชุมแกนนำบ้าง จัดกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์บ้าง แต่ก็พบว่าเอาเข้าจริงๆแล้วปัญหาไม่ได้ลดลงมาก ตามที่หวังไว้เนื่องจากเป็นการต่อสู้กันผลประโยชน์ของคนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด”

โครงการเยี่ยมบ้านทำมาแล้วประมาณปีกว่า โดยแรกเริ่มจะมีการไปศึกษาดูตัวอย่างจังหวัดที่ประสบความสำเร็จ จริงๆแล้วทางชุมชนต่างๆ ก็ได้ทำกิจกรรมลักษณะนี้อยู่แล้ว แกนนำต่างๆ ได้มีการลงพื้นที่ไต่ถามสารทุกข์สุกดิบลูกบ้าน อยู่แล้วเป็นปกติ การสนับสนุนจากสำนักงาน ปปส.ภาค 6 จึงเป็นการเสริมเรื่องไม้เครื่องมือ มีอะไรขาดไม้ตัดมือไปฝากกัน เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ จากเมื่อก่อนที่มีลูกบ้านหลายคนบ่นว่า ผู้ใหญ่มาอีกแล้ว มาที่ไรก็ไม่เห็นจะมีอะไร แต่ปัจจุบันชาวบ้านเปิดรับมากขึ้น เมื่อก่อนเข้าไปมือเปล่าแกนนำก็อึดอัด การดำเนินงานของเครือข่ายตำบลท่าเสา มุ่งขับเคลื่อนโดยการเยี่ยมบ้านตั้งแต่ ปี 2555 ได้จำนวน 52 ครอบครัว ปี 2556-2557 จำนวน 90 ครอบครัว และพบว่ากลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้นสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นได้ทั้งหมด ในปี 2558 เครือข่ายตำบลท่าเสา ลูกพระยาพิชัยตั้งเป้าไว้ว่าในพื้นที่ดำเนินงาน 10 หมู่บ้าน ในเขตตำบลท่าเสา ทางคณะทำงานจะดูแลและติดตามเยี่ยมบ้าน กลุ่มเสพร จำนวน 36 คน กลุ่มเสี่ยง จำนวน 313 คน และจะใช้ครอบครัวให้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการสร้างกำลังใจ จำนวน 60 ครอบครัว โดยคณะกรรมการฯ ผู้นำและภาคีเครือข่ายท่าเสากว่า 150 ชีวิตจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการเยี่ยมบ้าน โดยมี

กระบวนการเยี่ยมบ้าน ดังนี้
เวลาไปเยี่ยมบ้านแกนนำและคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านก็จะลงไปเป็นหมู่คณะทั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย อสม. รวมทั้งกลุ่ม 25 ชาติสืบประรด กลุ่มเป้าหมายหลักคือเด็กเยาวชนที่มีพฤติกรรมความเสี่ยงในหมู่บ้าน เวลาลงไปเยี่ยมจะมีน้ำมันพืชบ้าง ไข่บ้าง มาฆ่า ปลากระป๋องบ้าง เวลาลงไปก็จะบอกว่ามาเยี่ยม มีของฝากมาให้ด้วย สอบถามสารทุกข์สุกดิบ มีท่าทีของความซื่ออกซื่อใจมากขึ้น แกนนำหมู่บ้านเล่าให้ฟังว่ามีบางรายถึงกับมีน้ำตาที่มึนมาพยายามซื่ออกซื่อใจเขาเลยคนเดียว แต่ปัญหาคือ งบที่สนับสนุนน้อยไปไม่เพียงพอสำหรับความต้องการ ไม่เหมาะสมสำหรับบางหมู่บ้านที่มีหลายหลังคาเรือน เพราะบางหมู่บ้านเวลาไปเยี่ยมจะไปตรวจปีสภาวะพร้อมกันด้วย

แกนนำสะท้อนความประทับใจจากการลงเยี่ยมบ้านให้ฟังว่า “เคยมีพี่น้องวัยรุ่นคนหนึ่งไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ มีเพียงตายายเป็นคนเลี้ยงดู เคยคบเพื่อนไม่ดีและหลงผิดไป เมื่อตรวจปีสภาวะพบว่ามีสีม่วงเลยถูกส่งเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่เมื่อกลับมาจากผู้ใหญ่บ้านจะเข้าไปติดตามแต่ก็เข้าไม่ถึงยากหรือไม่รับฟังคำตักเตือนใดๆ เด็กมีท่าทีไม่ยอมรับ ต่อมาผู้ใหญ่บ้านได้ใช้กระบวนการเยี่ยมบ้านเข้าหาเด็กคนนั้นจนในที่สุด เด็กก็เปิดใจยอมรับและได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ตอนนี้อะพอเมื่อไหร่ก็จะร้องขอให้ผู้ใหญ่เข้าไปเยี่ยมหา ญาติๆบางคนถึงกับร้องไห้ดีใจกับผู้ใหญ่บ้านและกล่าวว่าถ้าไม่ได้ผู้ใหญ่ปานนี้ก็ไม่รู้ว่าจะลูกๆหลานๆทั้งคู่อจะเป็นอย่างไร ผิดกับตอนที่ที่ทั้งคู่อมีงานมีการทำสามารถดูแล

ตัวเองได้แล้ว” แทนนำหลายคนบอกว่า “การทำงานเป็นการทำด้วยจิตอาสาอยู่แล้ว ตอนไปเยี่ยมไปมือเปล่าไม่รู้ว่าจะมาบ้านจะมองอย่างไร พอได้รับการสนับสนุนตั้งแต่แม่ไม่มากเพียงรายละเอียดสองร้อยบาท แต่ก็ช่วยได้เยอะ บางหมู่บ้านมีกลุ่มเป้าหมายเยอะก็พยายามเฉลี่ยๆ ให้ได้ของเยี่ยมกันทั่วถึงหน่อยไม่เช่นนั้นแล้วจะเกิดการอิจฉาหรือน้อยอกน้อยใจหรืออาจกล่าวหาได้ว่าทางแทนนำเลือกปฏิบัติได้”

นอกจากนั้นแล้วความสำเร็จที่ผ่านมาก็คือการได้ใจจากเยาวชนผู้ที่มีพฤติกรรมเสพ/เสี่ยงมากขึ้น ผู้ที่ยังอยู่ในมุมมืด รวมถึงบางรายที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ก็กล้าที่จะมาหา เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้านช่วยหรือร้องขอให้นำไปบำบัดซึ่งก็พบว่าหลายรายหากตามว่าความแตกต่างระหว่างโครงการที่ภาครัฐหรือทางอำเภอสั่งการลงมากับโครงการที่เครือข่ายช่วยกันขับเคลื่อนอยู่โดยได้รับการสนับสนุนทุนจากสำนักงาน ป.ป.ส.ภาค 6 แตกต่างกันตรงไหน อย่างไร

คณะกรรมการเครือข่ายต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า มีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องของการให้ความร่วมมือระหว่างผู้นำหมู่บ้านกับชาวบ้าน คนทำงานที่เป็นคณะกรรมการทั้งในระดับหมู่บ้านและเครือข่ายก็สนใจที่จะทำเพราะทำบนความรัก การให้ออกาสและทำแบบเข้าใจกัน มีการพูดคุยกันก่อนเดินทางไปเยี่ยมบ้านตามทุกข์สุข ไม่ได้จับผิด ทั้งเราและเด็กเยาวชนก็ต่างไม่ติดใจกัน ที่สำคัญพ่อแม่หรือผู้ปกครองก็มองเห็นหน้าที่กันอย่างเข้าใจหรืออย่างกรณีที่ชาวบ้านบางคนมีทัศนคติที่ผิดๆ ที่มองว่าการเสพยาไม่ใช่ปัญหาเสพแล้วก็ทำงานได้ การที่แทนนำได้มีโอกาสได้ไปใกล้ชิด ได้มีโอกาสไปคลุกคลีทำให้มีโอกาสพูดคุย

ปรับทัศนคติมากขึ้น ซึ่งทำแบบนี้จะได้ใจชาวบ้าน ชาวบ้านรู้สึกว่ามีผู้นำหมู่บ้านไม่ได้ละทิ้ง ไม่ได้มองเขาเป็นอาชญากร ผิดกับโครงการเข้าค่ายแปดคืนเก้าวัน ที่ได้กลุ่มเป้าหมายมาจากการทำเวทีประชาคมและมาจากการที่ทางอำเภอตั้งจุดตรวจปีสสวះ ชาวบ้านหลายคนบอกว่าเสียเวลาทำมาหากินของเขา บางทีมองหน้ากันไม่ติดระหว่างผู้ปกครองและคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งกรณีแบบนี้ทำให้เหนื่อยใจ

สิ่งที่ชาวบ้านต้องการการสนับสนุนจาก ป.ป.ส. นอกจากอยากได้งบประมาณมากขึ้นหรือให้สอดคล้องกับจำนวนกลุ่มเป้าหมายแล้ว ก็อยากได้แนวปฏิบัติใหม่ๆ ในการทำงาน มีการพัฒนาศักยภาพแทนนำหรือการสนับสนุนด้านอาชีพ เรื่องสนามกีฬา สนามเปตอง หรืออุปกรณ์กีฬาเล็กๆ น้อยๆ ตะกร้อ ฟุตบอลเหล่านี้เป็นต้น และถ้าเป็นไปได้ก็หวังว่าจะได้สวัสดิการบางประการจากทางสำนักงาน ป.ป.ส. อีกด้วย

สภาพการณ์ แบบหลังพืงฟ้า

ปัจจุบันแทนนำหลายคนบอกว่า การแก้ปัญหาเสพติดชาวบ้านต้องอยู่ในสภาพหลังพืงฟ้า เนื่องจากจะเป็นทางผ่านของยาเสพติดไปยังอำเภอ มีรอยต่อที่พบว่ามีสถานการณ์ปัญหาเสพติดแพร่ระบาดรุนแรง นอกจากนั้นสภาพบริบทของชุมชนที่เป็นพื้นที่ตั้งเมืองทิ้งชนบทก็ทำให้สถานการณ์ยิ่งซับซ้อนและทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น การแก้ไขปัญหาก็คือเป็นไปอย่างยากลำบากและเมื่อพอสำรวจเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือเด็กที่เคยเสพแล้ว พบว่ามีจำนวนน้อยกว่าราย

หรือมากกว่านั้น ในจำนวนนี้มีทั้งลูกหลานของคนในพื้นที่ และคนนอกพื้นที่ที่เข้ามาเรียนหนังสือหรือย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านและที่ยากลำบากคือในพื้นที่หมู่บ้านจัดสรรที่ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับชุมชนเดิมเท่าไร บางพื้นที่ บางหมู่บ้าน ชาวบ้านทำงานโดยใช้กังวีร์ ทั้งขู่ทั้งปลอบ การทำงานที่เข้าถึงและสามารถช่วยผู้ที่เคยหลงผิดได้จะทำให้สามารถเข้าถึงผู้ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ดังพบว่าเคยมีกรณีนี้ที่ผู้ติดยาเคยเข้ามาหาผู้ใหญ่บ้านเนื่องจากเชื่อใจและไว้ใจว่าผู้ใหญ่บ้านจะช่วยเขาด้วยความตั้งใจอย่างแท้จริง เนื่องจากการเยี่ยมบ้านจะทำให้ผู้ใหญ่ได้รับความไว้วางใจจากเยาวชนเป้าหมายและครอบครัวมากขึ้น บางครอบครัวถึงกับส่งลูกหลานให้ร่วมมือกับผู้นำอย่างเต็มที่ เด็กที่เคยมีพฤติกรรมเสพยาบางรายถึงกับเรียกร้องว่า ผู้ใหญ่เมื่อไหร่จะลงมาตรวจ ซึ่งแกนนำชาวบ้านพบว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเกิดมาจากกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้าใจผ่านกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสพยา/กลุ่มเสี่ยงและครอบครัวทั้งนั้น

ตั้งแต่ ทำงานแก้ไขปัญหายาเสพติดมาก็หลายปี เพิ่งเคยเห็นน้ำตาจากเด็กที่ติดยา

แกนนำคนหนึ่งสะท้อน

เวลาลงไปเยี่ยม
ก็จะมี น้ำมันพืชบ้าง ไข่บ้าง
มาบ้าง ปลากระป๋องบ้าง
เวลาลงไปก็จะบอกว่ามาเยี่ยม
มีของฝากมาให้ด้วย
สอบตามสารทุกข์สุกดิบ
มีค่าที่ของความ**เข้าใจ**มากขึ้น

พื้นที่สร้างบทเรียน ที่ 4

ความเข้มแข็ง **ทุกมิติ**ของนาบัว
เครือข่ายตนรักยี่ต้นตำบลนาบัว
อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ตำบลนาบัว เป็นหนึ่งในสิบเอ็ดตำบลที่ตั้งอยู่
อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก อำเภอเล็กๆที่
ติดกับด่านชายจังหวัดเลย จากประวัติศาสตร์
ท้องถิ่นคนนครไทยถือว่าเป็นคนไทยดั้งเดิม
มีถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย นาบัวเป็นชื่อ
ตำบลที่สมัยก่อนบริเวณที่ตั้งเป็นท้องทุ่งนา จะมี
ดอกบัวขึ้นอยู่มากมายหลายสี ซึ่งจะแปลกกว่าที่
อื่นๆ เพราะบัวขึ้นอยู่ในนา จึงได้ชื่อว่า “ตำบลนา
บัว” กำเนิดนรงค์ประธานเครือข่ายคนรักยี่ต้น
ตำบลนาบัวได้สะท้อนให้ฟังว่า คนตำบลนาบัวมี
ความเข้มแข็ง ชาวบ้านให้ความร่วมมือไม่ร่วมมือใน

การทำกิจกรรมต่างๆเป็นอย่างดี คนในท้องถิ่น
เป็นชาวนาบัวโดยกำเนิดกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ มี
เพียง 20 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่เป็นเขย เป็นสะใภ้ มี
ความเป็นพี่เป็นน้องมาตั้งแต่โบราณ นาบัวห่าง
จากตัวเมืองประมาณร้อยกว่ากิโลเมตรเป็น
ชุมชนชนบท ในการพัฒนาต่างๆ อนุมัติทุนทาง
งบประมาณ นาบัวขับเคลื่อนการทำงาน สร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชนมาประมาณ 20 กว่าปี
เริ่มต้นจากผู้นำก่อน ต้องทำตัวเป็นแบบอย่าง
การทำงานเน้นการมีส่วนร่วม เน้นการร่วมทำและ
ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน

ตำบลนาบัวมีเรื่องราวการจัดการแก้ไขปัญหา ในมิติต่างๆ หลากหลายเรื่อง ผู้นำทั้งท้องถิ่นและ ท้องที่ของตำบลนาบัวสามารถทำงานร่วมกันได้ เป็นอย่างดี เช่นการขับเคลื่อนงานของศูนย์ ยุติธรรมชุมชน นาบัวใช้กลไกผู้นำท้องถิ่นที่ทั้ง ผู้ใหญ่บ้านและกำนันทำเรื่องกระบวนการไกล่เกลี่ย ในชุมชนโดยตลอด ใช้ฐานความเป็นพี่น้อง เป็น เครือญาติในตำบล หากมีเหตุการณ์ความขัดแย้ง ไม่ว่าจะหนักนิดเบาหน่อยก็จะให้ภัยกันหรือหา ทางตกลงกันให้ยุติภายในตำบล

การทำงานต่างๆ แทนนำเน้นการปรึกษาหารือ พุดคุยกันโดยตลอด นาบัวมีความเป็นพี่น้องกัน อีกทั้ง ยังมีประเพณีลงแขกช่วยกันทำงาน คน ตำบลนาบัวยังคงยึดถือประเพณีวัฒนธรรมที่มี มาตั้งแต่สมัยอดีต

ความทุกข์ของนาบัว ที่เชื่อมโยงกับปัญหายาเสพติด

ทุกข์เรื่องใหญ่ของคนนาบัว คือ ความทุกข์จาก ปัญหาสุขภาพ การเจ็บป่วยทั้งโรคเบาหวาน ความดัน มะเร็ง ชาวบ้านหลายคนได้วิเคราะห์ ปัญหาการเกิดโรค การเจ็บป่วยว่า เมื่อก่อน ชาวบ้านนาบัวทำการเกษตรแบบพอเพียง แต่ ปัจจุบันนี้ใช้ปุ๋ยและสารเคมีกันมากเนื่องจาก ต้องการเพิ่มผลผลิต ทำให้คนนาบัวมีปัญหา มาก มีข้อมูลคนตำบลนาบัวที่ล้มป่วยหนักๆ ก็เป็นผล มาจากสารเคมี นอกจากนั้นยังมีทุกข์ในเรื่อง เศรษฐกิจจากค่าใช้จ่ายครัวเรือน ค่าเทอมลูก นอกจากนั้นค่าใช้จ่ายบางส่วนยังหายไปกับสิ่งที่

ไม่จำเป็น ชาวบ้านหลายคนในหมู่บ้าน ในตำบล นาบัวยังมีทุกข์เรื่องยาเสพติด อีกทั้งลูกหลาน เยาวชนช่วงอายุ 16-19 ปี มีความเสี่ยงต่อ ปัญหาการใช้ยาเสพติด จากการที่ผู้นำลงพื้นที่ เยี่ยมบ้านและได้วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ ปัญหา พบว่า เด็กในระดับประถมก็เริ่มดื้อแล้ว มีพฤติกรรมไม่สนใจ ไม่อยากเรียนหนังสือ เริ่ม รวมกลุ่มกันดื่มเหล้า จากการสังเกตพบว่า เด็ก ที่เริ่มจะมีพฤติกรรมเสี่ยง ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่ กับตา ยาย อยู่กับป่า ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ มีอยู่ รายหนึ่ง เด็กคนนี้เคยอยู่กับพ่อกับแม่ที่ทำงาน อยู่ที่กรุงเทพฯ แต่สุดท้ายก็อยู่ไม่ไหวเนื่องจาก ค่าครองชีพสูง พ่อกับแม่เลยต้องส่งเด็กกลับมา บ้านเกิดเพื่อให้มาอยู่กับตา ยาย พอเด็กกลับมา อยู่บ้านก็มาชักชวนเพื่อนฝูงคบกับเด็กเถร เริ่มเที่ยวเตร่ เริ่มเข้าไปสู่วงจรการเสพยาเสพติด ตอนนี้อยู่คนเดียวต้องส่งกลับไปอยู่กับพ่อกับแม่ ที่กรุงเทพฯเหมือนเดิมเพราะเกรงว่าจะดูแลไม่ไหว

เข้าใจ เข้าถึงปัญหา จากการมีส่วนร่วมของผู้นำ

จากการประเมินสภาพปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น ในกลุ่มเด็กและเยาวชน ทางแกนนำเครือข่าย ตำบลนาบัวได้มีการสรุปว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในแต่ละหมู่บ้าน มีพื้นฐานมาจากปัญหาเศรษฐกิจ เรื่องการหนี้สิน ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็ก และเยาวชนต้องกึ่งครอบครัว เพื่อไปทำงานใน กรุงเทพฯ ทำให้เด็กและเยาวชนขาดความอบอุ่น ขาดคนอบรมสั่งสอน ไม่มีที่ปรึกษา เกิดความ หว้าเหว่จนหันไปคบเพื่อน รวมกลุ่มกันสร้าง ปัญหาให้กับชุมชน เช่น การขับซัดเสียงดัง

การลักเล็กขโมยน้อย เกิดการรวมกลุ่มดื่มสุรา และการทะเลาะวิวาท ไม่เชื่อฟังปู่ ย่า ตา ยาย เป็นเด็กที่ก้าวร้าว สุดท้ายก็มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น กาว ยาบ้า การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น

พบว่ามีคนในหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด กลัวตายหนีไปอยู่ที่อื่นเป็นจำนวนมาก มีชาวบ้านบางรายถูกฆ่าตัดตอนเป็นจำนวนมาก “อดีตทำนันทำนันทนาบัวเล่าให้ฟังว่า รุนแรงถึงขั้นยิงกันตายคาบันไดบ้านเลยทีเดียว” ในอดีตเหตุที่นันทน์มียาเสพติดเยอะเพราะมีการนำเข้ามาจากข้างนอก

“อดีตทำนันทน์นาบัว เล่าให้ฟังว่า รุนแรงถึงขั้นยิงกันตาย คาบันไดบ้านเลยทีเดียว”

แกนนำและคณะทำงานเครือข่ายนาบัวในแต่ละหมู่บ้านจะทราบถึงพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นแต่ละคนเป็นอย่างดี เนื่องจากในแต่ละหมู่บ้านจะมีทีมงานที่คอยสังเกตพฤติกรรม ลูกขอเงินทุกวัน ซึ่งต้องแก้ไขโดยการทำบัญชีครัวเรือน เวลาลูกขอเงินไปทำอะไร จะได้มีข้อมูล การทำงานของผู้นำได้พยายามให้คนในครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง หากถามว่าในอดีตตำบลนาบัวมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดหรือไม่ แกนนำหลายคนสะท้อนเป็นเสียงเดียวกันว่า เมื่อหลายปีก่อนตำบลนาบัวมีสถานการณ์ปัญหายาเสพติดที่รุนแรง อย่างเช่นเหตุการณ์ในหมู่ที่ 6 เมื่อ 10 ปีก่อนมีประชากรประมาณ 40 หลังคาเรือน มีคนที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดกว่าครึ่งหมู่บ้าน มีคนถูกจับเนื่องจากเสพรหรือค้ายาเสพติดจำนวนมาก ยิ่งในช่วงที่ประกาศสงครามยาเสพติด ปี 2546

ตอนนั้นเป็นขบวนการค้ายาบ้ากันอย่างโจ่งแจ้ง ตัวเจ้าหน้าที่รัฐบางคนก็เป็นเสียเอง แกนนำยืนยันเหตุการณ์ว่า เคยพบว่าเจ้าหน้าที่รัฐบางคน พอจับคนค้ายาได้ก็ยึดของกลางแล้ว กลับนำเอายาน้ำของกลางมาขายให้กับวัยรุ่นในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านรู้เข้าก็ให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ไป กลับเป็นว่าข้อมูลนั้นรั่วไหล ผู้นำหลายคนเกรงว่าจะโดนกลุ่มค้ายาแพ่งเล็งและถูกฆ่า ผู้นำเลยไม่กล้าตอนที่มีการปราบปรามอย่างจริงจัง ทางหมู่บ้านก็ทราบดีว่าใครเป็นคนค้า ใครเป็นคนเสพร หรืออาจกล่าวได้ว่า ช่วงวิกฤตของตำบลนาบัวที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดนั้น เกิดมาจากการที่ผู้นำไม่กล้าลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหา เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องไม่สามารถให้ความมั่นใจในความปลอดภัยกับคนทำงานได้ จึงทำให้ปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดอย่างรุนแรง

หลายปีต่อมาทางทำนนั้น ผู้ใหญ่บ้านและท้องถิ่น มาจับเข้าคุยกัน หากผู้นำไม่เริ่มที่จะจัดการกับ ปัญหายาเสพติด ปัญหานั้นก็จะขยายตัวและเป็น กัยต่ออนาคตของลูกหลาน จึงก่อเกิดเครือข่าย คนรักชีวิตตำบลนาบัว เกิดศูนย์การเรียนรู้ตำบล นาบัวขึ้น ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านก็ เลยรวมกลุ่มกันพยายามหาทางป้องกันปัญหา เกิดเป็นศูนย์กลางในการจัดการปัญหาเสพติด ขึ้น การรวมกลุ่มกันจะเน้นการให้กัยไม่มีการ โกรธเคแ่นและพูดถึงพฤติกรรมที่ผ่านมา ให้โอกาส กัน เพราะทุกคนก็เป็นคนรู้จักคุ้นเคย เป็นญาติ พี่น้องกันทั้งนั้น

นาบัวเริ่มจัดการปัญหาเสพติดด้วยกระบวนการ วิเคราะห์สถานการณ์ และพยายามทำความเข้าใจ ต่อโครงสร้างปัญหาเสพติดในพื้นที่ ผลลัพธ์ ที่ได้ คือสาเหตุของการค้ายาเสพติดในพื้นที่นาบัว โดยในอดีตนั้นเนื่องจากชาวบ้านทำการเกษตร ซึ่งต้องลงทุนเยอะ บางคนหลงผิดหันมาค้า ยาเสพติด ตอนนั้นสถานการณ์รุนแรงที่สุด คือ ในหมู่ 4 โดยมีการวิเคราะห์สาเหตุว่าปัญหา ยาเสพติดมาจากปัญหานี้สิน ครอบครัวยมีปัญหา พ่อแม่ไม่ได้อยู่บ้าน เรื่องของความเข้าใจในตัว เด็กที่ไม่เข้าใจว่าทำไมพ่อแม่ไม่อยู่ด้วย พอมี ยาเสพติดแพร่ระบาดเข้ามาก็เลยมีการติดต่อกัน เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นก็มีการใช้ในวัย แรงงาน แต่เมื่อเทียบกับละแวกนี้แล้วถือว่าตำบล นาบัวเป็นตำบลที่มีสถานการณ์ยาเสพติดแพร่ ระบาดน้อยที่สุด

ยุทธวิธีที่ต้องสัมพันธ กับวิถีชุมชน

ในการทำงานแก้ไขปัญหาเสพติดของตำบลนา บัว หากผู้นำหรือคณะกรรมการเครือข่ายเจอ ปัญหากลุ่มปัญหาหรือพบความเสี่ยงในกลุ่มเด็ก และเยาวชน ทางแกนนำจะนำข้อมูลมาแจ้งคุยกัน ประเมินสถานการณ์ร่วมกัน เช่น หากพบว่าเด็ก เยาวชนบางคนมีพฤติกรรมเสี่ยง เป็นแกนนำใน ทางที่ผิด ผู้นำจะเน้นการแย่งชิงโดยเอาเด็กหัวใจ มาทำกิจกรรม อาทิ การจัดค่ายสิ่งแวดล้อม ไม่จะจงว่าจะต้องเป็นค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือค่ายยาเสพติด ที่ผ่านมาก็มีการดำเนินการ ร่วมกับโรงเรียนโดยแกนนำจะทำหนังสือไปถึง โรงเรียนก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี มีค่ายที่สร้าง ความสัมพันธ์ของเยาวชนแต่ละหมู่บ้าน โดยมี นายอำเภอมาเปิดประสานหน่วยงานยาเสพติด มาให้ความรู้ แต่จากประสบการณ์ของแกนนำ พบว่าบางครั้งวิทยากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ที่มา บรรยายแบบวิชาการ เด็กไม่ค่อยชอบ ต่อมา มี การปรับเปลี่ยนเอาผู้ใหญ่บ้านเป็นวิทยากรตนเอง โดยเข้ามาสอนในค่ายกินอยู่หลับนอนผลิตกัน เป็นวิทยากร บางครั้งก็เอาตัวเด็กเองมาเป็น วิทยากรบ้าง งบประมาณก็มาจากผู้ปกครองที่ นำลูกมาเข้าค่าย ผู้ปกครองเตรียมอาหารมาให้ บ้าง ทำกันติดต่อมาเรื่อยๆ เวลาจบค่ายก็เอา หัวใจมาเป็นแกนนำขับเคลื่อนงานในพื้นที่ตำบล หรือคนที่มีความน้อยก็ให้เป็นวิทยากรค่าย ทำมา

อย่างต่อเนื่อง โดยตั้งเครือข่ายว่า “เครือข่ายคนรักแม่บ้านไม่ล่าคล่อง” เพื่อไม่ให้ดูเหมือนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจนเกินไปและถือว่าเป็นกระบวนการป้องกันปัญหาเสพติด

ในกลุ่มเยาวชนในทางอ้อม ใช้วิธีชุมชนและธรรมชาติที่แวดล้อมตำบล เป็นจุดเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนากระบวนการป้องกันป้องปรามพฤติกรรมเด็กในตำบลไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติด การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายนั้น ผู้นำตอนนั้นจะไปศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากตำบลแม่กา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ของกำนันอนันต์ คำใช้จ่าย ออกกันเอง มี “หมอเว” หมอจาก รพ.สต.ในตำบล เป็นคนทำแผนให้อย่างเป็นทางการ หลังจากนั้นจะมีนักศึกษาที่เพิ่งเรียนจบเข้ามาถอดบทเรียน สิ่งที่ได้จากการบทเรียนจะพูดถึงเรื่องกายใจ สติปัญญา และสังคม ผู้นำจะไม่ใช้เพียงผู้ใหญ่กำนัน แต่จะเป็นผู้นำธรรมชาติอีกด้วย

การสนับสนุนที่ต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืน

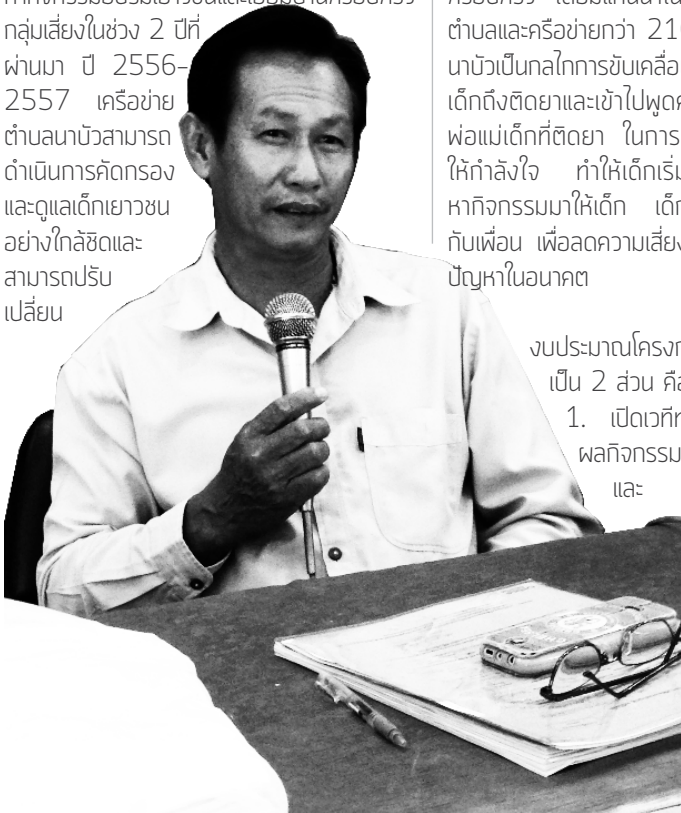
ช่วงประมาณ พ.ศ.2545 ตำบลนาบัวได้มีการเชื่อมงานกับ สำนักงาน ป.ป.ส. โดยการพัฒนาโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ช่วงนั้นจากการวิเคราะห์สถานการณ์พบว่าชาวบ้านที่มีพฤติกรรมการค้ายาเสพติดโดยส่วนใหญ่อยากได้เงินด้วยวิธีการแบบง่ายๆ มีความเชื่อที่ผิดว่าขายยาได้เงินง่ายดี ผู้นำต้องใช้กระบวนการเปลี่ยนมุมมอง เปลี่ยนความคิด

กับชาวบ้าน ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควรในการดำเนินงาน โครงการที่ขอสนับสนุนจาก ป.ป.ส. จึงนำมาบูรณาการเรื่อง การส่งเสริมอาชีพมีการหนุนเสริมโครงการเลี้ยงวัว โครงการทำขนมจิ้น รวมถึงทำโครงการฝึกอบรมผู้นำ ในช่วงต้นงบยาเสพติดยังไม่ได้นำมาสานต่อโครงการค่ายเยาวชน เพราะในช่วงแรกนั้นสภาพของปัญหาเสพติดอยู่ในกลุ่มชาวบ้านที่ว่างงาน การสนับสนุนงบประมาณที่ต่อเนื่องทั้งหมดจึงงบจากสำนักงาน ป.ป.ส. และงบที่มีในท้องถิ่นทำให้นาบัวเกิดระบบการป้องกันและจัดการปัญหาเสพติดที่ได้ผลในระดับสามารถควบคุมปัญหาได้ การขับเคลื่อนงานโดยใช้กลไกเครือข่ายทั้งในระดับตำบลและสมาชิกเครือข่าย แต่ละหมู่บ้านมีการเชื่อมโยงกัน ส่งต่อข้อมูลกัน มีการร่วมกันทำกิจกรรมฟาร์วังเข้าเวรยาม มีการคุยกันบ่อย บางครั้งทางอำเภอจะส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาช่วย แต่ทางกำนันก็บอกว่าสามารถเข้าเวรยามตนเองได้

ต้นสายของปัญหา อยู่ที่ครอบครัว

ประสบการณ์ของผู้นำจากการทำงานร่วมกับชมรมชุมชนกวีวัฒน์ สำนักงาน ป.ป.ส.และภาคอื่นๆ ทำให้คนทำงานของตำบลนาบัวแกนนำเครือข่ายมองว่า **หัวใจสำคัญหลักของการแก้ไข ปัญหาเสพติดคือครอบครัว** จึงมุ่งให้ความสำคัญสำคัญกับการดูแลครอบครัวมากขึ้น ผู้นำที่เป็นผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเริ่มใส่ใจการทำงานที่เชื่อมโยงปัญหาเสพติดกับปัญหาอื่นๆ และให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับหน่วยงาน

ต่างๆ เช่น สาธารณสุข มีการจัดกิจกรรมจากหลายโครงการทั้งงบประมาณจาก อบต. ที่มุ่งเน้นให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาแต่ละครอบครัวและช่วยกันแก้ไข ผสมผสานกับกิจกรรมเฝ้าระวังยาเสพติดที่ป้องกันทั้งเรื่องการตั้งด่านตรวจงีสลาวะ การเยี่ยมบ้านกลุ่มเสี่ยง และพอมมีปัญหาแทนน้ำก็พุดคุยกัน โดยงบประมาณที่ได้สนับสนุนมาจากสำนักงาน ป.ป.ส. ทางเครือข่ายนาบัจจะนำมาดำเนินการจัดสรร สำหรับทำกิจกรรมอบรมเยาวชนและเยี่ยมบ้านครอบครัวกลุ่มเสี่ยงในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ปี 2556-2557 เครือข่ายตำบลนาบัจจะสามารถดำเนินการคัดกรองและดูแลเด็กเยาวชนอย่างใกล้ชิดและสามารถปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมได้กว่า 20 คน และเยี่ยมครอบครัวที่อาจมีลูกหลานเยาวชนเสี่ยงต่อปัญหาเสพติด ปี 2556 ได้จำนวน 160 ครอบครัว ปี 2557 จำนวน 20 ครอบครัว

โดยจากการติดตามประเมินผลเด็กเสี่ยงสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นอย่างดีและตั้งเป้าหมายในการดำเนินงานปี 2558 ในกลุ่มเสฟ จำนวน 8 คน กลุ่มเสี่ยงจำนวน 113 คน 110 ครอบครัว โดยมีแกนนำในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบลและเครือข่ายกว่า 210 คน ในพื้นที่ตำบลนาบัจจะเป็นกลไกการขับเคลื่อน โดยลงลึกกว่าทำไม้เด็กถึงตีดยาและเข้าไปพุดคุยทำความเข้าใจกับพ่อแม่เด็กที่ตีดยา ในการเยี่ยมบ้านเราก็มีการให้กำลังใจ ทำให้เด็กเริ่มเชื่อถือและพยายามหากิจกรรมมาให้เด็ก เด็กจะได้ไม่ต้องไปเที่ยวกับเพื่อน เพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคต

งบประมาณโครงการเยี่ยมบ้านจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. เปิดเวทีทำความเข้าใจและสรุปผลกิจกรรมนี้

และ

2. สนับสนุนกิจกรรมเยี่ยมบ้านจะแบ่งจัดอบรมไป 2 หมู่บ้านที่เหลือเป็นกิจกรรมเยี่ยมบ้านแต่ละหมู่บ้านไม่ต่ำกว่า 10 คน การไปเยี่ยมจะไป

เป็นทีม 5-6 คน บางทีก็ไปหมดกลุ่ม 15 คน การเข้าไป จะเน้นการพูดคุยทั่วไปให้ยาวจนใกล้ชิดกับแกนนำมากที่สุด

นาบัว ตำบลสร้างสุขภาวะ

การเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งที่น่าสนใจของตำบลนาบัว คือ **เวทีวิชาการชาวบ้าน** มีการทำงานต่อเนื่องจนกลายเป็นประเพณีวัฒนธรรมของตำบลไปแล้ว เน้นการพูดคุยกันในทุกเรื่อง ทุกมิติ ทั้งเรื่องทุกข์ ปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ในตำบลหรือความสำเร็จในมุมต่างๆ กระบวนการที่นาบัวจัดเวที คือมีแกนนำหลักๆ ขึ้นไปคุยบนเวที เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมเวที หน้าที่ใช้จัดงานได้มาจากลงขันกันของแต่ละหมู่บ้านๆ ละ 2,500 บาท ทางองค์การบริหารส่วนตำบลนาบัวก็สนับสนุนช่วยงบประมาณเป็นจำนวน 25,000 บาทต่อปี เป็นเวทีวิชาการแบบชาวบ้าน เป็นเวทีที่เติมเต็ม

บทเรียนการจัดการตนเองของชาวบ้านในตำบลนาบัว ในแต่ละปีจะจัดเวียนไปในแต่ละหมู่บ้านโดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ เวทีนี้จะเอาปัญหาทุกอย่างของตำบลนาบัวมาคุยปรึกษาหารือกัน หน่วยงานภายนอกจะมาเรียนรู้ในแต่ละปีจะมีสโลแกนประจำปี ซึ่งหมู่บ้านเจ้าภาพจะต้องเป็นผู้คิดขึ้น สีสันในเวทีจะแตกต่างกัน กลายเป็นความสนุกของชาวบ้านที่ต่างเตรียมงานอย่างยิ่งใหญ่ แข่งว่าหมู่บ้านใดจะจัดเวทีได้ดีกว่ากัน คนในหมู่บ้านก็ต่างเข้ามาช่วยกันเตรียมงาน เตรียมประเด็นการพูดคุย และคอยอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ชาวบ้านตำบลนาบัวจัดเวทีติดต่อกัน

เป็นปีที่ 17 แล้ว ที่สำคัญเป็นเวทีที่เน้นความเท่าเทียมกัน ไม่มีประธาน คนที่เข้ามาจะต้องนั่งเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นผู้ชาย หรือตัวแทนจากหน่วยงานอื่นที่เข้ามาร่วม หน่วยงานภายนอกที่เข้ามาเรียนรู้กับนาบัว เช่น สสส. สกว. ได้ชักชวนให้ตำบลนาบัวเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นพื้นที่ต้นแบบของชุมชนเข้มแข็งจัดการตนเอง ด้านกระทรวงยุติธรรม ก็ยกให้ตำบลนาบัวเป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่เป็นตัวอย่างระดับประเทศ

บางที่ก็ทำงานบนความอึดอัด

การทำงานของเครือข่ายตำบลนาบัวที่มีทั้งแกนนำท้องถิ่น และท้องถิ่น ซึ่งสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ในความร่วมมือก็มีความอึดอัด แกนนำเครือข่ายฯ ได้สะท้อนให้ฟังว่า สิ่งที่อึดอัดมากที่สุด คือ คำสั่งการ ที่ทำให้ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนาบัวรู้สึกไม่ดี แต่ที่ต้องทำเพราะเป็นหน้าที่ๆ ต้องทำ หากไม่ทำ ก็จะถูกมองว่าผู้นำไม่ให้ความร่วมมือกับราชการ ในปีที่ผ่านมาคณะกรรมการในตำบลรู้สึกอึดอัดคือทางภาครัฐต้องการให้ผู้นำหมู่บ้านนำคนผู้เสพรไปเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยมีเป้าหมายในเขตตำบลประมาณ 50 คน ผู้ใหญ่บางหมู่บ้านก็ไม่รู้จะหาใครไปเพราะในพื้นที่ไม่มีคนติดยา บางหมู่บ้านใช้วิธีการสุ่มตรวจ ปัสสาวะก็ยังไม่เจอผู้เสพร จึงไม่สามารถส่งคนไปเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของทางอำเภอได้ ทั้งทำนินและผู้ใหญ่บ้านที่ต่อรองกับหน่วยงานว่า ถ้ามีคนเสพรจะรับผิดชอบเอง ไม่ขอส่งเข้าค่ายที่ทางอำเภอจัดไว้

ความคาดหวังของชาวบ้าน

เสียงสะท้อนของแกนนำต้องการให้สำนักงาน ป.ป.ส. สนับสนุนอย่างต่อเนื่องต่อไป ไม่ใช่แค่เรื่องงบประมาณ แต่เป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เชื่อมการทำงานร่วมกับพื้นที่อื่น เป็นเครือข่าย และต้องการให้มีกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งแบบต่อเนื่อง ควบคู่กันไปกับการเฝ้าระวังปัญหาอย่างต่อเนื่อง ส่วนจะเป็นแบบไหน แกนนำอาจจะต้องปรึกษาหารือกันก่อน อาจจะ เป็นกิจกรรมเข้าค่ายเยาวชนสร้างสรรค์ โดยดึงเด็กที่เป็นนักเรียนมาเป็นเครือข่ายเริ่มตั้งแต่เด็กๆ ที่อายุน้อยเริ่มสร้างความเข้มแข็งตั้งแต่ประถม เพราะในนาบัวมีแกนนำเยาวชนที่ตอนนี้เป็นผู้ใหญ่แล้ว ยังเป็นแกนนำกิจกรรมที่สนใจจะทำ กิจกรรมกับเยาวชนรุ่นน้องๆ อยู่ ปรับกระบวนการในค่ายที่เน้นกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้เด็กเห็นว่าไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้ยังอยากทำกิจกรรมเยี่ยมคุก ให้เด็กได้เห็นคนที่ติดคุกเป็นอย่างไร หรือมีการอบรมโดยให้คนที่ มีประสบการณ์มาบรรยาย การขับเคลื่อนงานโครงการเยี่ยมบ้านนั้น แกนนำ

พบว่า ทางผู้นำในระดับหมู่บ้านสามารถดำเนินงาน ได้เป็นอย่างดี เพียงแต่คิดว่ามีงบประมาณน้อย ไปหน่อย แกนนำก็ไม่อยากไปเยี่ยมมือเปล่า หลายคนต้องควักกระเป๋าตัวเอง ชุมชนเองก็จัด กิจกรรมหลายอย่างเสริมเช่นการทำค่ายมวยและ นำเยาวชนเข้ามาฝึกเพื่อไม่ให้ไปยุ่งกับยาเสพติด และถ้าให้ตีควรมีการส่งเสริมอาชีพควบคู่กันไป ด้วย แกนนำหลายคนทำงานกันมานาน ล้วนทำ ด้วยใจด้วยจิตอาสาทั้งนั้น มีการลงทุนลงแรง ร่วมกันตลอดเวลา จนทุกวันนี้ตำบลนาบัวมีทั้งหมด 84 ประเด็นแหล่งเรียนรู้ มีวิทยากร 150 คน ที่มาจากชาวบ้านธรรมดา มีหลายชุมชนเข้ามา ดูงานที่ศูนย์การเรียนรู้ตำบลนาบัวและคนนาบัว ก็สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ ให้กับคนภายนอกได้เป็นอย่างดี “ผู้นำต้องทำ เป็นแบบอย่าง ทำด้วยใจ ติดดินตลอด ผู้นำต้องมีจิตวิญญาณ เราเป็นผู้นำถ้าเราไม่ทำแล้ว ใครจะทำ ทำเพื่อชุมชน ทำเพื่อหมู่บ้านให้ดีขึ้น ทำเพื่อแผ่นดินเกิด เพื่อทดแทนบุญคุณปู่ ย่า ตา ยาย ที่สร้างขึ้นมาเรา ก็ต้องทำเพื่อส่งต่อให้ลูกหลานเราต่อไป” ทำนั้นตำบลนาบัวกล่าวปิดท้าย

ผู้นำต้องทำเป็นแบบอย่าง **ทำด้วยใจ** ติดดินตลอด
ผู้นำต้องมีจิตวิญญาณ เราเป็นผู้นำถ้าเราไม่ทำแล้วใครจะทำ
ทำเพื่อชุมชน ทำเพื่อหมู่บ้านให้ดีขึ้น **ทำเพื่อแผ่นดินเกิด**
เพื่อทดแทนบุญคุณ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่สร้างขึ้นมา
เราก็ต้องทำเพื่อส่งต่อให้ลูกหลานเราต่อไป

พื้นที่สร้างบทเรียน ที่ 5

พลังความสามัคคี พลังขับเคลื่อนชุมชน

**เครือข่ายต้านยาเสพติดตำบลไฟฟ้าโพ
อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร**

ตำบลไฟฟ้าโพ มีจำนวนหมู่บ้าน 10 หมู่บ้าน
บริษัทเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยส่วนใหญ่คนใน
ตำบลทำนาปลูกข้าว วิถีชีวิตพออยู่พอกินหลายปี
ก่อน พอเข้ามาหาสินค้าตามอัตรภาพตอนนี้ แต่มา
ปีนี้ (พ.ศ.2558) เศรษฐกิจในพื้นที่ไม่ดีเอาากๆ
สาเหตุเพราะภัยแล้ง ชาวบ้านพอเจอภัยแล้งทำการ

เกษตรไม่ได้ต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่ ที่นี้ไม่มี
โรงงาน ในตำบลมีประชากรประมาณ 4,000
ครัวเรือน หากตามว่าที่ตำบลนี้มีปัญหาเสพติด
หรือไม่ ก็ต้องตอบว่ามี โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและ
เยาวชนที่ส่วนใหญ่เกิดจากครอบครัวแตกแยก
พ่อแม่ทำมาไม่ได้ ไม่มีน้ำ ฝนไม่ตก ก็ต้องเข้าไป

ทำงานในกรุงเทพฯ จึงทิ้งลูกหลานอยู่กับตายาย
เสียงจากแกนนำตำบลไฟท่าโพ ที่เล่าถึงต้นทาง
ของสถานการณ์ปัญหาเสฟติดที่เกิดขึ้นใน
พื้นที่ “ฝนไม่ตก เกิดภัยแล้ง ต้องไปทำงานใน
เมือง ลูกหลานอยู่กับคนแก่ ซึ่งช่องว่างระหว่างวัย
ทำให้พูดคุยกันไม่รู้เรื่องยาเสฟติด เสียง เสฟ คำ
เรื่องราวที่เป็นเสมือนวงจรที่สัมพันธ์กัน” ความ
เป็นจริงที่เกิดขึ้น จนทำให้ผู้นำต้องลุกขึ้นมาจับมือ
กันแก้ไขปัญหา กำนันไฟท่าโพเล่าให้ฟังว่า “ใน
อดีตปัญหาเสฟติดไม่ค่อยรุนแรงมากนัก
เนื่องจากแต่ละครอบครัวมีรายจ่ายไม่มาก พ่อแม่
ได้อยู่กับลูกทำมาหากินในพื้นที่ที่อยู่ได้ แต่ตอนนี้
สังคมเริ่มเปลี่ยนทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทำให้
รายได้ไม่พอ ปัญหาเด็กเยาวชนช่วงอายุ 13-
25 ปี ในพื้นที่จะเป็นกลุ่มที่ต้องเฝ้าระวังเพราะ
ยังถือว่าอยู่ในช่วงที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและมีโอกาส
เสพยา ที่นี้ไม่มีข้อมูลการถูกจับยาเสฟติดมากนัก
ที่รู้จักก็มีไม่กี่รายแต่ก็ไม่ได้มีจำนวนเยอะนัก แต่ก็
มีครั้งหนึ่งเมื่อปีที่แล้ว (พ.ศ.2557) ที่พบว่า

มีการจับกุมยาบ้าในพื้นที่ตำบล ซึ่งได้จำนวน
20,000 เม็ด แต่ถือว่ามีเพียงครั้งเดียวที่มี
จำนวนเยอะขนาดนี้” คณะกรรมการเครือข่าย
แกนนำได้ดำเนินการเฝ้าระวังปัญหาเสฟติดอยู่
ตลอดเวลา โดยการป้องปรามพฤติกรรมกลุ่มวัย
รุ่น หากพบว่าคนไหนที่มีความเสี่ยงก็จะสุ่มตรวจ
ปัสสาวะ ซึ่งในละแวกนี้ไม่มีกั้น ส่วนหนึ่งก็ทาง
แกนนำสามารถควบคุมสถานการณ์ปัญหาได้อาจ
เป็นเพราะเขตพื้นที่ตำบลไฟท่าโพไม่ได้อยู่ในเขต
เทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถดูแลลูกบ้าน
ได้ง่ายกว่า ในการตรวจปัสสาวะหากพบว่าเยาวชน
ที่เสฟ ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะยอมรับให้ความ
ร่วมมือ เป็นอย่างดี และขอให้ผู้ใหญ่ช่วยในเรื่อง
คดีความ ขอความช่วยเหลือให้ประสานงานกับ
อำเภอเพื่อประสานนำเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยน
พฤติกรรม พอลูกออกจากค่ายมาพ่อแม่ก็กลัว
ลูกจะดลาลึกไปจนเสียอนาคตก็จะฝากฝังลูกไว้
กับผู้นำ

“ เกิดภัยแล้ง ต้องไปทำงานในเมือง
ลูกหลานอยู่กับคนแก่
ซึ่งช่องว่างระหว่างวัยทำให้
พูดคุยกันไม่รู้เรื่อง
ยาเสฟติด เสียง เสฟ คำ
เรื่องราวที่เป็นเสมือนวงจรที่สัมพันธ์กัน ”

ทางคณะกรรมการเครือข่ายต่างสะท้อนให้ฟังว่า “ก่อนหน้านี้วัยรุ่นจะรวมกลุ่มกันเป็นแก๊งค์มอเตอร์ไซค์มีเยอะมาก แต่ปัจจุบันดีขึ้นแล้ว ไม่มีการรวมกลุ่มรถซึ่ง ส่งเสียงดัง สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านแล้ว”

การเยี่ยมบ้าน ได้ใจคนเป็นพ่อ เป็นแม่

การขับเคลื่อนโครงการเยี่ยมบ้านในพื้นที่ตำบลไฟท่าโพ เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังในช่วงปี 2556 สามารถเยี่ยมครอบครัวกลุ่มเสี่ยงที่อาจเข้าสู่จรรยาเสพติด ได้จำนวน 60 ครอบครัว ปี 2557 จำนวน 30 ครอบครัว และได้ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนี้ ลงเยี่ยมกลุ่มเสพร จำนวน 22 คน กลุ่มเสี่ยงจำนวน 67 คน เผ่าระวังบุคคลที่มีพฤติกรรมการค้า จำนวน 3 คน ให้ความสำคัญกับกลุ่มครอบครัว จำนวน 100 คน 60 ครอบครัว และติดตามผู้ที่ผ่านกระบวนการค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของทางอำเภอจำนวน 3 คน กระบวนการเยี่ยมบ้านเป็นวิธีการที่ทำให้แกนนำเครือข่ายสามารถตรวจสอบพฤติกรรมของผู้ที่ผ่านการบำบัดหรือผ่านค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ โดยการไปหาที่บ้านนั่งคุยกับนั่งคุยกับผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้านเป็นเสมือนเครื่องมือในการติดตามเด็กเยาวชนว่าเลิกเสพรยาหรือมีพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นแล้วหรือยัง หากตัวเด็กที่สามารถปรับพฤติกรรมของตนเองได้ เราจะกล้าพูดกล้าคุยกับผู้ใหญ่ เด็กจะกล้าสารภาพว่าเลิกได้หรือเลิกไม่ได้ หลังจากนั้นทางคณะกรรมการเครือข่ายที่มีทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็จะประสานงานไปต้องการบริหารส่วนตำบลเพื่อจะ

ช่วยหาอาชีพให้ แต่บางรายที่ถูกดำเนินการให้เข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 9 วัน 8 คืน ที่ทางอำเภอจัดขึ้น พอออกมาก็มีพฤติกรรมเดิมๆถือว่าเป็นเรื่องยากในการที่จะทำให้เด็กเลิกพฤติกรรมเสี่ยงได้โดยเด็ดขาด กระบวนการเยี่ยมบ้านเป็นการทำงานที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องและความอดทนทั้งตัวแทนนำคณะกรรมการและตัวเด็กเอง จากประสบการณ์ของคณะทำงานตำบลไฟท่าโพพบว่าตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนงานเยี่ยมบ้าน คือผู้ปกครอง หรือคนในครอบครัวต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับเครือข่ายอย่างจริงจัง

ข้อเสนอ

จากประสบการณ์แกนนำ

แกนนำเครือข่ายตำบลยาเสพติดตำบลไฟท่าโพมีความเห็นร่วมกันว่า การแก้ปัญหาเสพติดที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องทำงานไปพร้อมๆกัน และทำบนความเข้าใจกัน ผู้นำในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการป้องปรามและเผ่าระวัง แต่แปรสำคัญคือผู้บังคับใช้กฎหมายต้องเอาจริงเอาจังไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด หากกฎหมายอ่อนก็ควรต้องแก้กฎหมาย ปรับเพื่อให้เอื้อต่อการทำงานของพื้นที่ หากสามารถทำอย่างนี้ได้เชื่อว่า เราจะสามารถควบคุมปัญหาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำนันอำนาจ พักหล้า ในฐานะประธานเครือข่ายบอกว่า “ตอนนั้นคณะกรรมการเครือข่ายมีทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายปกครองในตำบลทุกคน และมีอาสาสมัครคุมประพฤติเข้ามามีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนงาน ทางสำนักงานคุมประพฤติจังหวัด พิจิตรก็จะเข้ามาในพื้นที่ทุกวันที่ 2 ของเดือน

เพื่อมารับรายงานตัวและเอาอุปกรณ์ตรวจ
ปีสภาวะมาให้ บ้างก็มาช่วยเรื่องการอบรมอาชีพ
ซึ่งมีส่วนช่วยแกนนำชาวบ้านในการจัดการปัญหา
ได้พอสมควร ผู้ใหญ่บ้านบางหมู่บ้านเป็น อสค.ด้วย”

การสนับสนุนจากสำนักงาน ปปส.ภาค6 การที่
เครือข่ายตำบลไฟท่าโพสามารถขับเคลื่อนงาน
ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยให้ความ
สำคัญกับการเยี่ยมบ้านเป็นหลักและสามารถ
ควบคุมสถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของ
ยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนได้อย่างมีนัยยะ
สำคัญ เป็นผลมาจากการทำงานทางความคิดของ
สำนักงาน ปปส.ภาค6 ร่วมกับชมรมชุมชนกวิวัฒน์
ที่ได้สรุปทริเียนและประมวลประสบการณ์การ
ทำงานที่ผ่านมาและนำมาขยายผลส่งต่อกับเรียน
สู่พื้นที่เครือข่ายสามารถนำไปสู่การสร้างมุมมอง
ในการทำงานแนวใหม่ ทางผู้นำในพื้นที่ก็สบายใจ
ที่จะลงมือทำ เพราะเป็นการทำงานแก้ไขปัญหายา
เสพติดที่ใช้ความรักและความเข้าใจไม่ต้องใช้อำนาจหรือความรุนแรง ผู้ปกครองของเยาวชน
ที่มีปัญหาก็ไม่อึดอัดและเต็มใจให้ความร่วมมือ
อีกด้วย ถึงแม้ว่างบประมาณที่ทางสำนักงาน
ปปส.ภาค 6 สนับสนุนเพียงหมู่บ้านละ 4,000
บาท และมีงบจัดสรรไว้ในการประชุมปรึกษา
หารือของคณะกรรมการเครือข่าย งบประมาณที่
ได้รับมาทางเครือข่ายก็จะนำไปจัดซื้ออาหารแห้ง
เพื่อนำไปเยี่ยมบ้าน เยี่ยมครอบครัวกลุ่มเสียง
โดยมีการกำหนดไว้ที่ 500 บาทต่อกลุ่มเป้าหมาย
ทางเครือข่ายมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มที่เคยมี
พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่ใน
กระบวนการที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ
เพื่อนำไปเยี่ยมบ้าน จำนวน 20 กว่าราย ส่วนที่

เหลือนั้นเป็นกลุ่มเด็กเสียงอีกกว่า 60 รายนั้น
ทางแกนนำเครือข่ายได้ใช้กลไกผู้นำทางการใน
หมู่บ้านคือผู้ใหญ่บ้านลงไปเยี่ยมโดยไม่ได้ไปครั้ง
เดียว แต่ไปหลายๆครั้ง ยิ่งลงไปเยี่ยมที่ก็ยิ่งได้
ความร่วมมือจากเด็กและครอบครัวเป็นการสร้าง
“พลังความสามัคคี พลังขับเคลื่อนชุมชน”

ที่เกิดจากการพัฒนากระบวนการป้องกันปัญหา
ร่วมกันระหว่างสำนักงาน ปปส.ภาค6 ชมรม
ชุมชนกวิวัฒน์ และเครือข่ายตำบลยาเสพติดตำบล
ไฟท่าโพ ของที่ไปเยี่ยมจะเป็นของง่ายๆ เช่น นม
ผลไม้ ข้าวสาร อาหารแห้ง เป็นต้น การประชุม
แกนนำเครือข่ายจะเป็นเกราะป้องกัน ช่วยกัน
เป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องพฤติกรรมและช่วยกัน
แก้ไขปัญหา การทำงานมีการร่วมมือกันหน่วยงาน
ตำรวจของทางอำเภอ มีการร่วมกันออกตรวจตรา
เฝ้าระวัง ตรวจปีสภาวะบ้าง ตอนนี่จึงไม่มีการ
ร่วมตัวกันของกลุ่มวัยรุ่นแล้ว หน่วยงานที่มี
ช่วยทำงานกันก็จะมี คน. ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับ
พื้นที่เป็นอย่างดี ในตำบลไฟท่าโพ ได้มีการ
ประเมินทั้งจากหน่วยงานราชการและโดยตัวแทน
นำเองแล้วถือว่ามีความเข้มแข็งเป็นอันดับต้นๆ
ของอำเภอโพธิ์ประทับช้าง โดยเฉพาะในเรื่อง
ความสามัคคีของแกนนำแล้ว ต้องถือว่าอยู่ใน
อันดับหนึ่งเลยก็ว่าได้ แกนนำมีการประชุมร่วมกัน
แต่ละเดือนหลายครั้งเลยก็ว่าได้ การหารือกันมี
การพูดคุยกันด้วยเหตุผล หน่วยงานข้างนอกที่
มาประชุมกันส่วนมากจะเป็นอำเภอ

เราเดินมาถูกทาง

การควบคุมปัญหายาเสพติดโดยกระบวนการเยี่ยมบ้านนั้น แทนที่จะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มากถูกทางแล้ว โดยเริ่มจากการดูแลครอบครัว ดูแลหมู่บ้านตนเอง รวมทั้งดูแลในส่วนของท่านดามี กลุ่มเสี่ยงเกิดขึ้นในหลายหมู่บ้านทางคณะกรรมการเครือข่ายก็จะตรวจใหญ่กันทีหนึ่ง ที่ผ่านมา ผู้นำได้ขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดหลากหลายรูปแบบ ถ้าให้เลือกกิจกรรมป้องกันกับกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน คณะกรรมการเครือข่ายต่างลงความเห็นว่าเป็นว่า “โครงการเยี่ยมบ้านจะเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุดมากกว่าเพราะเหตุปัจจัยของปัญหาเกิดจากครอบครัวทั้งนั้นตอนนี้ให้เด็กช่วยเป็นหูเป็นตา คอยตระเวนดูแลแล้วมาสื่อสารกับแกนนำด้วย” หากให้การเยี่ยมบ้านมีประสิทธิภาพในทางบวก แทนที่จะมีความเห็นว่าหลังจากการลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมบ้าน คอยกับคนในครอบครัวแล้ว ควรให้การส่งเสริมอาชีพกับกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสืออย่างเป็นระบบอีกด้วย สนับสนุนอาชีพตามความสนใจและสามารถพัฒนาทักษะให้เขาเข้าไปต่อยอดเป็นอาชีพในอนาคตได้จริงๆซึ่งงบประมาณควรขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละอาชีพ โดยแบ่งเป็นกลุ่มๆ ขึ้นอยู่กับความถนัด และเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ลงมาพื้นที่ในระดับตำบลบ่อยๆลงมาตั้ง จะทำให้หน่วยงานในระดับ

พื้นที่ตื่นตัวและมีส่วนสำคัญที่จะทำให้พื้นที่นั้นปลอดภัยปลอดยาเสพติด ผู้ใหญ่บ้านเสนอว่า “ผมต้องการให้ ป.ป.ส. ลงมาเยี่ยมบ่อยๆ พวกข้าจะกลัวและหยุดการซื้อขาย” สังเกตจากการที่เวลามีหน่วยงานอย่างไรก็ตาม ตำรวจ มาประชุมในพื้นที่พื้นที่ก็จะเจียนสงบเป็นอย่างมาก พวกวัยรุ่นไม่แน่แต่จะจับกลุ่มกัน ส่วนในด้านแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่าย แทนที่จะมีความเห็นอยากไปดูเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จแล้ว มีความเข้มแข็งเพื่อนำมาปรับใช้ในเครือข่ายรวมทั้งอยากให้มีการจัดการแข่งขันกีฬาที่สนับสนุนโดยสำนักงาน ป.ป.ส. ให้เป็นประเพณีของตำบลไปเลย ที่สำคัญต้องเปิดโอกาสให้พื้นที่เป็นการสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ แทนนำเครือข่ายตำบลยาเสพติดตำบลไฟท่าโพ มีความเห็นร่วมกันว่า “ความเข้มแข็งของพื้นที่จริงๆ ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของผู้นำ ผู้นำในแต่ละหมู่บ้านถือว่าเป็นพระเอกตัวจริง” หน่วยงานต่างๆ ควรมีหน้าที่ในการหนุนเสริมอย่างถูกต้องเหมาะสมเท่านั้น พื้นที่ถึงจะมีพลังในการจัดการปัญหายาเสพติดอย่างแท้จริง

โครงการเยี่ยมบ้าน

เป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุดมากกว่า
เพราะเหตุปัจจัยของปัญหา
เกิดจากครอบครัวทั้งนั้น
ตอนนี้จะให้เด็กช่วยเป็นหู เป็นตา
คอยตระเวนดูแล้วมา**สื่อสารกับแกนนำ**ด้วย

ความ**เข้มแข็ง**ของพื้นที่จริงๆ
ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของผู้นำ
ผู้นำในแต่ละหมู่บ้าน
ถือว่าเป็น**พระเอกตัวจริง**

พื้นที่สร้างบทเรียน ที่ 6

เราจะดึงผู้เสฟกลับมาเป็น**พวก**

บ้านบางกระบาน หมู่ 7 ตำบลยางซ้าย

อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

หากย้อนเวลาไป 20 ปี **บ้านบางกระบาน** หมู่ 7 เป็นพื้นที่ที่มีสถานการณ์ปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดรุนแรงมาก คนเสฟยาบ้าจะรู้จักบ้านนี้เป็นอย่างดี ชื่อเสียงของหมู่บ้านติดลบ เสียงสะท้อนจาก คณะกรรมการเครือข่ายได้เล่าให้ฟัง “เมื่อปี 2536-2537 ยาบ้าบ้านบางกระบาน เม็ดละ 30 บาทเอง บั้มอักษร 99ฟ ทั้งวัยรุ่น คนทำงาน ในหมู่บ้านมีทั้งคนสูบและคนขาย เรียกได้ว่า

ขายกันอย่างขนมoleyละครึ่ง บ้านเราช่วงนั้นมืออยู่ 200 กว่าหลังคาเรือนแต่มีคนค้ายาเกือบ 100 หลังคาเรือนหนักไม่หนักคิดดู” ทางภาครัฐก็ลงความเห็นว่าบ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่มีสถานการณ์ปัญหายาเสพติดที่ถือว่าเป็นอันดับต้นๆ ของอำเภอเมืองสุโขทัย ช่วงที่สถานการณ์ยาบ้าแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำให้ชาวบ้านบางคนหยิบยวงตัวเองมาค้ายาบ้า เนื่องจากการ

ทำมาหากินของคนบางกระบานโดยส่วนใหญ่จะ
ออกไปรับจ้างในตลาด เป็นคนงานก่อสร้าง
มีรายได้ไม่แน่นอน การค้าขายทำให้บางคนสร้าง
รายได้ สร้างฐานะ จึงส่งผลให้เกิดการขยายตัว
ของกลุ่มชาวบ้านที่ค้าขายบ้าง ยังมีคนเข้ามาซื้อก็
ยังมีคนขายเพิ่มขึ้น ผู้ใหญ่บ้านแกนนำหมู่บ้านใน
ช่วงเวลานั้นแทบจะจำจนต่อความรุนแรงของ
ปัญหายาเสพติด แจ่งทางการไปก็ไม่มีอะไรดีขึ้น
ผู้นำก็ไม่อยากทำเพราะกลัวได้รับผลกระทบ ส่วน
ชาวบ้านมีความคิดเห็นไม่ตรงกันทางใครทางมัน
เรียกได้ว่าสถานการณ์ตอนนั้นเป็นช่วงวิกฤติ
“เอาไม่อยู่” ช่วงปี 2541 ชุดปฏิบัติการ
มวลชนสัมพันธ์ของ สท.เมืองสุโขทัยได้เข้ามาจัด
กิจกรรมในหมู่บ้านมีการรณรงค์ให้ความรู้ สร้าง
ความเข้าใจให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงพิษภัย
ยาเสพติด “ช่วงนั้นสถานการณ์เริ่มดีขึ้นมา คนค้า
หลายคนออกนอกพื้นที่ บางคนก็ถูกจับ เจ็บไป
เยอะ” ปี 2542 ๓๘๘.ค่ายรามคำแหงมหาราช
ที่สุโขทัยก็ได้เข้ามาในบางกระบานช่วยเด็ก
เยาวชนไปเข้าค่ายเพื่อสร้างทักษะความรู้ในการ
ป้องกันยาเสพติด สถานการณ์ดีขึ้นกว่าเดิมมาก
แต่ยาบ้าก็ยังไม่หมดไป รูปแบบการค้าขายเปลี่ยนไป
ลับซบซ้อนมากขึ้น คนค้ามีวิธีการค้าที่เนียนขึ้น
ระวังตัวมากยิ่งขึ้น แกนนำหมู่บ้านก็ให้ข้อมูล
นอกจากปัญหาชาวบ้านบางคนค้ายาบ้าแล้ว
ปัญหาคนเสพยาก็มีมาก เด็กวัยรุ่นที่เสพยาส่วนใหญ่
เป็นเด็กที่มีปัญหา โดยส่วนใหญ่ครอบครัวของ
เด็กกลุ่มนี้ไม่มีงานทำในพื้นที่ ไม่มีที่นาหรือไร่
พ่อแม่ต้องออกไปรับจ้างทำงานต่างจังหวัด และ
ลูกหลานก็ต้องอยู่กับตายาย จากการสำรวจและ
ประเมินสถานการณ์พบว่า ผู้เสพยาในพื้นที่ตำบล
ยางซ้ายน่าจะมีกว่า 100 คน บางคนเสพยาบ้า

จนประสาทเสียทำร้ายร่างกายแม่ จนทางอำเภอ
จำเป็นต้องส่งไปบำบัดและรักษาตัวที่โรงพยาบาล
สวนปรุง เชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.2555 มีปัญหา
การแพร่ระบาดของยาเสพติดหนักขึ้นมาอีก
ผู้เสพยาเพิ่มขึ้น แต่โชคดีที่หลายหน่วยงานทางภาค
รัฐเข้ามาช่วยทั้งอำเภอและสำนักงาน ป.ป.ส. ชาว
บ้านบางกระบานต่างลงความเห็นว่

**“ทุกข์ที่ใหญ่หลวงของหมู่บ้าน คือ ปัญหา
ยาเสพติด รองลงมาคือ ปัญหารายได้”**

เสียงจากคนเป็นแม่สะท้อนว่า **“ถึงแม้จะทำงานที่
มั่นคง มีเงิน มีทองมากมายแค่ไหน แต่ลูกกลับ
ไปติดยา ค้ายา ก็เป็นทุกข์คนเป็นพ่อเป็นแม่”**

ปัจจุบัน ปี 2558 ชาวบ้านบางกระบานมีอยู่
305 หลังคาเรือน ประชากรประมาณ 1,200
กว่าคน เป็นเด็กวัยรุ่นกว่า 50 คน ตอนนี
สถานการณ์เบาบางลงมากแล้ว ปัญหาที่ยังคง
อยู่เกิดจากคนอื่นที่มาพักอยู่อาศัย มาเข้าบ้าน
หรือมารับจ้างในพื้นที่เป็นกลุ่มที่ต้องเผาระวัง
ราคายาบ้าตกเม็ดละ 180 บาท สถานการณ์
ปัญหาในกลุ่มเด็กและเยาวชนในปัจจุบันทาง
คณะกรรมการเครือข่ายฯได้ประเมินร่วมกันว่
ช่วงก่อนยังไม่รุนแรงเท่าไรเพราะพ่อแม่ดูแลลูกได้
มีค่าใช้จ่ายไม่เยอะ ต่อมาในยุคปัจจุบันพบว่า
มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นจำนวนมาก บางอย่างกลายเป็น
สิ่งจำเป็นอย่างเช่นโทรศัพท์ ทำให้มีค่าใช้จ่าย
เพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้ปัญหาเสพยาเสพติดพบมากใน
กลุ่มเยาวชนตั้งแต่มัธยมต้นที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป
ส่วนในวัยรุ่นคนทำงานปัจจุบัน ไม่ค่อยพบว่ยุ่ง
เกี่ยวกับยาเสพติด เด็กอายุ 13 ถือว่อยู่ใน
กลุ่มเสี่ยงกับเสพยา โดยไปรับยามาจากที่อื่น ทำให้
เด็กในพื้นที่อยู่ในกระบวนการบำบัด มีอยู่ประมาณ
10 ราย วิธีตรวจคือการตั้งด่านแล้วตรวจ

มีสภาวะ คนที่มีพฤติกรรมเป็นเด็กในกลุ่มเสี่ยง

โอกาสและการปรับตัว ของชาวบางกระบาน

จากวิกฤตของปัญหายาเสพติด ที่ชาวบ้านบางกระบานต้องประสบมาได้สร้างบาดแผลที่เจ็บปวดไว้กับคนหลายคนและหลายครอบครัวที่ต้องทุกข์ทรมานกับปัญหาเสพติด ชื่อเสียงของหมู่บ้านได้รับความเสียหายอย่างหนัก จากสถานการณ์ที่เลวร้ายกลับพบภาพความร่วมมือที่เกิดขึ้นจากวิกฤติแต่มีโอกาส

โอกาสประการที่ 1:

คือ ทางภาครัฐเริ่มให้ความสำคัญต่อพื้นที่ที่มีมาตรการลงมาจากจังหวัด โดยมอบหมายให้ทาง สก.สุโขทัย และ ๕๗๘.เข้ามาขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน ลงมาถึงหมู่บ้าน มีกิจกรรมที่หลากหลายเข้ามา

โอกาสประการที่ 2:

คือ ภาคความร่วมมือในเชิงการพัฒนากระบวนการเครือข่ายภาคประชาชน เกิดการรวมตัวของผู้นำท้องที่และท้องถิ่น รวมกันเป็นเครือข่ายศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนตำบลยางซ้าย มีพื้นที่การประสานงานและขับเคลื่อนงานร่วมกันจำนวน 12 หมู่บ้าน โดยได้รับการพัฒนากระบวนการทางความคิดจากชมรมชุมชนกวีวัฒน์และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 6

โอกาสประการที่ 3:

คือ ภาคความร่วมมือจากหลายที่เข้ามาพัฒนากระบวนการเรียนรู้และเสริมสร้างวิธีการเพื่อนำ

ไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น ผู้หมวดวิทยา วิทยากรกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ได้เข้ามาร่วมกับผู้นำหมู่บ้านขับเคลื่อนกิจกรรมรับรองครัวเรือนปลอดยาเสพติด

โอกาสประการที่ 4:

คือ หมู่ที่ 7 บางกระบานเป็นหมู่บ้านต้นกล้า กองทุนแม่ของแผ่นดิน และได้รับพระราชทานเงินขวัญถุงกองทุนแม่ของแผ่นดินเมื่อปี 2558 ส่งผลให้ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านตื่นตัวและมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และมีหน่วยงานภาครัฐ คือ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสุโขทัย โดยมีพี่ไถ่ เข้ามาเป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนงานได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญบ้านบางกระบานได้รับคัดเลือกจากทางจังหวัดและสำนักงาน ป.ป.ส.ให้เป็น หมู่บ้านศูนย์การเรียนรู้ (LC) เป็นบ้านต้นแบบในการขับเคลื่อนงานกองทุนแม่ของแผ่นดิน เพื่อนำไปสู่การป้องกันปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนอีกด้วย

โอกาสประการสุดท้าย:

คือ จากวิกฤตของปัญหายาเสพติดที่คนบางกระบานได้รับ ต้องเป็นทุกข์กับสถานการณ์ยาเสพติด ก่อให้เกิดกลุ่มคนที่ไม่ยอมแพ้ต่อปัญหาเกิดผู้นำคนรุ่นใหม่ที่ถูกขับเคลื่อนมาต่อสู้อภัยยาเสพติดเกิดผู้นำที่เป็นเพศแม่ เป็นผู้หญิงคือผู้ใหญ่บุศรา บุญผล และมีทีมผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านก็เป็นผู้หญิง ลูกขึ้นมาอีกชวนผู้อาวุโส อดีตผู้ใหญ่บ้าน ชวนแม่กระทั่งผู้ที่เคยเป็นคนค้ายาบ้าที่กลับตัวกลับใจให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งป้องกันยาเสพติด

โอกาสทั้ง 5 ประการ เป็นเสมือนของวิเศษที่ปลูกให้พลังความเชื่อมั่นและความร่วมมือของ

ชาวบางกระบานลุกขึ้นมาขับเคลื่อนงานเพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยได้รับการสนับสนุนทั้งกระบวนการ วิธีคิดและทรัพยากรงบประมาณในการขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยกิจกรรมที่ทางคณะกรรมการทำนั้นเป็นกระบวนการลองผิด ลองถูก บางกิจกรรมไม่ได้ผล เสียเวลา เสียแรง

ข้อผิดพลาดและเก็บไว้เป็นบทเรียน

กระบวนการคัดกรอง

ในบริบทของบ้านบางกระบาน มีลักษณะพื้นที่ที่ใกล้ๆกัน แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่ติดอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุโขทัย หลายคนเรียกว่า

จากการที่แกนนำสะท้อนบทเรียนจากการทำงานพบว่า บางกิจกรรมเช่น การตั้งจุดตรวจจุดสกัดยาเสพติดในพื้นที่เป็นกิจกรรมที่ทำแล้วไม่ได้ผล ตั้งตรงโน้น คนเสฟก็หลบมาตรงนี้ คนทำงานก็เสียกำลังใจ เสียพลังงานในการทำงาน จุดเด่นของคุณะทำงานบางกระบาน คือ การยอมรับ

ชุมชนหลังโรงหมูติดกับบางกระบาน และส่วนที่เป็นพื้นที่ชนบทนอกเขตเมือง อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลยางซ้าย การดูแลในโซนเขตชนบทบ้านที่จะดูแลง่าย ส่วนที่ดูแลยากจะเป็นช่วงรอยต่อหมู่บ้านกับชุมชนในเขตเมือง ความร่วมมือจากชาวบ้านที่เป็นพ่อแม่ผู้ปกครองก็มีทั้งที่ให้

ความร่วมมือและนั่งเฉยไม่สนใจ บางรายไม่ให้ความร่วมมือ บ้างก็มีการร้องโวยวายว่ามาตรวจปัสสาวะลูกเขาทำไม ทำทำไมไปตรวจลูกคนอื่น พอเจอว่าเสพรถึงจะให้ความร่วมมือ ทางแกนนำบอกว่า “พ่อแม่บางคนคุยแบบเปิดใจ ร้องให้ว่าจริงๆ แล้วก็ไม่ได้อยากให้ลูกหลานเสพร หรือยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร” การช่วยเหลือของแกนนำในกรณีนี้ คือประสานขอความร่วมมือกับทางปัสสาวะเอก โดยทางท่านปลัดก็จะประสานงานกับครูเพราะเด็กที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด บางรายยังเป็นนักเรียน หลังจากนั้นก็จะมาประสานกับพ่อแม่ให้ช่วยดูแลสถานการณ์ในปัจจุบันแกนนำได้ให้ข้อมูลว่าตอนนี้เด็กรายนี้ไม่ได้เสพรแล้ว แต่เปลี่ยนเป็นชายแทนพ่อแม่ก็เป็นทุกขกัแล้วลูกจะด่าไปมากกว่านี้เพราะถ้าเข้าไปแล้วจะกลับตัวได้ยากมาก ภาพของความเป็นจริง แกนนำหมู่บ้านถึงแม้จะเอาจริงเอาจังกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่ก็ยังคงมีปัญหาให้แก้อยู่เสมอ ผู้ใหญ่ชุมชนสนใจพร้อมกันบอกว่า **“ทำกันไป แก่กันไป”** เด็กวัยรุ่นบางรายเสพร พอตรวจคัดกรองพบว่าปัสสาวะสีม่วง

เด็กก็ตอบว่านับไม่ได้ ซึ่งแสดงว่ามีการเสพรในปริมาณที่เยอะมาก และทำให้ตั้งสมมุติฐานว่าในละแวกใกล้เคียงมีแหล่งที่ขายยาเสพติด ก็ต้องเฝ้าระวังกันอย่างเข้มงวด

การคัดกรองผู้เสพรทางคณะกรรมการมีฐานข้อมูลกลุ่มเสี่ยงอยู่ในมือแล้ว หากพบว่าใครเริ่มมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว ไม่มองหน้า ไม่มองตาที่คณะกรรมการ หรือได้ข่าวสารจากเพื่อนบ้านทางแกนนำก็จะดำเนินการสุ่มตรวจ เพื่อป้องปรามการยกระดับพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นในทางที่ผิด พร้อมทั้งตรวจสอบจากผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด พ่อแม่หลายคนในหมู่บ้านก็จะตอบว่าลูกเลิกได้แล้ว และจะบอกตรงๆกับผู้ใหญ่ว่าเป็นอย่างไร ซึ่งบางรายก็สารภาพตรงๆว่าลูกตัวเองยังไม่สามารถเลิกได้ ส่วนคนไหนที่ยังไม่สามารถเลิกเสพรได้ และยังคงมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้ยา ทางคณะกรรมการก็จะประสานกับทางปัสสาวะเอกป้องกันอำเภอเมืองสุโขทัย เพื่อนำเข้าสู่ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หลายคนพอกลับออกมาจากค่ายก็ยังไม่สามารถเลิกเสพรยาได้ ทางคณะกรรมการก็ต้องดำเนินการติดตามเยี่ยมบ้านอย่างต่อเนื่อง

“พ่อแม่บางคนคุยแบบเปิดใจ ร้องให้ว่าจริงๆ แล้วก็ไม่ได้อยากให้ลูกหลานเสพร หรือยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร **”**

พอดูว่าเสพรเมื่อไหร่ เด็กก็ตอบว่าเมื่ออาทิตย์ที่แล้วและพอสอบถามว่าเสพรเป็นจำนวนเท่าไร

ปมของปัญหาทั้งหมดพบว่ามาจากปัญหายาในครอบครัวทั้งสิ้นผู้เสพรในปัจจุบันนี้พบว่าในหมู่บ้าน

มีอยู่ประมาณ 10 กว่าราย ส่วนมากเป็นเด็กที่จบ ม.3 แล้วไม่ได้เรียนต่อ ต้องประกอบอาชีพรับจ้างรายวัน ใช้แรงงาน บางคนก็เข้าใจผิดและมีความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้า

แกนนำและคณะกรรมการหมู่บ้านมีความเห็นว่าการแก้ปัญหายาเสพติดจะแก้ได้นั้นประการแรกต้องมีความจริงจังในการแก้ปัญหาและยอมรับว่าพื้นที่ของตนมีปัญหา เรียนรู้อะไรจะต่อสู้กับวิกฤติของปัญหายาเสพติด กระบวนการขับเคลื่อนงานของบางกระบวนที่สามารถจัดให้มีระบบคิดและกระบวนการขับเคลื่อนของแกนนำได้ ดังนี้ (1) ค้นหาปัญหา (2) ประชุมเพื่อหาทางออก (3) คัดกรอง (4) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (5) ให้ข้อมูลผู้ปกครอง (6) ขึ้นบ้านเยี่ยมบ้านให้กำลังใจ (7) ติดตามอย่างต่อเนื่อง

บทเรียนจากการลุกขึ้นสู้

“ผู้ใหญ่บ้านถึงเก่งแค่ไหนก็ทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องมีผู้ช่วยต้องมีทีมงาน” เสียนจากผู้ใหญ่บุญซู่ที่บ่งบอกถึงวิธีคิดในการทำงาน ที่สะท้อนให้เห็นว่าบางกระบวนลุกขึ้นมาสร้างกระบวนการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดอย่างแท้จริงอาจจริง เพราะชาวบ้านช่วยกัน คณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งเป็นแกนสำคัญ ไม่ได้แก้ไขปัญหามาแบบฮีโร่เก่งเพียงคนเดียว แต่เป็นการขับเคลื่อนงานอย่างมีส่วนร่วม หมู่บ้านบางกระบวนให้ความสำคัญกับการประชุมในหมู่บ้าน ที่เน้นเป็นวันเสาร์อาทิตย์เพราะวันปกติส่วนมากชาวบ้านต้องไปทำงาน ไปรับจ้าง

ไม่มีเวลามาพูดคุยกัน การประชุมเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ใครมีอะไรก็จะนำมาพูดคุยกันในเวทีประชุม โดยทุกครั้งของการประชุมจะมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นแกนหลักคอยประสานงานและอำนวยความสะดวก

จากบทเรียนของชาวบ้านพบว่า การแก้ปัญหา ยาเสพติดให้ได้ผลนั้น ส่วนหนึ่งต้องอาศัยความเอาใจจริงเอาใจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐด้วย ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ที่ผ่านมามีเจ้าหน้าที่รัฐถูกมองไม่ดี มีข่าวที่เล่าลือกันในวงชาวบ้านในเขตตำบลยางซ้ายว่า “คนที่ถูกจับไป เอายาที่โรงพักมาขาย ตอนจับก็แห่รอบหมู่บ้านโด่งดังแล้วแต่พอไม่นานก็พบว่าถูกปล่อยออกมาอีกอย่างรวดเร็ว มีเด็กที่เคยขายยามาเล่าให้ฟังว่าตำรวจพอจับไปแล้ว จะมีการต่อรองโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าถ้าไม่ยอมมีชื่อว่าถูกจับคดียาเสพติดก็ให้หาเงินมาให้ 30,000 บาท หรือว่าจะเอาไปขายให้เลือกเอา ส่วนใหญ่เด็กจะเลือกเอาไปขาย” เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะจริงหรือไม่จริงไม่มีใครทราบได้แต่สิ่งที่สะท้อนออกมาคือ ชาวบ้านยังไม่มั่นใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ ความไม่เชื่อมั่นจะส่งผลต่อความร่วมมือเพราะในความจริงการที่จะแก้ไขปัญหา ยาเสพติดต้องอาศัยพลังการมีส่วนร่วมทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ แม้กระทั่งบางครั้งทางผู้ใหญ่บ้านได้สะท้อนปัญหาไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ได้รับคำตอบว่า **ผู้ใหญ่อย่าพูดบ่อยดีียวจะอยู่ลำบาก** ในหมู่บ้านจะมีตำรวจเข้ามาตรวจบ่อย แต่พอตำรวจมาก็เจียบ เหมือนจะรู้มาก่อนว่าตำรวจจะเข้ามาตรวจ ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการเคยเข้าไป

คุยกับผู้เสพรและครอบครัวของผู้เสพรโดยใช้กระบวนการเยี่ยมบ้าน แต่ก็พบว่าพ่อแม่บางคนไม่เชื่อว่าลูกเสพร จะยอมรับก็ต่อเมื่อมีหลักฐานเท่านั้น ผู้เสพรบางคนที่เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานเคยเข้าสู่ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่ก็เลิกไม่ได้ เพราะใช้ยาเป็นจำนวนมากใช้มานาน หากเขาติดหนักๆ ก็จะแนะนำว่าให้ลดปริมาณการเสพรก่อนที่เขาต้องใช้ยาเพราะว่าต้องอดนอนเพื่อทำงานเลยแนะนำให้กินกาแฟช่วย บางบ้านก็ยอมรับความช่วยเหลือ บางบ้านก็ไม่ยอมรับ

บ้านบางกระบานเป็นสมาชิกเครือข่ายศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนตำบลยางซ้าย เริ่มทำงานร่วมกับ ปปสภาค 6 เมื่อประมาณ 4-5 ปีที่แล้ว ในช่วงแรกจะทำกิจกรรมเฝ้าระวังมีการเดินเวรยามก่อน ช่วงที่ทำกิจกรรมพบว่ายังไม่สามารถจัดการปัญหาได้เพราะเมื่อมีการตรวจตรา ก็ไม่สามารถจับได้ ส่วนมากกลุ่มเสพร คนเสพรและคนค้ายาจะรู้ความเคลื่อนไหว หลังจากนั้นพอสรุปได้ว่ากิจกรรมเดินเวรยามค่อนข้างได้ผลน้อยหรือไม่ได้ผลก็คิดในเรื่องการเข้าหากลุ่มเสี่ยง โดยหาข้อมูลว่าลูกใครเป็นวัยรุ่นที่เรียนพวกอาชิวะหรือทำงาน โดยใช้วิธีเข้าไปคุยกับพ่อแม่ว่าลูกเขามีพฤติกรรมเป็นอย่างไร แล้วถ้าเจอว่าคนไหนจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงก็จะเอาของไปเยี่ยมบ้าน และคุยกับเด็กว่าไม่กลัวพ่อแม่เสียใจหรือที่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพรติด

โครงการเยี่ยมบ้านของบางกระบานจะเน้นการเข้าหาเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงและนำเป็นห่วง กลุ่มเด็กเยาวชนที่ขาดพ่อขาดแม่เป็นลำดับต้นๆโดยในปี 2558 บ้านบางกระบานมีเป้าหมายในการ

ติดตามดูแลเยี่ยมบ้านกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงจำนวน 15 ราย กลุ่มที่ผ่านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจำนวน 10 ราย งบประมาณที่สำนักงาน ปปสภาค 6 สนับสนุนมา ก็จะถูกบริหารจัดการไปตามโครงการที่เสนอไป และเมื่อปี พ.ศ.2556 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสุโขทัย (พช.) ได้เข้ามา และมีงบประมาณมาช่วยสนับสนุนในเรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์จำนวนหนึ่ง ตอนแรกๆก็ไม่ค่อยมีคนสนใจ แต่พอเห็นว่าโครงการได้ผลก็มีคนเข้ามาร่วมเพิ่มมากขึ้น ทางแกนนำก็จะมีการประชุมกันทุกเดือน คนที่มีความเห็นต่างกัน ก็แค่ไม่เข้ามาร่วมประชุมแต่ไม่ได้ต่อต้านอะไร

ผลที่เกิดจากการดำเนินงานเยี่ยมบ้าน มีข้อมูลในระดับตำบลยางซ้าย ปี 2555 สามารถเยี่ยมได้จำนวน 66 ครอบครัว ปี 2556 จำนวน 46 ครอบครัว 2557 จำนวน 15 ครอบครัว และในปี 2558 จำนวน 66 ครอบครัว รวมผลที่เกิดจากการติดตามเยี่ยมบ้านในระดับตำบล และสามารถช่วยให้เด็กเยาวชนกลุ่มเสี่ยงสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้รวมเป็น 193 ครอบครัว ส่วนในระดับหมู่บ้านบางกระบานดำเนินการตั้งแต่ปี 2555 ถึง 2558 ได้จำนวน 27 ครอบครัว (2555 = 12 ครอบครัว / 2556 = 6 ครอบครัว / 2557 = 1 ครอบครัว / 2558 = 8 ครอบครัว)

เรามาถูกทาง ยิ่งเยี่ยม ยิ่งได้ใจ ยิ่งปลอดภัยจากยาเสพติด

การที่แกนนำคณะกรรมการหมู่บ้านหลายคนให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหายาเสพติดเนื่องจากอยากให้ครอบครัวอบอุ่น ไม่อยากเห็นลูกทำร้ายพ่อแม่ คนที่เข้าร่วมโครงการนี้เพราะอยากเห็นเด็กๆ มีอนาคตที่ดีมีความเจริญรุ่งเรือง ไม่ต้องมาหยุดอยู่เพราะสาเหตุจากยาเสพติด โดยทุกวันนี้แกนนำมองว่าการแก้ปัญหาถูกทางแล้ว การเยี่ยมบ้านเป็นให้ผู้นำเอาใจใส่ลูกบ้านมากขึ้น เป็นการใช้คนที่เหมาะกับแต่ละบ้านเข้าไปให้เขาไว้ใจก่อน ปัญหาคือตอนนี้โดนจับแล้วออกมาก็ยังขายอีกโดยที่ไม่รู้ว่ารายได้ใหญ่ที่คาดว่าจะอยู่ละแวกนี้นั้นอยู่ที่ไหน ตอนนี้อยู่แค่ให้มีกระบวนการจัดการปัญหากับผู้เสฟหรือผู้ที่ค้ารายย่อยๆ ก่อน โดยการเข้าหาผู้เสฟก่อน จะมีการเข้าเยี่ยมกันทุกเดือน งบประมาณที่ได้มาไม่มากนักก็ต้องมีการแบ่งมีการจัดสรร โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสฟหรือเสี่ยงจริงๆ ก่อน

แนวทางในการทำงานต่อไปคือการทำงานกับกลุ่มเด็กที่มีอายุน้อยๆ จะมีการดึงเยาวชนเข้ามาทำกิจกรรมตั้งแต่อายุ 7 ขวบขึ้นไป โดยจะพาเข้าร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านเพื่อให้เด็กๆ ได้ซึมซับตั้งแต่เด็กๆ ในส่วนของกรรมการก็มีความเข้มแข็งไม่ย่อท้อ มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ “นับว่าหมู่บ้านบางกระบานโชคดีที่ได้เจ้าหน้าที่ พช.และเจ้าหน้าที่

จากชมรมชุมชนกวีวัฒน์เข้ามาเป็นผู้เลี้ยง และยังเป็นหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นศูนย์การเรียนรู้รูกองทุนแม่ของจังหวัดสุโขทัยจึงได้มีโอกาสที่จะได้ทำงานร่วมกับ พช. จึงได้มีโอกาสในการทำงานร่วมกัน โดยในช่วงเริ่มแรกเจ้าหน้าที่ได้มีการพัฒนาแกนนำให้มีความเข้มแข็งโดยการเข้ามาทำงานบ่อยๆ มีการให้กำลังใจ ให้คำชี้แนะตลอดเวลา มีการเอาโครงการไปประกวด พอเริ่มมีความเข้มแข็งก็ขยายเครือข่ายไปเรื่อยๆ โดยใช้จิตวิทยาในการดึงคนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นตัวช่วยในการแก้ปัญหาในเชิงลึก ตอนนี้มีโครงการประกวดผลิตภัณฑ์พื้นบ้านกัน ทำให้ชาวบ้านเข้าร่วมเยอะและส่งผลให้มีการรักชุมชน” ต่อยความจากใจใหญ่ๆ ผู้ใหญ่บ้านหญิงแห่งบางกระบาน

กระบวนการและยุทธวิธี

- (1)คณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งบ้านบางกระบาน มีแกนหลัก จำนวน 30 คน ทางกรรมการแต่ละคนจะต้องมี
 - (2)บทบาทและความรับผิดชอบในการหาข้อมูลครัวเรือนจำนวน 5 ครอบครัว นำข้อมูลที่ได้มา
 - (3)วิเคราะห์ว่าครอบครัวไหนเป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสฟ หรือมีพฤติกรรมการค้า หลังจากนั้นก็จะมา
 - (4)กำหนดกลุ่มและครอบครัวเป้าหมายดำเนินการ โดยการ
 - (5)เข้าหาเยี่ยมบ้านกลุ่มเสี่ยงและเสฟก่อน
- ในตอนแรกจากงบที่สำนักงาน ปปส.ภาค 6 สนับสนุน มีจำนวนเงิน 2,500 บาท ได้จัดเป็น

ลุงยังชีพ 5 ลุง พอไปเยี่ยมบ้านกลุ่มเป้าหมายแล้ว ปรากฏว่าบ้านอื่นๆอยากได้บ้างก็เลยสามารถเข้าไปหาข้อมูลได้ และจากการที่มีข่าวของไปเยี่ยมก็พบว่าพ่อแม่ผู้ปกครองกลุ่มเสี่ยงให้ความร่วมมือส่วนด้านกลุ่มเสพรเมื่อกลับจากค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ภายหลังตรวจพบว่าไม่มีสวาม่วงอีก ก็จะพาไปเข้าค่ายปรับเปลี่ยนอีก

ชาวบ้านหลายคนที่มีลูกอยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรือที่เป็นวัยรุ่นอยู่ พอเห็นว่ามีการนี้ทำให้ความสนใจบ้างก็สนใจลูกมากขึ้น เอาความรู้ที่ได้จากโครงการไปบอกลูกเรื่องยาเสพติด บอกว่าให้อยู่ห่างๆจากยาเสพติด ถ้าเสพรแล้วจะทำให้ไม่มีอนาคต และลูกก็จะสามารถไปอยู่ร่วมกับคนอื่นๆที่เป็นกลุ่มเสี่ยงได้โดยที่ไม่เข้าไปคลุกคลีกับยา

คณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งชุดนี้จะมอบบาท โดยกรรมการ 1 คนจะดูแล 5 หลังคาเรือน/ครอบครัว ดังที่กล่าว แต่ถ้ากรรมการคนไหนไม่ว่างก็จะดูของคนอื่นด้วย ส่วนผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและแกนนำหลักจะไปทุกบ้านที่เป็นกลุ่มเสพร ชักชวนให้เข้าใจว่าการเข้าร่วมกิจกรรมนี้มีผลดีกับเรา ทางแกนนำหมู่บ้านต้องการที่จะช่วยให้เลิกหรือลดลง ก็มีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่โดยภาพรวมแล้วพบว่าดีขึ้นในหลายๆส่วน พอมีการลดปริมาณการเสพรลดลง ไม่ได้เอาเงินไปซื้อยา ก็พบว่ามีการซื้อกับข้าวดีๆ ได้มากขึ้น เริ่มมีการกักตักกัน เขียวชนหลายคนที่ผ่านมาการเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดีขึ้น หลังจากตรวจปัสสาวะก็ไม่พบสารเสพร แต่สิ่งที่สำคัญคือทำอย่างไรถึงจะดึงผู้เสพรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายกลับมาคืนมาสู่ชุมชนให้ได้ ชุมชนจึงเน้นที่จะให้ความสำคัญกับการเข้าหาผู้เสพรและชักชวนให้เขา

เข้าร่วมทำกิจกรรม ให้เขาเห็นว่าชุมชนให้ความสำคัญกับเขาและนั่นก็จะทำให้เขากลับมาเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้นด้วย ซึ่งจะช่วยอย่างมากในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เสพรในหมู่บ้านเริ่มเข้าใจว่าโครงการมีผลดีกับเขาและจากการที่โดนจับข้อมูลก็ไม่ได้มาจากการการหมู่บ้านเป็นผู้ส่งไป แต่เกิดจากข้อมูลของตำรวจเอง ตอนนี้ในหมู่บ้านมีเหลืออยู่ประมาณ 10 คน ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพร ผู้ใหญ่บ้านเองก็ยอมรับว่าในหมู่บ้านเองยังมีผู้เสพรผู้ค้าอยู่ ตอนที่ผู้ค้าจะย้ายจากหมู่บ้านนี้ไปอยู่หมู่บ้านอื่นแล้วเพราะคนแรงกดดันจากแกนนำหมู่บ้านและชาวบ้านไม่ไหว

เสียงและการสนับสนุนที่ได้ใจ

สถานการณ์ที่ดีขึ้นของบ้านบางกระบานมาจากความร่วมมือจากคนในหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านผู้ช่วยและคณะกรรมการที่มุ่งมั่นต่อการแก้ไขปัญหา และที่สำคัญการทำงานร่วมกันระหว่างคนในหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นแรงขับเคลื่อนที่เป็นเหมือนพลังบวกให้หมู่บ้านทำงานได้อย่างเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น แกนนำสะท้อนภาพความประทับใจในการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ชมรมชุมชนกวีวัฒน์ สำนักงาน ปปส.ภาค 6 และประทับใจความน่ารัก เอาใจใส่ของพี่ไท่เจ้าหน้าที่ พช.เป็นอย่างมาก “สิ่งที่ต้องการจากพี่เสียงคือต้องการแนวทางในการแก้ปัญหาใหม่ๆ เข้ามาแนะนำชาวบ้านและมีความสม่ำเสมอในการลงมาเยี่ยมในพื้นที่ พี่เสียงในอุดมคติต้องให้ความสนใจชาวบ้าน มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง จริงจัง

อยากให้หมู่บ้านดีขึ้นอย่างจริงใจ” ผู้ช่วยก้อยบอกถึงความต้องการในใจ

ในหมู่บ้านนี้ โครงการเยี่ยมบ้านได้ผลเพราะผู้ใหญ่บ้านที่เป็นแกนนำให้ความสนใจ ลองผิดลองถูก
เรื่อยๆ จนเกิดเป็นบทเรียนขึ้นมา การที่มอบหมายให้กรรมการมีบทบาทในการดูแล 1 คนต่อ 5
หลังคาเรือน ทำให้มีการทำงานอย่างใกล้ชิด ผู้ใหญ่ที่ทำกระบวนการเยี่ยมบ้านก็ทำอย่างเข้าใจ ไม่ได้
ทำอย่างขอไปที หรือทำแค่เยี่ยมบ้านแล้วกลับ

ตอนนี้แนวทางต่อไป คือ การทำงานกับเด็กปฐมวัยตั้งแต่ 1-12 ขวบ โดยคาดหวังว่าเด็กใน
หมู่บ้านเหล่านี้ ต้องโตอย่างมีคุณภาพเป็นอนาคตของชุมชนต่อไป หากถามว่า ต้องการการสนับสนุน
จากสำนักงาน ปปสภาค 6 เป็นพิเศษหรือไม่ คนบางกระบานตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า

สิ่งสำคัญที่สุดที่ชาวบ้านต้องการ คือ **ต้องการมิตรภาพที่จริงใจ**

ร่วมกันทำงานร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง

จำนวนงบประมาณที่สนับสนุน ไม่ใช่ประเด็นสำคัญ

งบทที่ได้มาหมู่บ้านจะมีการปรับใช้อย่างเหมาะสม

เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงในหมู่บ้าน

หากไม่ได้รับงบประมาณชาวบ้านก็จะมีการตั้งฝ่าป่าเอาเงินมาสนับสนุนกิจกรรม

สิ่งที่ต้องการจากพี่เลี้ยง คือ
ต้องการแนวทางในการแก้ปัญหาใหม่ๆ
เข้ามาแนะนำชาวบ้านและมีความสม่ำเสมอ
ในการลงมาเยี่ยมในพื้นที่
พี่เลี้ยงในอุดมคติต้องให้ความสนใจชาวบ้าน
มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง

พื้นที่สร้างบทเรียน ที่ 7 องค์ศุลีมาล แนวคิดแห่งการกลับใจและการให้อภัย เครือข่ายตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ถาม: ชื่อของ มาจากไหน ตัวละกี่บาท

ตอบ: เอมามาจากหนองกระโดน ตัวละ100

ถาม: ตำบลไหนในอำเภอเมืองนครสวรรค์ที่มียาบ้าเยอะ

ตอบ: **หนองกระโดน**

เป็นคำตอบเมื่อครั้งอดีตที่ทำให้ผู้นำ ชาวบ้านชาวตำบลหนองกระโดน **ต่างรู้สึกแสบ!!!!!!**

ตำบลหนองกระโดน เป็น 1 ใน 16 ตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ หนองกระโดนมี 16 หมู่บ้าน อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระโดน ที่ตั้งหมู่บ้านติดกับถนนทางหลวงหมายเลข 1 หรือถนนพหลโยธิน ห่างจากตัวจังหวัดนครสวรรค์ประมาณ 15 กิโลเมตร มีโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 5 แห่ง มีบ่อน้ำมันขนาดใหญ่ติดทางหลวง 4 แห่ง ประชากรทั้งตำบลมีจำนวน

14,113 คน จำนวนของครัวเรือนทั้งหมด 3,644 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร

เมื่อย้อนกลับไปในอดีต เมื่อปี พ.ศ.2538 ยาเสพติดมีราคาถูก ตกอยู่เม็ดละประมาณ 15 บาท “สมัยนั้นเป็นตั 99ψ สีน้าตาล ช่วงนั้นคือเยอะมากสาเหตุมาจากการที่ยาบ้าหรือยาบ้า ในขณะที่มีราคาถูก ตำรวจก็ไม่ได้เข้มงวดกวดขันมากนัก กฎหมายก็ไม่ได้เข้มงวด ผู้ใช้ก็ใช้ในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน เกี้ยวข้าว ขับรถบรรทุกบ้าง รับจ้างตัดอ้อยบ้าง ใช้เป็นยาขยันผสมในกระตักน้ำไว้ดื่มกิน คนพวกนี้บางทีก็ไม่ได้ทำงานตอนกลางวัน แต่จะทำงานในตอนกลางคืนแบบหามรุ่งหามค่ำ ไม่ได้หลับไม่ได้นอน ต่อมาภาครัฐก็มีการเปลี่ยนชื่อจากยาขยันหรือยาอีหรือยาบ้ามาเป็นยาบ้าเมื่อสมัยปี พ.ศ.2539 ้วยรุ่นเข้าไปเกี่ยวข้องกับเยอะ สมัยนั้น มันรุนแรงมากลูกหลานของคนในพื้นที่หนองกระโดนก็เข้าไปเกี่ยวข้องกับจำนวนมาก”

ปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลหนองกระโดนเป็นปัญหาที่มีมายาวนานมาก จากทั้งคนในพื้นที่ตำบลเอง และจากคนภายนอกพื้นที่ กำนันวิฑฒนา จันทร์ กำนันตำบลหนองกระโดนเล่าให้ฟังว่า “หนองกระโดนอยู่ติดถนนหลวงเมื่อหลายปีก่อนมีการค้าขายกันอย่างแพร่หลาย ลูกค้าที่มาซื้อยาบ้า ยาบ้าก็คือ คนขับรถบรรทุก รถทัวร์ คนขายก็จะรอขายแถวๆปั้มน้ำมัน พอร์ตจอดจะเป็นที่รู้จัก ชาวบ้านหลายคนก็คิดผิดไปเป็นคนค้ายาหลายคน รายได้ขาดี ชวนให้เลิกก็ไม่เลิก เหตุการณ์ก่อนหน้าประกาศสงครามกับยาเสพติดไม่นานยาบ้ามีราคาเพียงเม็ดละ 35 - 40 บาท

เท่านั้น แต่ภายหลังประกาศสงครามยาเสพติดในพื้นที่มียาบ้าพุ่งสูงถึงราคาเม็ดละ 500 บาท และก็พบว่ายังมีกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ โดยจะมีการลักลอบขายกันอย่างเงียบๆ แต่ผู้ค้าส่วนใหญ่ไปรายงานตัวกันหมดเพราะกลัวที่จะถูกวิสามัญ” กำนันเล่าความเจ็บใจเมื่อครั้งอดีต ถึงแม้ในช่วงที่มีการประกาศนโยบายสงครามกับยาเสพติด เมื่อปี 2546 ทางภาครัฐดำเนินการปราบปรามขั้นเด็ดขาด มีผู้เสฟผู้ค้าเข้าสู่กระบวนการของรัฐเป็นจำนวนมาก คนค้ายาในตำบลบางคนก็เสียชีวิตในช่วงนี้ แต่ตามว่าคนบางคนในหนองกระโดนเล็กใหม่ คำตอบที่ได้คือ ยังไม่เลิก ซึ่งไปไหนก็ตามว่าเป็นคนหนองกระโดน คนบ้านอื่นเขาก็จะตีตราว่าเป็นตำบลลี้ภัย ซึ่งมีชื่อเสียงความโด่งดังเรื่องยาเสพติด เป็นแหล่งขายยาบ้า ซึ่งเป็นที่อับอายต่อผู้นำและชาวบ้านคนดีๆ เป็นอย่างยิ่ง ตอนนั้นแทนที่ได้มีการรวมตัวกันเพื่อหาทางจัดการปัญหา ก็ลองมาคิดกันในพื้นที่หนองกระโดนใช้วิธีการจับ การปรับกระบวนการบำบัดออกมาก็ยังเหมือนเดิมทางการค้ามีการบำบัดนำผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดก็ยังเหมือนเดิม เรายายชื่อผู้ค้ามาในสมัยนั้นใครค้ายาเสพติดลงชื่อกันมาเลย ผู้ค้ามีใครบ้าง นำมารายงานตัว บางคนก็มา ในหมู่บ้านก็ยังมีปัญหาแบบนี้อีกก็โดนจับติดคุก บางคนโดนจับ 8 ปี กลับออกมาก็เป็นแบบนี้อีก

ผู้นำเริ่มที่การคิดและลงมือทำ

ช่วงที่ผ่านมามีผู้นำในพื้นที่หนองกระโดน ทั้งท้องถิ่นและท้องถิ่นต่างยื่นดูปัญหาด้วยความเจ็บปวดต้องการที่จะแก้ไข จัดการกับปัญหาแต่ดูเหมือนว่า

โอกาสและจังหวะสถานการณ์ยังไม่เอื้อ ชาวบ้านหลายคนเห็นผิดเป็นชอบ รวยขึ้นเพราะขายยาต่างคนต่างพากันเลียนแบบ จนในที่สุดกำนันพร้อมด้วยทีมงานผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้านเริ่ม

เสฟ ได้ข้อมูลรายชื่อผู้ค้าและคนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นจำนวนมาก ก็ส่งให้ทางอำเภอเพื่อไปนำบัตรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางคนถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับ ติดคุกก็หลายคน

“สุดท้ายคนเหล่านั้นที่ออกมาจากค่าย ก็ยังมีพฤติกรรมแบบเดิม หลายคนไปรู้จักกลุ่มคนที่มีพฤติกรรมค้ายาบ้าจากพื้นที่อื่น ตำบลอื่น กลับกลายเป็น **”**
การขยายเครือข่ายที่กระทำผิดทั้งเสฟและค้ายาเสพติด

ทนไม่ไหว เริ่มการคิด พุดคุยกันเพื่อหาทางแก้ ปัญหาเสฟติดโดยมีทางอำเภอเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน ผลที่ได้คือมีการค้นหาคัดกรองผู้เสฟ

กำนันบอกว่า “มีบางรายถูกจับ ตัดสินต้องโทษติดคุก 8 ปี บอกว่าจะไม่ทำอีกแล้ว พอพ้นโทษมาไม่นาน ก็กลับไปขายยาบ้าอีก” ความรุนแรง

ของสถานการณ์และปัญหาเสฟติดที่ซับซ้อนทำให้ผู้นำหลายหมู่บ้านเกิดความท้อถอย แต่สิ่งดีที่เกิดขึ้นคือการคิดและลงมือทำในครั้งนั้นได้จุดประกายการขับเคลื่อนงานแก้ปัญหายาเสพติดให้เกิดขึ้นในตำบล ตัวกำนันทีมผู้ใหญ่บ้าน

และแกนนำชุมชนหลายคนก็มานั่งคิดกันว่าควรจะทำอย่างไรดีกับปมปัญหาที่เกิดขึ้น จนช่วงปี พ.ศ.2553 ได้มีทาง

สำนักงาน ปปสภาค6 โดยการขับเคลื่อน

งานชุมชนโดยมูลนิธิภูมิพลังชุมชนไทย ภาคเหนือตอนล่าง(ณ ขณะนั้น) ได้เข้ามาประสานและสนับสนุนตามเป้าหมาย

โครงการพื้นที่แพร่ระบาดของยาเสพติด มีการสนับสนุนงบประมาณหมู่บ้านละ 7,000 บาท เพื่อนำไปขับเคลื่อนกิจกรรมเฝ้าระวัง ตั้งจุดตรวจในพื้นที่เสี่ยงต่อปัญหาเสพติด ดักจับผู้เสพ/ผู้ค้า ยาเสพติด กลุ่มเสี่ยง ทั้งในและนอกพื้นที่ ที่เข้ามาในเขตตำบล โดยร่วมกับทางอำเภอเมืองนครสวรรค์และมีการขยายเป็นเครือข่ายโดยการชักชวนพื้นที่อื่นๆ มาทำงานร่วมกัน จากการดำเนินงานก็พบข้อมูลว่าในพื้นที่มีกลุ่มผู้เสพเป็นจำนวนมากและหลายคน มีพฤติกรรมการค้า ที่นำตัวส่งทางเจ้าหน้าที่อำเภอทางการก็นำกลุ่มเป้าหมายไปเข้าค่ายบำบัด ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อบรมให้ความรู้ แต่สุดท้ายคนเหล่านั้นที่ออกมาจากค่ายก็ยังมีพฤติกรรมแบบเดิม หลายคนไปรู้จักกลุ่มคนที่ มีพฤติกรรมค้าขายบ้าจากพื้นที่อื่นๆ ตำบลอื่นกลับกลายเป็นการขยายเครือข่ายที่กระทำผิดทั้งเสพและค้ายา

จากบทเรียนที่ผิดพลาด กลับได้คิด ตั้งคำถาม และ ทบทวน

เสพติด

“ช่วงที่ดำเนินการเฝ้าระวังตั้งจุดตรวจพื้นที่เสี่ยงต่อปัญหาเสพติด เราก็ทำกันตอนกลางคืน อีกวันเราอยู่บ้านก็มาอีก แต่คืนนี้ถูกดักมึงมึงก็หยุด พออีกวันเอาอีก ทำได้เพียงเท่านี้จริงๆ” แทนนำตำบลหนองกระโดนสะท้อนถึงบทเรียนจากช่วงปี 2553 ให้ฟัง หลังจากที่ทำนั้นและคณะกรรมการได้เห็นความจริงจึงเริ่ม

สรุปบทเรียนจากการปฏิบัติงานจริงในช่วงที่ผ่านมา ท่านันบอกว่า “ตามที่ได้ผลใหม่ก็ได้ผลนิดหนึ่ง ได้น้อยมากคงแก้ปัญหาได้ไม่ถึง 0.1% ดังนั้นจึงมีการประชุมกัน มีการแลกเปลี่ยนกันว่าเราจะทำอย่างไรให้ปัญหาที่มันเกิดการระบาดหนักอยู่ในขณะนั้น ที่ส่วนหนึ่งมาจากนโยบาย 5 เม็ดไม่ต้องถูกจับ เป็นเหตุผลที่ทำให้ถึงมีผู้ค้าเกิดขึ้นเยอะ”

กระบวนการคิดใหม่ทำใหม่ เกิดขึ้นโดยเริ่มจาก

1. วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาอย่างจริงจัง ชักชวนกันประชุมพูดคุยแบบเชิงลึก เอาปัญหาที่เกิดขึ้นและบทเรียนมาวางไว้บนโต๊ะประชุมปมปัญหา ปัญหาที่น่าสนใจคือแทนนำของกระโดนได้สะท้อนปัญหาการแพร่ระบาดส่วนหนึ่ง เกิดจากวิธีการที่ผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ คือการวางสายและสายของเจ้าหน้าที่ทั้งสายจริงหรือไม่จริงก็แล้วแต่ เป็นตัวการสร้างปัญหาการค้าและขยายผลไปสู่กลุ่มผู้เสพรายใหม่

2. ประชุมระดมสมอง เพื่อหาทางออกใหม่จากบทเรียนที่ผ่านมา แทนนำสรุปว่าไม่ได้ผล ไม่ใช่ทางออกของการจัดการปัญหายาเสพติดที่แท้จริง เหมือนยิ่งแก้ก็ยิ่งแย่งบางครั้งเกิดการกระทบกระทั่งกันระหว่างผู้นำคนทำงานกับผู้นำครอบครัวของเยาวชน ลำพังจะขอความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวนั้นมันก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ก็เลยมีการพูดคุยกับคนในชุมชนว่าการที่จะเข้ามาช่วยเหลือกันนี้ จะต้องมึใจให้กันที่ช่วยเหลือกันเป็นอย่างมาก ต้องใช้จากใจถึงใจและเห็นว่าควรที่จะใช้ **“วิธีคิดแบบของคุลีมาล”** คือการใช้หลักชีวิตของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งมันก็จะเป็นสิ่งที่จะต้องมาคิดกันว่าควรจะทำอย่างไร

กันอย่างไร เด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนของเรา เป็นอย่างไรกันบ้าง และแต่ละคนนั้นมีปัญหาแบบไหนกันบ้างซึ่งเราต้องมาวิเคราะห์กันและแก้ไขปัญหาร่วมกัน

จากการคิดใหม่วิเคราะห์สถานการณ์เชิงลึกและร่วมกันใช้บทเรียน เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 จึงได้เริ่มดำเนินงานในรูปแบบใหม่ โดยเริ่มจากการที่ได้วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสี่ยงว่าในตำบลของเรา มีเด็กเยาวชนที่เข้าไปอยู่ในกลุ่มเสพรกลุ่มเสี่ยงทำไร่ และจากการที่ได้วิธีคิดและมุมมองมาจากสำนักงาน ปปส.ภาค6 และชมรมชุมชนกวีวัฒน์จึงได้เริ่มดำเนินการโดยใช้กระบวนการเยี่ยมบ้านหรือหาวิธีแบบไหนก็ได้เพื่อไปคุยกับกลุ่มเสพรกลุ่มเสี่ยง เน้นการป้องกันไม่ให้กลุ่มนี้กลายเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมเป็นผู้ค้า

“เยี่ยมบ้าน” วิธีคิดที่ว่าเราจะทำอย่างไรให้คนในพื้นที่ของเราไม่กลับไปยุ่งกับยาเสพติด”

มิใช่เป็นแค่กิจกรรม

แต่เป็นกระบวนการ

โครงการเยี่ยมบ้านของพื้นที่ตำบลหนองกระโดน ดำเนินการนั้น ครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายจำนวน 10 หมู่บ้านจาก 16 หมู่บ้านในเขตตำบลคือ หมู่ 1 บ้านดอนงาม หมู่ 2 บ้านเนินมะขามงาม หมู่ 3 บ้านเขามโน หมู่ 4 บ้านโคกหม้อ หมู่ 6 บ้านหนองบอน หมู่ 10 บ้านเนินส้มกุ่ม หมู่ 11 บ้านหนองแมว หมู่ 12 บ้านดนนแยก หมู่ 15 บ้านหนองเบนและหมู่ 16 บ้านเขาเรือ

โดยมุ่งดำเนินงานในหมู่บ้านที่มีสถานการณ์ปัญหา และผู้ใหญ่บ้านมีความพร้อมในการขับเคลื่อนงาน สิ่งที่สำคัญที่แกนนำเรียนรู้คือการให้อภัยกัน จะทำอะไรให้คนในชุมชนของเรา มีผู้ค้าและผู้เสฟ ที่มีจำนวนที่ลดลง จึงทดลองใช้กระบวนการ เยี่ยมบ้านกลุ่มเสียงและกลุ่มที่เสฟ ทั้งนี้ก่อนที่จะ ดำเนินการต้องมีการวิเคราะห์ร่วมกันว่าปัญหา ของกลุ่มเป้าหมายแต่ละคนนั้นคืออะไร ขั้นตอน การเยี่ยมบ้าน

กับครอบครัวที่มีการยอมรับก่อนและรอเวลาให้ ครอบครัวดังกล่าวเกิดการยอมรับถึงจะเข้าไป ดำเนินการเยี่ยมอีกครั้ง

สามารถสรุปกระบวนการเยี่ยมบ้านในพื้นที่ตำบลหนองกระโดน ดังนี้

ลำดับที่ 1: ประเมินและวิเคราะห์พฤติกรรม กลุ่มเป้าหมายและครอบครัว

ลำดับที่ 2: ครั้งแรกเข้าไปเยี่ยมหา พูดคุย ปรับทัศนคติกับผู้ปกครองและคนในครอบครัว

วิธีคิดว่าเราจะทำอย่างไรให้คนในพื้นที่ของเรา ไม่กลับไปยุ่งกับยาเสพติด

ว่าหลากหลายมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และจากการหารือกันจึงได้ข้อสรุปว่าให้ดำเนินการ

ลำดับที่ 4: นำคณะกรรมการเข้าไปเยี่ยม พร้อมมีขนมข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนไปฝาก

ลำดับที่ 5: ติดตามอย่างต่อเนื่องเยี่ยมแบบ
ไม่เป็นทางการ เจอกันที่ไหนสอบถาม ชวนมาคุย
และให้คำปรึกษา
ในการดำเนินงานปี 2558 เครือข่ายหนอง
กระโดน ตั้งเป้าหมายในการเยี่ยมบ้านและติดตาม
ดูแลกลุ่มเสี่ยงจำนวน 231 คน กลุ่มเสพรจำนวน
73 คน และกลุ่มที่มีพฤติกรรมการค้า จำนวน
11 คน สิ่งที่สำคัญนอกเหนือจากการเยี่ยมบ้าน
คือทางแกนนำ คณะกรรมการเครือข่าย มีการนำ
เด็กวัยรุ่นกลุ่มเยาวชนมาเล่นกีฬา เล่นฟุตบอลใน
ยามว่าง และสำคัญที่สุด คือการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง
กับชุมชนหรือครอบครัวว่าคนที่เป็นผู้เสพยาเป็น
ผู้ป่วยต้องใช้เวลาและคนในหมู่บ้านต้องช่วยกัน
ดูแล แต่ก็ยังมีบางครั้งที่เกิดข้อขัดแย้งสำหรับ
ครอบครัวที่ยังมีความคิดว่าลูกติดยาจะต้องเอาไป
เข้าค่าย ต้องเอาไปบำบัด โดยปล่อยให้เป็นที่
ของผู้นำ กรณีแบบนี้ทางคณะกรรมการต้อง
เข้าไปพูดคุยและทำความเข้าใจเพิ่มเติม หลังจาก
ที่ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมเยี่ยมบ้านประมาณสัก
ระยะหนึ่ง ทางคณะกรรมการเครือข่ายก็เริ่มได้รับ
การยอมรับจากครอบครัวที่ไม่เคยไว้ใจเลย โดย
การเข้ามาขอคำปรึกษาโดยตรง ทำนิตสนทนา
ความรู้สึกให้ฟัง “นี่แหละคือใจ ที่สามารถเข้าถึง
กันได้ซึ่งประการสำคัญคือการรักษาความลับ
ไม่นำเอาไปโพ่นทะนาคา ซึ่งจะทำให้เขาไม่วางใจอีก
ต่อไป บางคนไปทำงานที่กรุงเทพพอกลับมาเขาก็
เดินเข้ามาหาแกนนำที่บ้าน และเล่าให้ฟังว่าการ
ที่เขาเป็นคนดีได้จนถึงทุกวันนี้เป็นเพราะการช่วย
เหลือและให้โอกาสของแกนนำ ซึ่งนำมาสู่ความ
ภาคภูมิใจและเป็นกำลังใจอย่างมากในการทำงาน”
ผลที่เกิดขึ้นในเชิงปริมาณภายหลังจากการ
ขับเคลื่อนงานการเยี่ยมบ้านของเครือข่ายตำบล

หนองกระโดน ตั้งแต่ปี 2555 ได้จำนวน 60
ครอบครัว 2556 ได้จำนวน 60 ครอบครัว ปี
2557 ได้จำนวน 30 ครอบครัว และในปี
2558 = 30 ครอบครัว รวมทั้งหมด 180
ครอบครัว ที่สำคัญจากการติดตามเยี่ยมบ้าน
สามารถส่งผลให้เกิดกระบวนการดูแลเยาวชน
ที่เสี่ยงต่อปัญหาเสพรติดโดยใช้ฐานครอบครัว
ดูแลใจซึ่งปริมาณของเด็กเยาวชนที่มี
โอกาสเข้าไปใช้สารเสพรติดอย่างมีนัยยะสำคัญ
เพราะความร่วมมือ

พื้นที่ตำบลหนองกระโดนในอดีต เคยถูกตราหน้า
ว่าเป็นตำบลชื้อยา เป็นแหล่งมั่วสุม ตอนนี้แทบจะ
ไม่ได้ยินเรื่องราวเหล่านี้แล้ว จากพื้นที่สีแดงในอดีต
ปัจจุบันนี้กลายเป็นพื้นที่ที่ต้องเฝ้าระวัง ถึงแม้ว่า
ปัญหาเสพรติดจะยังไม่หมดไปจากพื้นที่ แต่ก็เห็น
การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ชัดเจนขึ้น แกนนำ
เครือข่ายตำบลหนองกระโดนทุกคนก็ตั้งใจเป็น
อย่างมาก ทุกวันนี้สถานการณ์นับว่าดีขึ้นมากกว่า
แต่ก่อน ทางหน่วยงานภาครัฐก็ให้ความสำคัญ
กับคนในชุมชนมากขึ้น ให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่
และการทำงานอย่างมากขึ้น มีอะไรเข้ามาปรึกษา
สอบถาม ลูกๆ หลานๆ มีปัญหาอะไรอย่างนี้ และ
เขาก็ให้ความรู้ รวมถึงแจ้งสถานการณ์ต่างๆ ให้
ทราบมาโดยตลอด ระยะเวลากว่า 6 ปี ที่แกนนำ
ตำบลหนองกระโดนลุกขึ้นมาทำงานแก้ไขปัญหา
เสพรติด อย่างจริงจังจึงประมาณตั้งแต่ปี พ.ศ.
2552 ตอนแรกเริ่มทำงานแก้ไขปัญหาหนัก ปัญหา
เสพรติดก็ยังไม่พื้ที่ท่าจะลดจำนวนลงเลย ต่อมา
ทำงานแล้วประมาณ 2 ปี ถึงเริ่มที่จะเห็นผลโดย

เจ้าหน้าที่ของทางชมรมชุมชนวิถีชน และ
สำนักงาน ปปส.ภาค 6 ได้เข้ามาให้คำแนะนำและให้
ทดลองทำกิจกรรมเพื่อระวัง การเข้าเวรยาม
ในพื้นที่ต่างๆ งบประมาณก็ได้มาสนับสนุนค่า
น้ำมันในการออกตรวจเยี่ยมบางก็ช่วยทุนได้บ้าง
และต่อมาจึงได้มีการทบทวนกิจกรรมและหันมาทำ
กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน ในเวลาต่อมาทางอำเภอ
ก็ขับเคลื่อนงานร่วมกันแต่คงมุ่งเน้นไปที่การ
ป้องปรามและปราบปราม ทางท้องถิ่นคือ อบต.
หนองกระโดน ก็ได้ให้การสนับสนุนทรัพยากร
และงบประมาณในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่
ตำบล เจ้าหน้าที่ที่ตำรวจจะเข้ามาสอดส่องดูแล
เวลา แต่ประการสำคัญก็คือแกนนำจะมาวิเคราะห์
พูดคุยกันและเน้นการชักชวนคนในชุมชนช่วย
เหลือกันเอง ปัญหายังคงอยู่ แต่หนองกระโดน
ไม่ยอมจำนน

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดยังไม่ได้หมดไปจาก
พื้นที่ ตอนนี้อียาบ้าในตำบลราคาเม็ดละ 250-
300 บาท และยังสามารถหาซื้อได้ในละแวกพื้นที่
ใกล้เคียง การดำเนินการในขณะนี้ใช้กระบวนการ
ติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสพรกลุ่มเสี่ยง โดยใช้การ
ให้อภัยเป็นหลักการที่สำคัญที่สุด การเยี่ยมบ้าน
เป็นการตัดวงจรการเข้าไปเป็นกลุ่มเสพรหรือกลุ่ม
ผู้ค้าหน้าใหม่ การเยี่ยมบ้านเปรียบเป็นการ
ป้องปรามพฤติกรรมของคนที่อาจเสี่ยง ซึ่งเป็น
กระบวนการเชิงสันติวิธี ที่ผู้นำลงมือทำแล้ว
ไม่รู้สึกรู้สิดังดี ทางท่านได้กล่าวถึงมาตรการ
ต่างๆของภาครัฐไว้ว่า “มาตรการต่างๆของภาค
รัฐที่ดำเนินการ ทางแกนนำเครือข่ายมองว่าไม่ได้
ผลและไม่สอดคล้องกับหลักการทำงานของ
เครือข่าย เวลาที่มีการประชุมกันทุกหมู่บ้านก็จะมี

การสื่อสารอยู่เสมอว่า หากใครมีลูกติดยาให้มา
แจ้งทางท่านหรือทางแกนนำเครือข่าย และ
การแก้ปัญหาจะใช้วิธีการของทางเครือข่ายเอง”
ปัจจุบันกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านได้มีการ
ทำงานอย่างต่อเนื่อง กระบวนการทำงานเริ่ม
จากการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนเกิดขึ้น
ก่อนที่จะมีการลงไปตรวจเยี่ยมบ้าน เพราะว่าใน
กรณีบางที่แกนนำอาจจะรับรู้อยู่แล้วเด็กคนไหน
ที่เคยเสพยาแล้ว หรือว่าเด็กคนไหนยังไม่เคยเสพยา
หรืออาจจะอยู่ในกลุ่มที่ไม่รุนแรง ซึ่งก็จะเข้าไป
พูดคุยกับครอบครัวก่อน ให้ครอบครัวของเขา
ได้รับทราบ ผู้ใหญ่บ้านท่านหนึ่ง กล่าวอย่าง
ภูมิใจ “การเยี่ยมบ้านส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ของเรา
จะมีการแบ่งไปเยี่ยมคนเดียวมากกว่าครึ่ง แต่ก็มี
บางโอกาสที่เราจะไปเป็นทีม ไปเยี่ยมเยียนเป็นหมู่
พูดคุยกับลูกบ้าน ไปหาครอบครัวที่มีปัญหา
อาจจะมีการเยี่ยมเยียนบ้านใกล้เคียงเคียง
หลังจากทราบปัญหาแล้วก็จะทำระบบการติดตาม
ปัญหา ยกตัวอย่างเช่น กรณีเคยมีผู้ใหญ่เคยมา
บอกว่าเด็กคนนี้มีพฤติกรรมที่ติดยามากๆ ซึ่งก็
จะทำเป็นกรณีพิเศษมีการติดตามกันอย่างใกล้ชิด
จะมีการสอบถามว่า เขาจะให้ผู้นำหรือเจ้าหน้าที่
ช่วยเหลือยังไง จะให้นำไปบำบัดหรือว่าอย่างไร
แล้วก็จะไปเยี่ยมเด็กคนนี้บ่อยๆ จนนำไปสู่การ
ไว้วางใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในที่สุด”

จากการลงพื้นที่ สอดดู จากการดำเนินงานตาม
บทบาทหน้าที่ มาเป็นงานด้วยสำนักรักแผ่นดิน
ต้นเกิด ลงมือทำเพราะห่วงลูกหลานคนตำบล
หนองกระโดน กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านของ
เครือข่ายหนองกระโดนใช้วิธีการซึมซับไปที่ละ
น้อย และในปี พ.ศ.2557 เริ่มปรากฏให้เห็นผล

เป็นรูปธรรม ในแต่ละหมู่บ้านทุกหมู่บ้านใน
เครือข่ายพบว่า มีกรณีที่มีการช่วยเหลือผู้ที่
เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากมาย บางรายก็เป็น
ผู้ปกครองเองที่วิ่งเข้ามาขอความช่วยเหลือจาก
แกนนำ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เริ่มเห็นรูปธรรมของ

นี่แหละคือใจที่สามารถเข้าถึงกันได้
ซึ่งประการสำคัญคือการรักษาความลับ
ไม่เที่ยวเอาไปโพ่นทะนา
ซึ่งจะทำให้เขาจะไม่วางใจอีกต่อไป

ปัจจุบันกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน
ได้มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง
กระบวนการทำงานเริ่มจาก
การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน
เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการลงไปตรวจเยี่ยมบ้าน

พื้นที่สร้างบทเรียน ที่ 8 “กินข้าวร่วมกัน”

วิถีแห่งความสุขและฟื้นความสัมพันธ์

บ้านทุ่งเศรษฐี หมู่ 12 ตำบลทุ่งนางาม
อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

ทุ่งนางาม ตำบลเล็กๆ ในเขตอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี มีพื้นที่ประมาณ 144 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 90,000 ไร่ ตำบลทุ่งนางามเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประชากรส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั้งทำนา ทำไร่ อาชีพ

รองได้แก่ อาชีพรับจ้าง ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ รายได้เฉลี่ย(คน/ปี) มากกว่า 20,000 บาท พออยู่พอกิน ในน้ำมีปลาในนามีข้าว พื้นที่ถือว่าอุดมสมบูรณ์ ประชากรในพื้นที่ตำบลมีกว่า 7,000 กว่าคน มีเขตการปกครองอยู่ 12 บ้าน

ตำบลทุ่งนางามก็มีผู้คนทำงาน มีทรัพยากรและกลไกการแก้ไขป้องกันปัญหาในมิติต่างๆเหมือนตำบลอื่น มีอาสาสมัครเฝ้าระวังยาเสพติด 25 ตำบลปะรดมี อสม. มีอาสาสมัครคุมประพฤติ มีคนทำงานในหลากหลายรูปแบบที่ทางหน่วยงานราชการประสานความร่วมมือมา เมื่อก่อนกว่า 10 ปี สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ตำบลทุ่งนางามก็มีความรุนแรงพอสมควร มีคนค้าขายรายสำคัญในพื้นที่ มีคนตูกยิง เพราะปัญหายาเสพติด มีคนเสพยาบ้า นักค้ารายใหญ่ในพื้นที่ที่ถูกจับกุมและมีการยึดทรัพย์สิน เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด สภาพการณ์คงเหมือนกับหลายๆพื้นที่ในช่วงนั้น คนในหมู่บ้านในตำบลรู้สึกไม่ปลอดภัยจากยาเสพติด สถานการณ์ปัญหายาเสพติดเวลานี้ดีขึ้น ผู้นำในตำบลแสดงความคิดเห็น “จากการที่เราประเมินสถานการณ์ร่วมกัน ผมคิดว่าปัจจุบัน

น่ามีผู้เสฟอยู่ในพื้นที่จำนวนหนึ่ง แต่ด้านผู้ค้าคงจะไม่มีหรือมีน้อย ผู้เสฟส่วนมากก็จะเป็นเยาวชนที่เป็นลูกหลานท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านจะใช้วิธีการค่อยๆ ตักเตือนกัน” ความคิดเห็นที่เป็นภาพสะท้อนว่าในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งนางาม มีผู้นำ แทนนำคนทำงานที่เป็นห่วงบ้านเกิดเมืองนอน อยากให้ตำบลปลอดภัยจากยาเสพติด จึงรวมตัวกันเป็นเครือข่ายตำบลทุ่งนางามต่อต้านยาเสพติดขึ้น “เครือข่ายเราเป็นเครือข่ายที่มุ่งหวังให้ประชาชนพี่น้องในตำบลไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เครือข่ายตำบลเกิดมาจากการร่วมมือกัน ซึ่งมีพัฒนาการมาจากเครือข่ายเมืองเทพโดยมีพระอาจารย์มหาประนอม จากวัดต้าพระธาตุเมืองเทพ อำเภอบ้านไร่เป็นแกนหลักในการชักชวนให้คนชาวอุทัยธานีลุกขึ้นมาป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด” ผู้ใหญ่สมศักดิ์ เดชอินทร์ ประธานเครือข่ายตำบลทุ่งนางามฯ ให้ข้อมูล

เครือข่ายเราเป็นเครือข่ายที่มุ่งหวังให้
ประชาชนพี่น้องในตำบลไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด
เครือข่ายตำบลเกิดมาจากการร่วมมือ
มีพัฒนาการมาจากเครือข่ายเมืองเทพ
มีพระอาจารย์มหาประนอม
วัดต้าพระธาตุเมืองเทพ อำเภอบ้านไร่เป็นแกนหลัก
ในการชักชวนให้คนชาวอุทัยธานีลุกขึ้นมา
ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

บ้านทุ่งเศรษฐี หมู่บ้านแห่งความร่วมมือ

หมู่ที่ 12 บ้านทุ่งเศรษฐี เป็นหมู่บ้านในเขตตำบล
ทุ่งนางาม และเป็นหมู่บ้านที่มีนักปกครองหรือ
ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้หญิง มีทีมงานที่เป็นกลุ่มสตรี
เข้ามาขับเคลื่อนงานในทุกรูปแบบ โดยมีใจอาสา
ต้องการเห็นหมู่บ้านเข้มแข็งและเจริญไปในทางที่ดี
บ้านทุ่งเศรษฐี มีประชากรจำนวน 650 คน
157 ครัวเรือน ส่วนมากเป็นคนพื้นถิ่นเดิมซึ่งมี
การประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกข้าวเป็นหลัก

ที่ผ่านมามีการทำงานกับกลุ่มเสี่ยงในหมู่บ้านที่มี
อยู่ประมาณ 30 คน มีทั้งเด็กผู้ชายและเด็ก
ผู้หญิง ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่หมู่บ้านคัดเลือกเข้า
ร่วมโครงการมีจำนวน 10 คน ผู้ใหญ่เสมอ
ซ่านีเขตการณ ผู้ใหญ่บ้านหญิงแกร่งบ้านทุ่ง
เศรษฐี เล่าให้ฟังว่า “ประมาณสิบปีที่ผ่านมา
สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในเขตจังหวัด
อุทัยธานีถือว่าหนักพอสมควร พอรัฐบาลประกาศ
นโยบายทำสงครามกับยาเสพติดคนในหมู่บ้านก็
โดนวิสามัญไปด้วย 1 ราย ถูกยิงตายในทุ่งนา
ช่วงก่อนหน้านั้นมีการใช้ยาเสพติดกันเยอะไม่เว้น
แม้แต่คนเฒ่าคนแก่ ไม่เหมือนปัจจุบันที่มีน้อย
มีคนในพื้นที่หลายคนโดนจับกุมดำเนินคดี ซึ่งใน
ช่วงนั้นมีอยู่ประมาณ 20-30 ราย ทั้งตำบล
ในหมู่ 12 ก็มีด้วย ในละแวกตำบลนี้เคยมีการ
จับกุมผู้ค้าได้ 2,000-3,000 เม็ดและมีบางคน
ในตำบลโดนยึดทรัพย์” ซึ่งจากการวิเคราะห์
สถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด
แทนนำประเมินว่าช่วงนี้ยาเสพติดเข้ามาจากทาง

ภาคเหนือโดยผ่านมาทางจังหวัดตาก และนำมาส่งขายต่อกันเป็นทอดๆจนถึงพื้นที่อำเภอลานสัก

ภัยจากยาเสพติดที่หมู่ 12

เมื่อคราที่อุทัยธานีมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด เดิมบ้านทุ่งเศรษฐี หมู่ 12 ยังไม่ได้แยกหมู่บ้าน ซึ่งยังอยู่รวมกันกับ หมู่ 5 บ้านเขาน้ำโจน ปัญหายาเสพติดจะอยู่ในกลุ่มพวกนักเลงหัวไม้ ผู้ใช้แรงงานและกลุ่มวัยรุ่นในหมู่บ้านที่เป็นผู้ใช้ยา ตัวยาที่แพร่ระบาด คือ ยาบ้า กลุ่มที่ใช้ยาบ้ามากที่สุดคือคนใช้แรงงานในภาคการเกษตร ซึ่งส่วนจะเป็นคนงานรับจ้างตัดอ้อย

พบว่า สถานการณ์ในภาพรวมของตำบลปัจจุบัน กลุ่มเสพรน้อยลงมากแต่กลุ่มเสี่ยงยังคงมีอยู่ แต่ถ้าเปรียบเทียบกับอดีตแล้วถือว่าน้อยมาก ส่วนหนึ่งนั้นอาจจะเพราะยาเสพติดมีราคาแพงมาก ราคายาบ้าในปัจจุบันน่าจะมียาอยู่ที่ 250 - 300 บาท ต่อ 1 เม็ด ซึ่งเท่ากับค่าแรงรายวัน ไม่เหมือนในอดีตที่ยาบ้ามีราคาอยู่ที่ 3 เม็ดหนึ่งร้อยบาท ตอนนี้ทำงานหนึ่งวันสามารถซื้อได้เพียงเม็ดเดียว

4x100

กับความเสีงรูปแบบใหม่
บ้านทุ่งเศรษฐี เมาใจจากปัญหาการแพร่ระบาด

“ ตอนนั้นคนในหมู่บ้าน
ไปจ้างคนใช้แรงงานจากภายนอกเข้ามา
และกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ใช้ยาเสพติดเยอะ
แล้วก็ลามมาตึงเด็กเยาวชนในหมู่บ้าน ”

เจ้าของไร่อ้อยก็เป็นของคนในหมู่บ้าน คนรับจ้างตัดก็มีทั้งคนในหมู่บ้าน และคนจากทางภาคอีสานที่เข้ามารับจ้าง “ตอนนั้นคนในหมู่บ้านไปจ้างคนใช้แรงงานจากภายนอกเข้ามาและกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ใช้ยาเสพติดเยอะ แล้วก็ลามมาตึงเด็กเยาวชนในหมู่บ้าน” แทนนำหมู่ 12 ให้ข้อมูลข้อมูลข่าวสารปัญหายาเสพติดจากการประเมินสถานการณ์ของผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการ

ของยาบ้า ไม่นานกลับพบสถานการณ์ใหม่ที่ต้องจับตาเฝ้าระวัง คณะกรรมการเครือข่ายให้ข้อมูลว่า “ตอนที่นี้เป็นห่วงคือสถานการณ์ยาเสพติดพวกทัญซาและพวก 4x100 ที่พบว่ากำลังแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน มีการเสพรยาเสพติดชนิดนี้มากขึ้น เนื่องจากราคายาบ้าต่อเม็ดแพง เมื่อมีราคาแพงจึงมีหันมาใช้ยาเสพติดชนิดอื่นแทน ตอนนี้มีกลุ่มเสพรกลุ่มเสี่ยงรวมกันแล้วประมาณ

100 กว่าราย แต่ถ้ามีการสำรวจจริงๆ คงจะมีจำนวนเยอะกว่านี้” กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ทางหมู่บ้านและตำบลจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิดซึ่งมีทั้งกลุ่มเด็กเยาวชนที่เรียนหนังสือและไม่เรียนหนังสือปะปนกัน

4x100 เด็กเยาวชนส่วนใหญ่เป็นเพื่อนกันรู้จักกันหมดทำให้เป็นที่แพร่หลายได้อย่างรวดเร็ว

ข้อมูลข่าวสารที่ได้มา มีความสำคัญต่อการ

กำหนดแนวทางการทำงานของหมู่บ้าน

จากการสำรวจและติดตามสภาพปัญหาของทีมงานผู้ใหญ่บ้านพบว่าส่วนมากเด็กเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือจะเป็นพวกที่จบ ม.3 แล้วไม่เรียนต่อหรือมีงานที่เรียนไม่จบ ม.6 ก็ลาออกกลางคันพอกลับมาทำไม่ได้ไปทำงานที่ไหน แต่ช่วยพ่อแม่ทำนาอยู่บ้าน พอมีเวลาว่างก็จะรวมกลุ่มกับเพื่อนในหมู่บ้านในตำบลชัรดเล่นกัน มีทั้งเล่นกีฬา บางส่วนก็ไปเสพยาเสพติด ข้อมูลสำคัญของผู้นำคือการได้ได้นั่งพูดคุยกับเด็กวัยรุ่น จะเป็นข้อมูลในเชิงลึกที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ข้อมูลข่าวสารที่ได้มามีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการทำงานของหมู่บ้านเป็นอย่างมากเช่นเด็กวัยรุ่นได้เล่าให้ฟังว่า “ในหมู่บ้านมีการใช้กัญชาชนิดอบแห้งและมีการใช้ยาสูด 4x100 ยาพวกนี้มากับพ่อค้าทางภาคใต้ที่นำคนงานเข้ามาจับซื้อมะม่วง คนงานบางคนใช้ 4x100 ก็กัญชาสูดไว้ในหมู่บ้านเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายว่าเป็น

โดยเฉพาะในกลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือ”

ผู้นำตั้งข้อสังเกตกับพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น
“ตอนแรกสังเกตเห็นว่าทำในเด็กในหมู่บ้านถึงชอบ
กินน้ำแป๊ปซี่ แต่ต่อมา ทราบภายหลังว่าในขวด
ไม่ใช่ น้ำอัดลมแต่เป็น 4x100 เด็กที่ร้ายๆบาง
หมู่บ้านปลูกต้นกระท่อมด้วย โดยทางพ่อค้าภาค
ใต้ที่มารับซื้อมะม่วงนี้แหละที่นำมาให้ปลูก ปลูก
แล้วก็ขึ้นงามดีด้วย ทั้งที่ก่อนหน้านี้ในพื้นที่
ไม่เคยรู้จักไม่เคยมีการใช้ในกระท่อมมาก่อนเลย”
ทางคณะทำงานเครือข่าย ในระดับตำบลก็กำลัง
พยายามติดตามข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดการ
ปัญหาต่อไป สำหรับในหมู่ 12 บ้านทุ่งเศรษฐีมี
ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือปัญหา
แอลกอฮอล์ในวัยรุ่น ส่วนปัญหายาเสพติดนั้น
ชุมชนมีการเฝ้าระวังอย่างเข้มงวดมีการตรวจ
ปัสสาวะอยู่เป็นประจำ แนวโน้มของสถานการณ์
ข้างหน้า น่าจะคงที่หรือลดลงโดยเฉพาะยาบ้า
แต่อาจจะพบว่ามีการใช้กัญชามากขึ้น ยาบ้าจะ
ไม่ค่อยมีในรายใหม่ จะหลงเหลือแต่รายเก่าๆที่พา
ไปค่ายบำบัด ซึ่งก็ยังคงใช้ยาแบบซ้ำแล้วซ้ำเล่า
ไม่สามารถเลิกได้ บางคนไม่มีพฤติกรรมการซื้อ
ในหมู่บ้านแต่ออกไปหาซื้อข้างนอก ซึ่งแกนนำต้อง
คอยเฝ้าระวังในส่วนนี้ด้วยเช่นกัน แต่โดยภาพ
รวมแล้วบ้านทุ่งเศรษฐีมีแนวโน้มการแพร่ระบาด
ของยาเสพติดลดลงเพราะแกนนำทำงานอย่าง
จริงจังและต่อเนื่อง และอีกมุมหนึ่งแรงงานจาก
ภายนอกได้ขยับขยายไปยังพื้นที่อื่นๆ ทำให้
สถานการณ์ในหมู่บ้านลดลง แต่ที่ต้องเฝ้าระวัง
สถานการณ์อีกคือช่วงวันหยุดเทศกาลที่คนกลับ
มาเลี้ยงฉลองกัน จะมีสิ่งที่มีนักใจเฟื่องขึ้นก็คือ
ทางผู้นำคิดว่าในพื้นที่หมู่บ้านหรือในตำบล น่าจะ

มีการทดลองใช้ยาไอซ์ แต่ที่ผ่านมายังไม่พบเจอ
ตัวยา ยังไม่เจอคนเสพรแต่เจอเพียงอุปกรณ์ใน
การเสพร ดังนั้นทางผู้ใหญ่บ้านและแกนนำคณะ
ทำงานเกรงว่าจะเข้ามาแพร่ระบาดในหมู่บ้าน
ทั้งๆที่ยาไอซ์น่าจะมียาราคาแพงมาก ซึ่งก็ไม่ว่า
วัยรุ่นในหมู่บ้านไปนำมากดลองเสพรได้อย่างไร

เฝ้าระวัง

สารเสพติดทุกรูปแบบ

สารเสพติดอีกชนิดหนึ่งที่คณะทำงานบ้านทุ่ง
เศรษฐี จับตามองและเป็นกังวลคือ “กาว” หรือ
สารระเหย เพราะสามารถหาได้ทั่วไป เพียงแค่
บอกว่าจะซื้อไปปะยางรถก็สามารถซื้อได้แล้ว
กาวเป็นความเมาราคาถูกสามารถขอเงินพ่อแม่
มาซื้อก็ได้ กลุ่มเสี่ยงในละแวกนี้ก็จะเริ่มจากการ
ดมกาวก่อนจากนั้นค่อยพัฒนาเป็นกัญชาและ
เป็นยาบ้าต่อไป บางคนก็เริ่มต้นจากบุหรี่ ซึ่งพบ
ว่านักเรียนในโรงเรียนก็เริ่มมีการเสพรหู้กัน
มาก เกรงว่าจะไล่ลำดับเป็นขั้นๆขึ้นไป อาจทำให้
รุนแรงมากขึ้นก็เป็นได้ แกนนำจำเป็นต้องมีการ
ติดตามเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง

มุมมองของผู้นำ กับ ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ความร่วมมือกันระหว่างผู้นำในระดับพื้นที่กับทาง
อำเภอเป็นไปในทิศทางที่ดี เพราะแกนนำทั้งใน
ระดับหมู่บ้านหรือตำบล เป็นผู้นำทางการมีบทบาท
และตำแหน่งทางการรองรับ เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน
และมีห้องต้นเข้ามามีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนงาน
ในหมู่บ้านทุ่งเศรษฐีมีที่ปรึกษาที่ดีคือ ผู้อำนวยการ
โรงเรียนและคุณครูในพื้นที่ซึ่งต่างก็ให้ความสำคัญ
ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำหรับการ
ส่งผู้เสพเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่
อำเภอลานสักจัดขึ้นนั้น ทางตำบลได้มีการส่ง
เด็กเยาวชนที่อยู่ในวงจรเสี่ยงต่อปัญหายาเสพติด
เข้าไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่กลับพบว่าเด็กที่
ออกมาจากค่าย จากการติดตามดูแลพฤติกรรม
ของผู้ต่างสรุปว่า เด็กนั้นกลับมีพฤติกรรมที่
เสี่ยงมากขึ้น มีพฤติกรรมรวมกลุ่มกับเด็กร้ายๆ
ของหมู่บ้านอื่น และอาจรวมกันเป็นเครือข่าย
ยาเสพติดที่กว้างมากขึ้น ไปเชื่อมโยงกับกลุ่มศพ

เสี่ยงในพื้นที่อื่นๆ ส่วนหมู่ 12 บ้านทุ่งเศรษฐี
นั้นไม่ได้ส่งคนเข้าไปเข้าค่ายเนื่องจากตรวจไม่พบ
ผู้เสพยาเสพติด

บ้านทุ่งเศรษฐี กับบทเรียนที่ผ่านมา

หลายหน่วยงานที่เข้ามาในพื้นที่บ้านทุ่งเศรษฐี แต่
ส่วนใหญ่เข้ามาแล้วก็ออกไป ทั้งใจท้อใช้ให้เป็น
ภาระของผู้ใหญ่บ้านและคณะทำงาน ในส่วน
สำนักงาน ปปส.ภาค 6 และชมรมชุมชนกวีวัฒน์ที่
เข้ามาสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ที่ต้องถือว่าเป็น
การเข้ามาแบบต่อเนื่อง ทั้งมีมาตรการสนับสนุนงบประมาณและสนับสนุนวิธีคิด วิธีการทำงานด้าน
การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยสิ่ง
ที่ทางบ้านทุ่งเศรษฐีและทางเครือข่ายตำบลได้คือ
การสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่าย ชักชวนกัน
วิเคราะห์สถานการณ์ยาเสพติดรวมทั้งช่วย
ประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น ทำให้ชาวบ้าน
เริ่มมีทักษะในการประเมินตนเองและสถานการณ์
ยาเสพติดมากขึ้น มีการสร้างเครือข่ายในระดับ
ตำบล โดยก่อนหน้านั้นพื้นที่ตำบลลงนามงานเริ่ม
ทำงานกับสำนักงาน ป.ป.ส.ในช่วงปี พ.ศ.2548
โดยเดิมที่ท่านมหาประนอมเป็นผู้ประสานเชื่อมโยง
การทำงาน

ผู้ใหญ่เสมอ เล่าว่า “การขับเคลื่อนงานในช่วงปี
แรกๆ เน้นการทำงานด้านเฝ้าระวังอยู่เวรยาม
มีการสอดส่องและใช้วิทยุสื่อสารในการทำงาน
ด้านยาเสพติด ในตอนนั้นไม่ได้ไปดูงานที่ไหน
แต่มีประชุมร่วมกับเครือข่ายในระดับจังหวัดและ
การประชุมร่วมกับ ปปส.ภาค 6

3 ขั้นตอนการเตรียมทีมงาน

1. การเตรียมการ-เตรียมข้อมูล
2. วิธีการแบบไม่เป็นทางการ
3. ติดตามอย่างต่อเนื่อง

มีทางเจ้าหน้าที่ชมรมชุมชนกวิวัฒนินเข้ามา
ชวนคิดชวนคุย ในการทำงานในพื้นที่ทำให้เห็น
สถานการณ์ในพื้นที่ มีการสรุปแลกเปลี่ยนพูดคุย
ร่วมกันออกแบบกิจกรรมในอนาคต และที่ผ่านมามี
อช.เข้ามาร่วมสนับสนุนการทำงานช่วงหนึ่ง
ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้ามาร่วมเป็นระยะๆ ตาม
ที่มีการร้องขอไปและที่ผ่านมามี 12 บ้านทุ่งเศรษฐี
เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้าน
กองทุนแม่ของแผ่นดินด้วย”

สำหรับโครงการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสี่ยงนั้น
ตอนแรกในหมู่บ้านก็มีการทำโครงการในลักษณะ
ส่งเสริมให้ครอบครัวได้กินข้าวร่วมกัน สร้างความ
สัมพันธ์ในครอบครัวให้มากขึ้น โดยเริ่มทำตั้งแต่
ปี พ.ศ.2553 ต่อมาสำนักงาน ปปส.ภาค 6
สนับสนุนให้มีโครงการเยี่ยมบ้านกลุ่มเสี่ยง ซึ่งก็
สอดคล้องกับพอดีกับชีวิตและสิ่งที่ชาวบ้านได้ทำ
อยู่แล้ว จึงสามารถที่จะดำเนินการได้เลย โดย
โครงการติดตามเยี่ยมบ้านนี้ในหมู่บ้าน 12 บ้านทุ่ง
เศรษฐีได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในโครงการฯ ไว้
จำนวน 10 ครัวเรือน ซึ่งก่อนหน้าก็มีการทำ
กิจกรรมด้านการเฝ้าระวังซึ่งก็มีส่วนช่วยควบคุม
สถานการณ์ให้สงบลงได้ในระดับหนึ่งแล้ว และได้
มีโอกาสทบทวนการทำงานที่ผ่านมาร่วมกันกับ
สำนักงาน ป.ป.ส. เห็นว่าควรเปลี่ยนโครงการมา
เน้นในเรื่องการสร้างเสริมความเข้มแข็งในระดับของ
ครอบครัวเป็นสำคัญ

กระบวนการ เตรียมความพร้อม ก่อนเยี่ยมบ้าน

บ้านทุ่งเศรษฐีมีวิธีคิดที่ชัดเจนที่ส่งผลต่อการ
ออกแบบกิจกรรมโดยมุ่งใช้ความเป็นแม่มา
ขับเคลื่อนกิจกรรมเยี่ยมบ้าน ทั้งนี้ผู้นำ คือ
ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อสม. และคณะ
ทำงานส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงจึงมีกระบวนการการ
ทำงานที่ละเอียดอ่อน โดยมีการเตรียมทีมงาน
ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การเตรียมการ-เตรียมข้อมูล
ข่าวสาร และเตรียมคน

ในขั้นตอนแรกถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง
ก่อนการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะลงเยี่ยมบ้าน
ทางผู้นำหมู่บ้านต้องมีกระบวนการค้นหาข้อมูล
วิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ที่มีโอกาส
เสี่ยงต่อปัญหาหายาเสพติด โดยขั้นตอนนี้คณะ
ทำงานต้องใช้การมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน
ช่วยกันประเมิน ผ่านการลงพื้นที่พูดคุยสอบถาม
และขอความคิดเห็นของชาวบ้าน หลังจากนั้นทาง
ผู้นำต้องเตรียมทีมงานเพื่อให้เป็นกลไกในการลง
เยี่ยม โดยส่วนใหญ่บ้านทุ่งเศรษฐีใช้ทีม อสม.
เป็นแกนหลักเพราะส่วนหนึ่ง ทีม อสม.มีบทบาท
หน้าที่ในการลงเยี่ยมผู้ป่วยและคนชราอยู่แล้ว

ขั้นตอนที่ 2: วิธีการ แบบไม่เป็นทางการ เน้นการไปเยี่ยมหากัน ทีมงานเยี่ยมบ้านหมู่ 12 ทุ่งเศรษฐี บอกว่า “บางครั้งก็หิวของกินชนิดไม้ขีดมือไปพวกส้มตำ ไก่ย่าง ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีที่ทำกันมาแต่โบราณอยู่แล้ว ซึ่งหลังจากการดำเนินงานจากตรงนั้น พบว่า ปัญหามันลดลงเด็กเริ่มเข้าใจถึงๆที่แต่ละหมู่บ้าน ได้รับงบประมาณน้อยมากเพียงหมู่บ้านละพันบาท ซื่อของไปเยี่ยมก็จะได้เพียงคนสองคนเท่านั้น ซึ่งแกนนำต้องหาวิธีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สามารถเข้าไปเยี่ยมหมู่บ้านกลุ่มเป้าหมายตามข้อเท็จจริงในพื้นที่ แกนนำหลายคนก็ทำงานกันด้วยความเหนื่อยยากแต่ทุกคนก็ทำด้วยหัวใจที่อยากเห็นลูกหลานเยาวชนในพื้นที่มีชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต” จากกระบวนการเยี่ยมบ้านแบบไม่เป็น

ทางการนี้สามารถทำให้เกิดความไว้วางใจ พ่อแม่ ผู้ปกครองของกลุ่มเป้าหมายที่ไม่อดัดต่างรู้สึกดีที่มีคนเป็นห่วงลูกหลานเขา ลดความรู้สึกว่ากำลังถูกจับผิด และให้ความร่วมมือที่ดีกับคณะทำงาน

ขั้นตอนที่ 3: ติดตามอย่างต่อเนื่อง ในหมู่บ้านมีครัวเรือนประมาณ 150 กว่าครัวเรือน ถือว่าเป็นหมู่บ้านระดับกลางไม่ใหญ่เกินไป เป้าหมาย 10 คน ที่คณะทำงานดำเนินการเยี่ยมบ้าน จึงสามารถทำได้อย่างลงลึกและต่อเนื่อง แกนนำ คณะกรรมการสามารถติดตามพร้อมให้คำปรึกษากับเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันทางผู้ใหญ่บ้านก็ประสานขอรับการสนับสนุนโครงการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาจัดกิจกรรมเชิงบวกในกลุ่มเป้าหมายเช่นการแข่งขันกีฬา ค่ายเยาวชนเป็นต้น ส่วนเด็กที่อยู่ในโรงเรียน

ทางคุณครูก็จะเป็นผู้ที่คอยติดตามและประสานข้อมูลกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผลที่เกิดขึ้นในเชิงปริมาณในระดับตำบล ข้อมูลระดับตำบลสามารถใช้กระบวนการเยี่ยมบ้านตั้งแต่ปี 2555 ได้จำนวน 36 ครอบครัว ปี 2556 จำนวน 67 ครอบครัว และ ปี 2558 จำนวน 36 ครอบครัว และหมู่บ้านทุ่งเศรษฐี ปี 2555 จำนวน 3 ครอบครัว ปี 2556 จำนวน 6 ครอบครัวและอยู่ระหว่างการดำเนินงานเชิงลึก ปี 2558 จำนวน 6 ครอบครัว

กระบวนการ 3 ขั้นตอน เป็นกระบวนการที่ต้องผ่านการทำงานเชิงความคิดของคนทำงานหรือคณะกรรมการที่เป็นผู้รับผิดชอบต้องมีวิธีคิดที่ชัดเจน คิดแบบให้โอกาส คิดแบบลูกแบบหลาน ผลการดำเนินงานสะท้อนมาที่กลุ่มเป้าหมายที่ทางคณะกรรมการตั้งเป้าไว้จำนวน 10 คน ว่าถึง 10 คน ยังไม่มีใครเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย กระบวนการของบ้านทุ่งเศรษฐีพิสูจน์แล้วว่าการเฝ้าระวังหรือการป้องกันปัญหายาเสพติดโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนไม่จำเป็นต้องตั้งด่านตรวจ เพียงแต่ไปเข้าใจ กินข้าวร่วมกับเด็กเยาวชน เพียงเท่านั้นก็สามารถค้นพบการใช้

ความสัมพันธ์

ให้ทำหน้าที่หรือเป็น

เครื่องมือในการเฝ้าระวังยาเสพติด

ได้อย่าง **เยี่ยมยอด**

พื้นที่สร้างบทเรียน ที่ 9

การสร้างกระบวนการ **ลูกคิด**

เครือข่ายตำบลคลองกระเจิง อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ตำบลคลองกระเจิง 1 ในตำบลของอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทิศเหนือจดตำบลสระกรวด ทิศใต้จดตำบลลลิตาพิทย อำเภอชัยบาดาล และทิศตะวันตกจดตำบลยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี เป็นตำบลภาคเหนือที่มีเขตรอยต่อกับภาคกลาง หากเดินทางไปที่ตำบลคลอง

กระเจิง ต้องกลับรถบนถนนในเขตลพบุรี ตำบลคลองกระเจิงมีเนื้อที่ประมาณ 110,625 ไร่ พื้นที่ค่อนข้างกว้างใหญ่มีหมู่บ้านทั้งหมดจำนวน 18 หมู่บ้าน ประชากรประมาณ 13,759 คน 3,585 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่

ปลูกผัก ปลูกผลไม้ และเลี้ยงสัตว์ สดानीอนามัย
ประจำตำบล/หมู่บ้าน 2 แห่ง มีคูยามตำรวจ 1
แห่ง และมีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านครบทั้ง
18 หมู่บ้าน บริบททั่วไปของพื้นที่ตำบลคลอง
กระจิงก็เหมือนกับหมู่บ้านในเขตชนบท โดย
ทั่วไปมีโครงสร้างการปกครอง มีกำนันเป็นผู้นำ
ตำบล ผู้ใหญ่บ้านรับผิดชอบในเขตหมู่บ้านและมี
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองกระจิงเป็นฝ่าย
บริหารและพัฒนาท้องถิ่น

อดีตเคยอยู่อย่าง ไม่มีความสุข

ความทุกข์ใจของคนเป็นพ่อแม่ ญาติพี่น้อง คือ
ลูกหลานหลงผิดไปติดยา สถานการณ์ปัญหา
ยาเสพติดที่เกิดขึ้นในตำบลคลองกระจิง เมื่อ
10 ปีที่ผ่านมา มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด
ที่ค่อนข้างรุนแรง ในพื้นที่มีทั้งคนเสฟ คนค้า
เกิดเหตุการณ์ลักขโมยของในหมู่บ้านขึ้นมาก
คนในพื้นที่อยู่กันอย่างไม่มีความสุข บางหมู่บ้าน
มีวัยรุ่นติดยาเสพติดนับเป็นร้อยๆคน หากลอง

ประเมินทั้งตำบลแล้วตอนนั้น ทั้งตำบลน่าจะมีการ
ติดยาเสพติดนับพันราย บางคนติดยาจนกลายเป็น
บ้าไป 2-3 ราย การลักขโมยเกิดขึ้นมาก
ไม่เว้นแม้แต่หัวบันในไร่หรืออะไรที่สามารถขยได้
จะโดนขโมยหมดหนักสุดคือมิด เขียง พงซุรส
ก็ยิ่งพบว่าโดนขโมย ชาวบ้านในตำบลคลอง
กระจิงนึกถึงเหตุการณ์เมื่อวันเท่านั้นที่หนักใจกับ
ปัญหายาเสพติด ในช่วงนั้นยาเสพติดจะเป็น
ยาบ้า ยาขยัน ซึ่งจะมีราคาถูกมากประมาณเม็ด
ละ 25-50 บาทเท่านั้น และมีการใช้ในพื้นที่
อย่างแพร่หลาย จากข้อมูลของกำนันพบว่าเมื่อ
ช่วงปี 2546-2550 มีผู้ที่มีพฤติกรรมการ
ค้ายาเสพติดอยู่ประมาณ 50 ราย

สำหรับสถานการณ์ในปัจจุบันนับว่ายังไม่หมด
ลงไปจากพื้นที่ แต่ก็มสถานการณ์เบาบางลง
มาก ทั้งตำบลประมาณการว่ามีผู้ใชยาอยู่ประมาณ
40-50 ราย ตอนนัราคาในพื้นที่ที่มีการ
เปลี่ยนแปลงไปที่ทราบมาขึ้นราคายาบ้าอยู่ที่
ประมาณเม็ดละ 200 บาท ส่วนมากเป็น WY
สีส้มเข้ม

“นโยบายของรัฐที่ผ่านมาเหมือนจะทำให้เกิด
การเกลียดชังของคนในพื้นที่ต่อคนที่หลงผิด
ไปใชยาเสพติด ทั้งที่เป็นญาติพี่น้องกัน
แยกคนออกจากเด็ก
แยกเด็กออกจากการจัดการปัญหาของหมู่บ้าน”

โครงการค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ที่เสพยาเสพติด 8 คืน 9 วัน ก็เป็นกระบวนการที่แยกเด็กออกไปจากการจัดการปัญหาของหมู่บ้านทางอำเภอขอความร่วมมือให้ผู้นำหมู่บ้านค้นหาผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง และคนที่เสพยาโดยการตั้งเป้าหมายไว้ให้ทางผู้นำดำเนินการส่งตัวมาเข้าค่ายปรับเปลี่ยนที่ทางอำเภอจัดขึ้น วิธีการค้นหาและคัดกรองในรูปแบบดังกล่าว ทำให้ผู้นำรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจที่ต้องดำเนินงาน ผู้ใหญ่บ้านและแกนนำหมู่บ้านบางหมู่บ้านหาทางออก โดยการจ้างวานคนที่ไม่ได้เสพยาให้ไปเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยจ้างหัวละ 1,000 บาท

การแก้ปัญหาที่ไม่ได้แก้ปัญหา

คณะทำงานด้านยาเสพติดตำบลคลองกระจะจึงมองว่า ที่ผ่านมานั้นนโยบายของภาคราชการที่สั่งการลงมาให้พื้นที่ปฏิบัติ ไม่ได้ช่วยในการแก้ปัญหายาเสพติดในพื้นที่สักเท่าไร เพราะส่วนมาก เป็นการทำงานแบบสั่งการไม่มีผลในเชิงการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัญหา ที่สำคัญพ่อกำนันประจำบ นาคเทียน กล่าวอย่างจริงจังว่า “นโยบายของรัฐที่ผ่านมามีเหมือนจะทำให้เกิดการเกลียดชังของคนในพื้นที่ต่อคนที่หลงผิดไปใช้ยาเสพติดทั้งที่เป็นญาติพี่น้องกัน แยกคนออกจากเด็ก แยกเด็กออกจากการจัดการปัญหาของหมู่บ้าน” ดังเช่น

จากประสบการณ์และการประเมินสถานการณ์
แกนนำในตำบลพบว่าเด็กเยาวชนที่ถูกส่งตัวไป
เข้าค่ายดังกล่าวไม่สามารถปรับปรุงพฤติกรรม
ให้ดีขึ้นได้มีหน้าซ้ำยังกลายเป็นการขยายเครือข่าย
ยาเสพติดให้กว้างขวางมากขึ้น แต่ไม่ส่งไปก็ไม่ได้
เพราะเมื่อก่อนชาวบ้านเคยไม่ส่งเข้าไปตามยอดที่
อำเภอร้องขอทำให้มีปัญหากับนายอำเภอ ชาวบ้าน
เลยต้องใช้วิธีจางวานกันไปเข้าค่ายแทน

ในการจัดการปัญหายาเสพติดที่มีบทเรียนที่น่า
ค้นหา ในพื้นที่แต่ละหมู่บ้านในตำบล มีบวนการ
25 ตำบลประรด มีกลุ่ม อสม. กลุ่มสตรีแม่บ้าน
ฝ่ายท้องถิ่นท้องที่ต่างๆ จับไม้จับมือกันทำงาน
อย่างเข้มแข็ง เกิดเป็นศูนย์ประสานงานองค์กร
ชุมชนและศูนย์ยุทธธรรมชุมชน ทำนั้นได้ประเมิน
ระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบล
คลองกระดังกั้ง 18 หมู่บ้าน พบว่ามีหมู่บ้านที่

เด็กเยาวชนที่ถูกส่งตัวไปเข้าค่าย ไม่สามารถปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ มีหน้าซ้ำยังกลายเป็น การขยายเครือข่ายยาเสพติดให้กว้างขวางมากขึ้น

สถานการณ์ที่ดีขึ้น

ในปัจจุบันสถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่
คลองกระดังกั้งดีขึ้นมากในอนาคตนั้นผู้นำเครือข่าย
ตำบลคลองกระดังกั้งมองว่าน่าจะดีขึ้นแน่นอน
เพราะในพื้นที่มีเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีการทำงาน
ร่วมกันของคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้าน มีผู้นำ
ชุมชนที่เอาจริงเอาจังและพร้อมที่จะป้องกันและ
แก้ไขปัญหาเสพติด โดยเฉพาะบ้านคลองกระดัง
หมู่ที่ 1 ซึ่งเป็นบ้านในการปกครองของทำนบ
ประจวบ ได้รับพระราชทานเงินขวัญถุงกองทุนแม่
ของแผ่นดินมีกฎธรมนุญหมู่บ้านที่ชัดเจนถือว่าเป็นหมู่บ้านต้นแบบ

เข้มแข็งมากจำนวน 6 หมู่บ้าน มีหมู่บ้านที่อยู่ใน
ระดับปานกลาง จำนวน 11 หมู่บ้าน และหมู่บ้าน
ที่ยังต้องพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งเพิ่มเติม
จำนวน 1 หมู่บ้าน เครือข่ายตำบลคลองกระดัง
มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ อาทิเช่น
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกรองแก้วและ
วังขอน ที่ช่วยหนุนเสริมการทำงานของกลุ่ม อสม.
ด้านองค์การบริหารส่วนตำบลคลองกระดังได้มี
การหนุนเสริมด้านการเสริมสร้างองค์ความรู้และ
สนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมต่างๆ
มาอย่างต่อเนื่องและสำนักงานกรมคุมประพฤติ
จังหวัดเพชรบูรณ์ได้เข้ามาแต่ตั้งอาสาสมัคร

สรุปทฤษฎี กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน กลุ่มเสพร/กลุ่มเสียงและครอบครัว
ประชาอาสา 9 จังหวัด ก้าวชุมชนกวีวัฒน์ ภาคเหนือตอนล่าง

คุณประพติจำนวน 4 คน และจัดให้มีการตั้ง
ศูนย์ยุติธรรมชุมชน นอกจากนั้นก็จะป็นฝ่าย
ปกครองอำเภอที่สนับสนุนงบประมาณในการ
ออกตรวจเวรยามเฝ้าระวัง ถือได้ว่าสถานการณ์
ปัญหาหายสาบสูญที่ดีขึ้น ในพื้นที่คลองกระจิง
เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่

ปัญหาหายสาบสูญในพื้นที่ระดับเครือข่ายตำบล
นอกจากนี้สำนักงาน ปปส.ภาค 6 ได้สนับสนุน
การพัฒนามุมมองในการขับเคลื่อนงานของ
พื้นที่มาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะหมู่บ้านที่เป็น
บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ซึ่งบ้านคลองกระจิง
หมู่ที่ 1 เป็นหมู่บ้านกองทุนแม่ที่มีศักยภาพสูง
มีการเรียนรู้และมีทีมงานที่เข้มแข็ง

การสนับสนุนสำคัญ คือ สนับสนุนความรู้

แกนนำของหมู่บ้านได้เป็นวิทยากรกระบวนการ
กองทุนแม่ของแผ่นดิน มีคณะกรรมการกองทุน
แม่ของแผ่นดินที่ชัดเจน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่
โดยมีลุงลำไย ทรายหลวง เป็นประธาน มีกำนัน

เครือข่ายตำบลคลองกระจิงได้มีการทำงานร่วม
กับ ปปส.ภาค 6 และชมรมชุมชนกวีวัฒน์ มาแล้ว
ประมาณ 3 ปี โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไข

เป็นที่ปรึกษา และมีคณะกรรมการหลักจำนวน
12 คน เป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ พร้อมได้
เชื่อมประสานการทำงานร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน
กองทุนอ้อมทรัพย์ ถือได้ว่าทาง ปปส.ภาค 6 และ

ชมรมชุมชนกวีวัฒน์ เข้ามาเป็นตัวช่วยเป็นผู้กระตุ้น การขับเคลื่อนงานเพียงในระยะแรกๆ เท่านั้น ต่อจากนั้นชาวบ้านก็เชื่อมต่อกันเองและมีการขยายการทำงานต่อไป

การขับเคลื่อนงานที่ผ่านมายของคลองกระจังร่วมกับสำนักงาน ป.ป.ส.ภาค 6 นั้น แทนนำเครือข่ายมองว่า การสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมเป็นเรื่องรอง สิ่งสำคัญที่ได้และต้องการเพิ่มจากสำนักงาน ป.ป.ส.ภาค 6 และจากชมรมชุมชนกวีวัฒน์ คือ องค์ความรู้ พื้นที่ที่ต้องการแนวทางการจัดการองค์ความรู้เพื่อนำไปต่อยอดในการป้องกันและจัดการกับยาเสพติดในพื้นที่ ตำบลและต้องการให้มีการสนับสนุนในเชิงวิชาการด้วย โดยเฉพาะมุมมองจากท่านที่เสนอว่า “ผู้นำหมู่บ้านก็คือชาวบ้านและความเป็นชาวบ้านบางครั้งก็ขาดตรงจุดนี้ไป ขาดมุมมองเชิงวิชาการที่จะได้นำมาประสานกับการปฏิบัติงานในพื้นที่” ท่านก็กล่าวเพิ่มเติมอีกว่าต้องการให้ผู้ประสานงานประจำจังหวัดของสำนักงาน ป.ป.ส.ลงพื้นที่เข้ามาในหมู่บ้านไม่ยากให้เพียงแต่ไปประชุมระดับจังหวัดเท่านั้น ส่วนที่ลงมาในพื้นที่จะเป็นเจ้าหน้าที่จากชมรมชุมชนกวีวัฒน์ที่จะทำหน้าที่

เป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำและช่วยประสานเพื่อให้ผู้นำสามารถดำเนินการจัดการปัญหายาเสพติดได้อย่างระบบมากยิ่งขึ้น

กระบวนการเยี่ยมบ้าน แบบ 2 ชั้น

โครงการเยี่ยมบ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน ป.ป.ส.ภาค 6 เป็นกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านที่มุ่งเน้นครอบครัวกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ตำบลคลองกระจัง โดยใช้กลไกสำคัญที่เป็นหลักคือ กลุ่ม อสม.ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน สะพานเชื่อมโยงที่จะเข้าถึงครอบครัวของผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงและเสพยาเสพติดคือการให้บริการเสริมสร้างในเรื่องการตรวจ การดูแล การวัดความดัน หลังจากนั้นก็จะมีการชักชวนกันไปเยี่ยมผู้ติดยาเสพติดรวมทั้งบ้านผู้รั้งอื่นๆที่แทนนำประเมินแล้วว่าอาจจะมีพฤติกรรมสุ่มเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การไปเยี่ยมใช้วิธีแบบออกตรวจไปพร้อมๆกัน เพื่อไม่ให้เกิดการระแวงหรือแบ่งเล็ง พยายามทำให้กลมกลืนให้กำลังใจ ไม่จับผิด ชักชวนพูดคุย

ผู้นำหมู่บ้านก็คือชาวบ้าน
และความเป็นชาวบ้านบางครั้ง
ก็ขาดตรงจุดนี้ไป ขาดมุมมองเชิงวิชาการ
ที่จะได้นำมาประสานกับการปฏิบัติงานในพื้นที่

เข่าอกเข้าใจปัญหาที่เขาต้องเผชิญอยู่ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าได้ผลดีบางคนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและกลายมาเป็นริ้วแรงของหมู่บ้านบางคนก็กลับมาเป็น อสม.เลยก็มี **กระบวนการดังกล่าวเป็นการเยี่ยมบ้าน ชั้นที่ 1 กระบวนการเยี่ยมบ้าน ชั้นที่ 2** คือเยาวชนลูกหลานคนที่ผู้นำและคณะกรรมการเครือข่ายตำบลไปเยี่ยมบ้านและประสบความสำเร็จสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตัวเองให้ห่างไกลและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเด็ดขาด ทางทำนั้นและผู้นำในตำบลก็จะยกย่องเขาและมอบบทบาทหน้าที่ให้ บางคนเป็น อสม.มีบทบาทในการลงเยี่ยมกลุ่มน้องๆ เยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อปัญหายาเสพติดในเชิงลึกเป็นกระบวนการเยี่ยมใจที่สามารถเข้าถึงพฤติกรรมโดยการพูดคุยตามประสาวัยรุ่น ที่สำคัญทางแกนเยาวชนผู้มีบทบาทในการเยี่ยมน้องๆ จะได้รับรู้ข่าวสารและข้อมูลสถานการณ์ปัญหาหายาเสพติดในเชิงลึกและสามารถรายงานผลให้กำนันได้รับรู้ต่อไป

ผู้ที่มีความเสี่ยงและเป็นกลุ่มเป้าหมายเคยมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเล่าให้ฟังว่า “ในช่วงแรกที่เห็นแกนนำต่างๆหลายคนเข้ามาเยี่ยมหานั้นก็ยังมีความหวาดระแวงอยู่บ้างและกังวลว่าจะถูกจับหรือเปล่าตกใจแต่พอเห็นเขาเอามาเยี่ยมเลยทำให้เปลี่ยนความคิด แกนนำพยายามให้โอกาสและเพิ่มความเข้าใจในตัวของผู้เสี่ยง เลยพยายามเปลี่ยนพฤติกรรม ลด ละ เลิกการใช้ยาเสพติดและได้รับโอกาสจากชุมชนให้มาเป็น อสม.” ตำบลคลองกระดังงสามารถขับเคลื่อนงานเยี่ยมบ้านที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในครอบครัวและส่งผลที่การลดลงของสถานการณ์ปัญหาหายาเสพติด โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงและผู้เสฟได้ โดยในปี 2556 สามารถติดตามเยี่ยมบ้าน ได้จำนวน 172 ครอบครัว ปี 2557 ได้จำนวน 20 ครอบครัว และในปี 2558 ได้ตั้งเข้าไว้จำนวน 155 ครอบครัว

ในช่วงแรกที่เห็นแกนนำเข้ามาเยี่ยมหา ก็ยังมีความ**หวาดระแวงอยู่บ้าง**และกังวลว่าจะถูกจับ แต่พอเห็นเขาเอามาเยี่ยม เลยทำให้**เปลี่ยนความคิด** แกนนำพยายาม**ให้โอกาส** เลย**พยายามเปลี่ยนพฤติกรรม** ลด ละ เลิกการใช้ยาเสพติด และ**ได้รับโอกาส**จากชุมชนให้มาเป็น อสม.

เปลี่ยนตัวเองได้ เพราะ โอกาสจากการเยี่ยมบ้าน

เต้ ชายวัยรุ่นอายุ 20 ต้นๆ เมื่อก่อนเคยมีพฤติกรรมเสพรและค้ายาเสพรติด สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองได้จากการได้รับโอกาสของผู้นำและชาวบ้านในตำบลคลองกระจิง เต้บอกเล่าความรู้สึกในใจ “ตอนนั้นเราเล่นยาอยู่ก็คิดเอาเองว่าเราจะโดนจับหรือเปล่า ตกใจมากและมีการเอาของมาเยี่ยมเราและทำให้เราเปลี่ยน เพราะตอนนั้นให้โอกาสและเพิ่มความเข้าใจกับเรา เราเลยเปลี่ยนพฤติกรรมจากการใช้ยาเสพรติดและเราได้รับโอกาสจากชุมชน ได้กำลังใจจากแกนนำหมู่บ้าน และมีของฝากไปเยี่ยมเรา ของฝากนี้แหละที่ทำให้คิด(ของฝากคือ ข้าวสาร น้ำปลา กาแฟ)ตอนนั้นคิดว่าเราเอาเงินไปซื้อยาเสพรติด เราเสพรได้คนเดียว แต่ของฝากที่ใหญ่ แม่ อสม.ถือมาให้เรากลับใช้ได้ทั้งบ้านและถ้าเราเอาไปซื้อยาเสพรติดเราก็ใช้ได้คนเดียวและไม่เกิดประโยชน์กับใครเลย และคิดว่าการเยี่ยมบ้านให้กำลังใจผู้ที่เคยหลงผิดสามารถเปลี่ยนแปลงคนอื่นได้แน่นอน ขนาดตัวผมเองไม่ใช่คนที่เชื่ออะไรง่ายๆ ผมยังเปลี่ยนได้เลย”

ในกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสี่ยงนั้น แกนนำซึ่งงบประมาณไม่เกิน 500 บาทต่อคน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การพยายามทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดกระบวนการคิดเพื่อเปลี่ยนแปลงตนเอง เด็กเยาวชนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับ

ยาเสพรติดก็มีกำลังใจ พอเห็นของเยี่ยมที่แกนนำนำไปเกิดการดูคิดว่าของที่แกนนำนำไปเยี่ยมนั้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งบ้าน การสร้างให้เกิดกระบวนการดูคิดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในแนวทางของกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านของเครือข่ายคลองกระจิง สิ่งที่สำคัญ คือ ควรมีกิจกรรมเสริมที่สร้างสรรค์เป็นกิจกรรมทางเลือกที่สามารถชักชวนคนอื่นๆให้มาทำสิ่งที่ตนเองชอบ ถ้าทำได้ถูกจุดเด็กเยาวชนทั้งหลายก็จะเข้ามาหาเองและมีกระบวนการชักชวนกันต่อเนื่องไปทำให้สามารถเข้าหากลุ่มเป้าหมายได้ง่ายขึ้น

เรื่องเล่าดีๆ จากหมู่ 12

ผู้ใหญ่สุนทรผู้ใหญ่หมุ่มไฟแรงจากบ้านน้อยนาสวรรค์หมู่ที่ 12 ถ่ายทอดประสบการณ์ทำงานให้ฟังว่า “การติดตามหลังการเยี่ยมบ้านจะเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการ กลุ่มเด็กเยาวชนที่เราไปเยี่ยมบ้าน เราเช็คจากประวัติของเยาวชนในหมู่บ้าน และเราดูจากรายได้ของเขา เราไปดูปัญหาของเยาวชนว่าเขามีสาเหตุมาจากอะไร เราเข้าไปสอบถามและเราก็เอามาประเมินหาช่องทางในการช่วยเหลือในการหยุดยาเสพรติด และเราจำเป็นต้องทราบความต้องการของเยาวชนแต่ละคน ด้วยว่าพวกเขาต้องการอะไร นั่นจะเป็นวิธีการช่วยเหลือพวกเขาและเราได้ให้บทบาทกับเยาวชนหมู่ 12 โดยมีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนนาสวรรค์มีสมาชิกประมาณ 20 กว่าคน โดยส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่ผ่านกระบวนการเยี่ยมบ้านและสามารถเลิกเสพรได้ ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ

กับยาเสพติด กิจกรรมที่เราทำกัน เช่น ขายของเพื่อหารายได้ในช่วงเทศกาล บางคนได้รับการสนับสนุนทุนและอุปกรณ์เพื่อนำไปปรับจ้างฉีดยาฆ่าหญ้าก็มี มีการสร้างทีมงาน และการถ่ายถอดงานซึ่งกันและกัน”

สร้างโอกาส ในการหาตัวเองให้เจอ

การทำงานของแกนนำตำบลคลองกระเจิง เชื่อในเรื่องของการให้โอกาสในการเปลี่ยนตัวเอง โดยมองว่าบางกรณีนั้นผู้เสฟหรือเสี่ยงอยู่ในสภาวะที่หาตัวตนของตนเองไม่เจอ แกนนำต้องติดตามและให้การหนุนเสริมเขาตลอด คอยเช็กดูว่าเขาก็คือเป็นอย่างไร และพยายามเอาเรื่องอาชีพส่งเสริมเข้าไป ใช้แนวคิด **“การคืนคนดีสู่สังคม”** เคยมีกรณีครอบครัวหนึ่งที่มีสถานภาพหย่าร้าง พ่อเป็นตำรวจแต่มีภรรยาหลายคนและภายหลังเด็กคนนี้ไปมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แกนนำพอทราบก็พยายามเข้าหา ติดตาม ให้กำลังใจ โดยมองว่าเด็กยังมีศักยภาพยังมีความดีในตัวเอง ต้องพยายามให้เขาถึงความดีในตัวเองออกมา จนสุดท้ายเขาสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ มีอาชีพการงานที่หาเลี้ยงตนเองได้ กลายเป็นช่างไฟและกลายเป็นบุคคลตัวอย่างในชุมชน คนอื่นๆก็เกิดการตามต่อและพร้อมจะให้เราเข้าไปช่วยเหลือต่อไป

การสร้างแรงจูงใจให้วัยรุ่นหันมาเลิกยานั้น จะเน้นการให้โอกาส ซึ่งคนในชุมชนจะต้องไม่ตำหนิตราหน้า ไม่กล่าวโทษ กิจกรรมการเยี่ยมบ้านก็มีส่วนที่สำคัญ เพราะพวกเขาไม่เคยได้รับการให้

กำลังใจอย่างแท้จริง การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาก็ไม่ได้สร้างให้เกิดการอุทิศเพื่อเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการสร้างการยอมรับในกลุ่มพ่อแม่ซึ่งครอบครัวและพ่อแม่ต้องยอมรับปัญหาและแก้ไขพร้อมๆกันด้วย รวมทั้งต้องสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นต่างๆ อย่างเช่น การประสานงานร่วมกับโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหา ร่วมกัน ก็เป็นส่วนที่สำคัญในกระบวนการแก้ไขปัญหากทั้งหมด

ที่ผ่านมการดำเนินงานของเครือข่ายคลองกระเจิง มีกิจกรรมหลายอย่างที่สำคัญๆ ได้แก่การเยี่ยมบ้าน การเยี่ยมบ้านนี่เป็นการเยี่ยมกลุ่มอื่นๆ ครอบคลุมไปด้วย เช่นผู้สูงอายุ กลุ่มเสฟ กลุ่มเสี่ยง โดยออกเยี่ยมครั้งละ 2-1 คน เวียนกันไปเยี่ยมในทุกหมู่บ้าน นอกจากนั้นยังโครงการตาสิบแปด, กองทุนแม่ของแผ่นดิน, อสม.มีการสอดแนมในวงเหล้าและดูว่ามีการพูดคุยเรื่องยาเสพติดหรือไม่, การออกตรวจเวรยามเผ่าระวังกันตำรวจในพื้นที่, แกนนำมีการประชุมกันทุกพุธของสัปดาห์ และมีการประชุมในระดับตำบลเดือนละ 1 ครั้ง และมีกิจกรรมการสำรวจข้อมูลชุมชน เป็นต้น

ข้อเสนอต่อ สำนักงาน ป.ป.ส.

เครือข่ายตำบลคลองกระเจิง มีความตั้งใจจริงที่ต้องการแก้ไขปัญหายาเสพติดมุ่งหวังเห็นสังคมที่ปลอดภัย โดยมีข้อเสนอที่สำคัญต่อสำนักงาน ป.ป.ส.ด้วยใจจริง ดังนี้

(1) สร้างอาสาสมัคร ปปส. ในระดับหมู่บ้าน และตำบลละ 1 คน (คล้ายกับอาสาสมัครคุมประพฤติ โดยมีการสร้างบัตรประจำตำแหน่งในการดำเนินงาน) และการสร้างคนต่อเนื่อง

(2) การสนับสนุนเรื่องวิชาการ และกระบวนการ ในการป้องกันเชิงสันติวิธี และเอาประชาชนมา มีส่วนร่วมเอาแนวคิด “หมู่บ้านคือโรงพยาบาล ชาวบ้านเป็นเหมือนเตียงนอน คนในครอบครัว คือ พยาบาล และอสม. คณะกรรมการเป็นเหมือน หมอ แพทย์” ยาเสฟติดมันไม่หายไปแน่ๆ แต่เรา จะทำอะไรให้มันลดลง และให้มันน้อยลงไป ซึ่งน่าจะเกิดแนวทางที่สร้างความเข้มแข็งและ กิจกรรมต่างๆ มันจะนำมาสู่การออกแบบแลกเปลี่ยนกันและกัน

(3) การหนุนการจักระบวนการประชาคมของ ชุมชนในการจัดการแสดงความเห็นและสร้าง กระบวนการคิดค้นกันในกลุ่มและประชาชนต้อง มาร่วมทุกชั้นตอน และถ้าคนในพื้นที่ไม่ช้อยาก็จะ ลดคนค้ายาเสฟติดลงไป มันจะหยุดหายไปเอง

(4) อยากจะให้คนหมู่บ้านรู้โทษภัย เกิดการตื่นรู้ รับทราบถึงปัญหาและเขาก็เกิดการแก้ปัญหา กันเอง

(5) การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องใน ระดับชุมชน หมู่บ้าน

(6) การพัฒนาการเชื่อมโยงระบบข้อมูลจากชุมชน ไปสู่ ป.ป.ส.

(7) หนุนเสริมบทบาทของต้นแบบเยาวชนตัวอย่าง ให้ยกระดับเป็นกระบวนการ และ ป.ป.ส. ควรจะ ส่งเสริมบทบาทและหน้าที่ของพวกเขาและเกิด การจ้างงานในชุมชนเพื่อเป็นการส่งเสริมงานใน ระดับชุมชน

(8) สำนักงาน ป.ป.ส. ควรจะลดการฝึทอบรม เพื่อเอามาสร้างรางวัลแห่งความภูมิใจ

(9) อยากให้ทางสำนักงาน ป.ป.ส. ให้ความสนใจ เยาวชนที่ผ่านกระบวนการบำบัดยาเสฟติด เรา ควรจะขยายบทเรียนและพัฒนาพวกเขาให้ดีขึ้น

(10) ทบทวนปรัชญาการจัดการโครงการกองทุน แม่ของแผ่นดินเพื่อให้เข้าใจแนวคิดและ กระบวนการที่แท้จริง

ข้อเสนอที่มาจากหัวใจของคนทำงานแก้ไขปัญหายาเสฟติดในพื้นที่ที่มีชีวิตลูกหลานเป็นเดิมพัน เสนอต่อสำนักงาน ป.ป.ส. โดยหวังที่จะเห็นการ เปลี่ยนแปลงที่สำคัญและนำไปสู่การจัดการปัญหา ที่แท้จริง สำหรับการดำเนินงานที่ผ่านมาแทนนำ แทนนำทุกคนมองว่า เป็นการทำเพื่อตอบแทน ชุมชนที่เราอาศัยอยู่ตอบแทนบุญคุณของ แผ่นดินอยากให้ชุมชนอยู่ร่มเย็นเป็นสุข อยาก เห็นเยาวชนทุกคนเป็นคนดี ทำเพื่อลูกหลานของ ตนเองเพื่อให้เด็กๆ เติบโตได้อย่างมีความสุขใน ในอนาคตข้างหน้า

ส่วนที่ 3

กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน

กลุ่มศพ/กลุ่มเสียงและครอบครัว

การถือเกิดกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับครอบครัว
กลุ่มเสียง กลุ่มศพโดยใช้เทคนิคการเยี่ยมบ้านนั้นเป็นผลมาจาก **“การตกผลึก
การทำงาน”** ร่วมกัน ระหว่างกลไกการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่ คือ หมู่บ้าน
/ชุมชน เครือข่ายในระดับตำบล และผู้สนับสนุนกระบวนการทำงานซึ่งทั้งนี้
หมายถึง สำนักงาน ปป.สมาคม6 และ ชมรมชุมชนกวีชน

การตกผลึกที่สำคัญ ส่งผลให้เกิดเป็นบทเรียนที่เป็นเสมือนเครื่องมือ
ในการควบคุมปัญหาหาสาเหตุที่ถูกต้องถูกทางเหมาะสมกับบริบทพื้นที่และ
ประการสำคัญคือการเยี่ยมบ้านเป็นการแก้ไขปัญหาหาสาเหตุด้วยสันติวิธี ได้ใจ
ได้คน ผู้นำหลายพื้นที่ต่างให้ความสำคัญคือคนทำงานในพื้นที่ไม่อึดอัด ทำแล้ว
สบายใจ กระบวนการดังกล่าวเป็นภาพสะท้อนของวิถีคิด ทั้งของชาวบ้านและผู้
หนุนเสริมกระบวนการ สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการที่มาจากทการปฏิบัติการ
การลงมือทำที่มีได้ย้อยู่กับที่

การจุดประกาย กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน จากพื้นที่ 9 บทเรียน

ข้อค้นพบสำคัญที่เป็นเหมือนการจุดประกายก่อนการปฏิบัติการเยี่ยมบ้าน คือ

ข้อค้นพบที่ 1: หลายพื้นที่มุ่งจัดการ ป้องกันปัญหายาเสพติดอย่างมุ่งมั่นเต็มที่ แต่ยิ่งแก้ยิ่งพบทางตันไม่เห็นทางออก สถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดไม่ลดลงเท่าที่ควร ทั้งที่ผู้นำ คณะทำงานในหมู่บ้าน ในตำบลทำงานอย่างเต็มที่โดยผ่านการขับเคลื่อนกิจกรรมเช่นการตั้งจุดตรวจ เดินเท้าเฝ้าระวัง จัดอบรมเด็กเยาวชน ส่งผู้เสพไปบำบัด แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ลงมือปฏิบัติการจนเกิดภาวะ **“เหนื่อยมาก จึงหยุดคิด หยุดทบทวน”**

ข้อค้นพบที่ 2: การที่พื้นที่ได้หยุดคิดหยุดทบทวนเป็นการสะท้อนถึงภาวะการเรียนรู้จากบทเรียนการทำงาน โดยมุมมองของข้อค้นพบที่สำคัญ คือ พอชาวบ้านในพื้นที่ในฐานะแกนหลักในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาก็คิดทบทวน บทของพี่เลี้ยง คือชมรมชุมชนกวีชนก็ได้เข้ามาชวนวิเคราะห์สถานการณ์และลงมือคิดใหม่ ในมิตินี้พบว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก การชักชวนให้เกิดกระบวนการทบทวนบทเรียนนั้น สามารถนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมใหม่ๆที่เหมาะสมกับทุนและศักยภาพในพื้นที่

ข้อค้นพบที่ 3: บทบาทของผู้สนับสนุน และบทบาทของพี่เลี้ยง คือ สำนักงาน ปปส.ภาค 6

และชมรมชุมชนกวีชนมีส่วนสำคัญในการสร้างปริมมมองและปรับกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ โดยมีรูปแบบและขั้นตอนที่ทางสำนักงาน ปปส.ภาค 6 ในบทบาทของผู้สนับสนุนและออกแบบยุทธศาสตร์ และชมรมชุมชนกวีชนในบทบาทของการปฏิบัติการในพื้นที่ มีดังนี้

- ขั้นที่ 1** ติดตามงานในระดับพื้นที่ สังเกตการณ์ สอบถามแลกเปลี่ยน
- ขั้นที่ 2** ประเมินการทำงานของพื้นที่(อย่างไม่เป็นทางการ)
- ขั้นที่ 3** นำผลการประเมินมาหารือเพื่อร่วมกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงาน ปปส.ภาค 6 และชมรมชุมชนกวีชน
- ขั้นที่ 4** พัฒนาศักยภาพคู่มือในการปฏิบัติการ
- ขั้นที่ 5** ดำเนินการฝึกอบรมผู้นำแกนนำเพื่อปรับวิธีคิด และวิธีการใหม่
- ขั้นที่ 6** ทดลองปฏิบัติการ
- ขั้นที่ 7** ติดตามประเมินผล

จากข้อค้นพบที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การสนับสนุนงบประมาณที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนกระบวนการเยี่ยมบ้านของเครือข่ายในระดับพื้นที่ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการ วิธีคิด วิธีการมองวิเคราะห์ ปัญหา และนำมาสู่การสนับสนุนโดย

“น้อยมากจึงหยุดคิด หยุดทบทวน”

สำนักงาน ปปส.ภาค 6 และชมรมชุมชนกวีวัฒน์ ได้กำหนดขั้นตอนไว้ คือ

1. พื้นที่/เครือข่ายต้องวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาหาสาเหตุ/ศักยภาพและจัดทำแผนในระดับหมู่บ้าน

2. จัดทำแผน และโครงการแก้ไขปัญหาสาเหตุของเครือข่าย

3. สำนักงาน ปปส.ภาค 6 และชมรมชุมชนกวีวัฒน์ดำเนินการวิเคราะห์โครงการและอนุมัติ

4. เครือข่ายรับงบประมาณ จากสำนักงาน ปปส.ภาค 6

5. เครือข่ายต้องดำเนินการชี้แจงโครงการและงบประมาณตามที่ได้รับการสนับสนุนพร้อมทั้งจัดอินงงบประมาณให้หมู่บ้านเป้าหมาย

6. หมู่บ้าน เครือข่ายดำเนินการตามแผนโครงการที่ได้รับการสนับสนุน

7. จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และหลักฐานการใช้จ่ายงบประมาณตามระเบียบของสำนักงาน ป.ป.ส.

8. ส่งรายงานผลการดำเนินงานและรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนให้ทางสำนักงาน ปปส.ภาค 6

ขั้นตอนทั้ง 8 นั้น เป็นขั้นตอนที่ทางสำนักงาน ป.ป.ส.ได้กำหนดไว้เพื่อให้เอื้อต่อระบบการบริหาร

จัดการและการสนับสนุนเครือข่ายภาคประชาชนในระดับพื้นที่ แต่ทั้งนี้ขั้นตอนจะสามารถขับเคลื่อนได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับการประสานงานและส่งต่อข้อมูลหรือกระบวนการจากทีมขับเคลื่อนงานปฏิบัติการในพื้นที่ คือ ชมรมชุมชนกวีวัฒน์ และประการสำคัญหัวใจการขับเคลื่อนนั้นอยู่ที่พื้นที่เครือข่ายภาคประชาชน

การขับเคลื่อนแนวคิดเทคนิคกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวกลุ่มเสี่ยงเสฟโดยการเยี่ยมบ้านเป็นกระบวนการที่อยู่ในขั้นตอนที่ 6 คือ หมู่บ้าน เครือข่ายดำเนินการตามแผนโครงการที่ได้รับการสนับสนุน โดยทางสำนักงาน ปปส.ภาค 6 และชมรมชุมชนกวีวัฒน์ ได้ออกแบบกระบวนการไว้ ดังนี้

กระบวนการที่ 1: เตรียมความพร้อมผู้นำทั้งในระดับเครือข่าย และระดับพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน

กระบวนการที่ 2: วิเคราะห์สถานการณ์ศักยภาพและกลุ่มเป้าหมาย

กระบวนการที่ 3: จัดทำแผนปฏิบัติการเยี่ยมบ้านกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเสฟ

กระบวนการที่ 4: ดำเนินการเยี่ยมบ้าน

กระบวนการที่ 5: เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวกลุ่มเป้าหมาย

กระบวนการที่ 6: ติดตามประเมินผล

โดยมีเนื้อหาการขับเคลื่อนกระบวนการ คือ

กระบวนการที่ 1

เตรียมความพร้อมของผู้นำทั้งในระดับเครือข่าย และระดับพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน

ก่อนเริ่มดำเนินการเยี่ยมบ้านทางสำนักงาน ปปสภาค 6 และชมรมชุมชนกวีวัฒน์ มีการสร้างความเข้าใจในกระบวนการเยี่ยมบ้านให้กับแกนนำ และกลุ่มประชาชนทั่วไป เพื่อการดำเนินงานที่จะไม่เกิดความขัดแย้งในกลุ่มแกนนำ/ครอบครัว กลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยเป็นขั้นตอนที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดย

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มแกนนำหมู่บ้าน โดยใช้เวทีการประชุมเป็นการสร้างความเข้าใจ เนื้อหา การพูดคุยคือสร้างทักษะและสร้างความเข้าใจ กระบวนการทั้ง 6 กระบวนการ

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยใช้วิธีการ 1.ประชาสัมพันธ์ 2.การพูดคุยกลุ่มย่อยตามธรรมชาติ

พร้อมทั้งมีเครื่องมือสำรวจทัศนคติของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเสี่ยง

กระบวนการที่ 2

วิเคราะห์สถานการณ์ศักยภาพและกลุ่มเป้าหมาย

เนื่องจากบริบทของหมู่บ้าน/ชุมชนในแต่ละที่มีความแตกต่างหลากหลายไม่เหมือนกัน จึงมีความจำเป็นต้อง มีการวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา

ยาเสพติด วิเคราะห์ศักยภาพ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบท โดยให้ความสำคัญกับ

ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ ภูมิสังคมในมิติต่างๆ

- (1) มิติปัญหายาเสพติด
- (2) มิติสังคม เศรษฐกิจ
- (3) มิติประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ
- (4) มิติด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน และแกนนำ

- (1) ศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน ได้แก่ หมู่บ้าน/ชุมชนระดับ A คือหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ มีแกนนำที่เข้มแข็งและมีจำนวนที่เพียงพอต่อการทำงานในพื้นที่

หมู่บ้าน/ชุมชนระดับ B คือหมู่บ้าน/ชุมชนร่วมทำ มีแกนนำ

หมู่บ้าน/ชุมชนระดับ C คือ หมู่บ้าน/ชุมชนที่ไม่ร่วมคิด ไม่ร่วมทำ ไม่ค่อยมีแกนนำ

- (2) ศักยภาพแกนนำหมู่บ้าน/ชุมชน แกนนำระดับ A คือ มิติด้านคุณภาพ คือ มีการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมทำ มิติด้านปริมาณ คือ มีจำนวนแกนนำ 1 คน ต่อการดูแล 10 ครอบครัว

แกนนำระดับ B คือ มิติด้านคุณภาพ คือ มีการร่วมคิดและร่วมทำ มิติด้านปริมาณคือมีจำนวนจำนวนแกนนำ 1 คน ต่อการดูแลมากกว่า 10 ครอบครัว

แกนนำระดับ C คือ มิติด้านคุณภาพ คือ มีเพียงการร่วมทำ มิติด้านปริมาณ คือ มีจำนวน

แกนนำ 1 คนต่อการดูแลมากกว่า 10 ครัวเรือน
ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มที่ 1:

ประชาชนทั่วไปที่อาศัยในหมู่บ้าน/ชุมชน
วิเคราะห์จากมิติความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน
และแนวโน้มพฤติกรรมของชาวบ้าน

กลุ่มที่ 2:

ครอบครัวกลุ่มเสฟ สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้
กรณีที่ 1 ผู้ปกครองไม่ยอมรับกระบวนการ
และผู้เสฟไม่ยอมรับ

แนวทางคือ แกนนำหาแนวทางดำเนินงาน
ร่วมกับบุคคลที่ครอบครัวและผู้เสฟให้ความ
เคารพและยอมรับ

กรณีที่ 2 ผู้ปกครองยกภาระให้กับแกนนำ
และผู้เสฟไม่ยอมรับ

แนวทาง คือ แกนนำต้องมุ่งสร้างความ
เข้าใจเพื่อหากางดำเนินงานร่วม

กรณีที่ 3 ผู้ปกครองยอมรับมีความพร้อม
ที่จะดำเนินงานร่วม แต่ผู้เสฟไม่ยอมรับ

แนวทาง คือ แกนนำต้องมุ่งสร้างความ
เข้าใจเพื่อหากางดำเนินงานร่วม

กรณีที่ 3 ผู้ปกครองยกภาระให้กับแกนนำ
และผู้เสฟพร้อมให้ความร่วมมือ

แนวทาง คือ แกนนำ/ผู้ปกครอง/ผู้เสฟ
ต้องหาแนวทางดำเนินงานร่วมกัน

กลุ่มที่ 3 : ครอบครัวกลุ่มเสี่ยงสามารถ
วิเคราะห์ ได้ดังนี้

กรณีที่ 1 ผู้ปกครองขาดความเข้าใจในการ
สร้างภูมิคุ้มกันภายในครอบครัว

แนวทาง คือ แกนนำรุกเข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจ
และชักชวนให้เห็นถึงคุณค่าในการสร้าง
ภูมิคุ้มกันภายในครอบครัว

กรณีที่ 2 ผู้ปกครองมีความเข้าใจในการสร้างภูมิคุ้มกันภายในครอบครัว

แนวทาง คือ แทนนำเข้าไปพูดคุยให้กำลังใจและสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าของการสร้างภูมิคุ้มกันภายในครอบครัว

กระบวนการที่ 3

จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อเยี่ยมบ้านกลุ่มเสียงและกลุ่มเสฟ

การจัดทำแผนการเยี่ยมบ้านนั้น มาจากการร่วมกันกำหนดแผนอย่างมีส่วนร่วมของแกนนำ คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน สามารถจำแนกได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1: การเยี่ยมบ้านในทุกครัวเรือน โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสียงและกลุ่มเสียงโดย รูปแบบการเยี่ยมทุกครัวเรือนนี้เหมาะกับหมู่บ้านที่มีศักยภาพของบริบทชุมชนและแกนนำที่อยู่ในระดับ B และ C โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้น 1: ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล

ขั้น 2: เตรียมทีมและกำหนดบทบาทหน้าที่ของแกนนำ

ขั้น 3: ดำเนินการเยี่ยมบ้าน ครั้งที่ 1 โดยลงเยี่ยมทุกครัวเรือนแต่มุ่งเน้นครัวเรือนเป้าหมาย

ขั้น 4: คณะทำงานร่วมประเมินผลและสรุปผลการเยี่ยม ครั้งที่ 1

ขั้น 5: ดำเนินการเยี่ยมบ้าน ครั้งที่ 2 โดยเน้นเยี่ยมเฉพาะครอบครัวกลุ่มเป้าหมาย

ขั้น 6: คณะทำงานร่วมประเมินผลและสรุปผลการเยี่ยม ครั้งที่ 2 (แบบเร่งด่วน)

ขั้น 7: พัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความ

เข้มแข็งในครอบครัวและชุมชน โดยเน้นเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ ที่คนในชุมชนกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ขั้น 8: สรุปผลการดำเนินงาน

รูปแบบที่ 2: การเยี่ยมบ้านเฉพาะครอบครัวกลุ่มเป้าหมายรูปแบบนี้เหมาะกับบริบทชุมชนและแกนนำที่อยู่ในระดับ A และ B โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้น 1: เตรียมทีมและกำหนดบทบาทหน้าที่ของแกนนำ

ขั้น 2: ดำเนินการเยี่ยมบ้าน แบบเน้น 1 ถึง 2 ครัว

ขั้น 3: เปิดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านมุมมอง ผู้นำ ผู้ปกครอง และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาทางออกร่วมกันและหาแนวทางแก้ไขและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกัน

ขั้น 4: พัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวและชุมชนโดยเน้นเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ที่คนในชุมชนและกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ขั้น 5: สรุปผลการดำเนินงาน

กระบวนการที่ 4

ดำเนินการเยี่ยมบ้าน

การดำเนินการเยี่ยมบ้านครอบครัวกลุ่มเสียง/เสฟที่กำหนดเป็นเป้าหมายไว้จะต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ทั้งนี้แกนนำต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมการ ดังนี้

1. การคัดเลือกแกนนำที่จะดำเนินการเยี่ยมบ้านต้องมีคุณสมบัติและมีความเหมาะสมโดย

พิจารณาจาก

ประการที่ 1: แทนที่ต้องมีวิธีคิด ความเชื่อ
ที่ทำให้โอกาสมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและมี
มนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ประการที่ 2: แทนนำมีความเข้าใจกระบวนการ
และมีทักษะในการเยี่ยมบ้านครอบครัวกลุ่ม
เสฟ/กลุ่มเสี่ยงเป็นอย่างดี

ประการที่ 3: แทนนำที่ดำเนินการเยี่ยมบ้าน
ควรต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีและเป็นที่รู้จักของ
กลุ่มเป้าหมาย

2. มีกระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์และ
ข้อเท็จจริงต่อกลุ่มเป้าหมาย
อย่างละเอียด

3. แทนนำมีความเชื่อมั่นใน
กระบวนการสร้างความเข้มแข็ง
ของครอบครัว เพื่อสร้างการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหา
ยาเสพติด

นอกจากหลักคิดสำคัญใน
กระบวนการที่ 4 แล้วยังมีแบบ
บันทึกสำหรับแทนนำที่ลง
เยี่ยมบ้านอีกด้วย

กระบวนการที่ 5

เสริมสร้างความเข้มแข็งของ
ครอบครัวกลุ่มเป้าหมาย

หลังจากที่ขับเคลื่อน
กระบวนการที่ 1 ถึง 4 ที่แทนนำ
หมู่บ้าน/ชุมชนได้ดำเนินการ

เยี่ยมบ้านครอบครัวกลุ่มเสฟกลุ่มเสี่ยงแล้ว โดย
มุ่งเน้นให้ครอบครัวกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาส
พบปะแลกเปลี่ยนมุมมองความรู้สึกที่มีในใจและ
จัดให้มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อเสริม
สร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินการขั้นต่อไปควรต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมการ ดังนี้

1. สอบถามความสมัครใจและความพร้อมของ
ครอบครัวกลุ่มเป้าหมายที่แทนนำจะชักชวนเข้า
ร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ สร้างสัมพันธ์
2. กำหนดกิจกรรมสร้างสรรค์ สร้างสัมพันธ์

มุ่งเน้นให้ครอบครัวกลุ่มเป้าหมาย
ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยน
มุมมองความรู้สึกที่มีใน **ใจ**

ที่ทางหมู่บ้านจะดำเนินการจัด ซึ่งต้องมีความ
สอดคล้องกับเงื่อนไขชีวิตของกลุ่มครอบครัว
เป้าหมาย ควรต้องผ่านการหารือร่วมกัน
3. ชักชวนบุคคลที่ครอบครัวกลุ่มเป้าหมายเคารพ
นับถือและมีความเชื่อใจมาร่วมกิจกรรมด้วย
จะเป็นการดียิ่ง

งาน คือ ผลความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด
ไว้ในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

“ทำแล้วต้องอยู่ร่วมกันได้”

แนวกิจกรรมทางเลือกสร้างสรรค์ สร้างสัมพันธ์
เช่น กิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยน กิจกรรมบำเพ็ญ
ประโยชน์เพื่อสาธารณะร่วมกัน กิจกรรมที่ทำ
ร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม
ชุมชน กิจกรรมการพัฒนาอาชีพทางเลือก และ
กิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนใน
ชุมชน เป็นต้น

กระบวนการที่ 6

ติดตามประเมินผล

การติดตามและประเมินผลเพื่อการพัฒนา
กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ
ครอบครัวกลุ่มเสียง และกลุ่มเสฟ มีวิธีการแสดง
ผลการดำเนินงานโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 วิธีการดำเนินงาน คือ การสรุป
บทเรียน สะท้อนกระบวนการดำเนินงาน ปัญหา
อุปสรรคและประมวลข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปพัฒนา
กระบวนการดำเนินงานต่อไป

ส่วนที่ 2 ติดตามเพื่อนำเสนอผลการดำเนิน

กระบวนการที่ 7

มีแบบฟอร์มการสรุปผลการดำเนินงาน

บทเรียนที่เกิดขึ้นจาก 9 พื้นที่ใน 9 จังหวัด
ภาคเหนือตอนล่างเป็นบทเรียนที่สำคัญสะท้อน
ถึงวิธีการป้องกันและจัดการปัญหาเสฟติด
โดยกระบวนการสันติวิธีที่มุ่งแก้ปัญหาเสฟติด
ที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่หมู่บ้าน/
ชุมชน สะท้อนวิธีคิดที่ว่า “ทำแล้วต้องอยู่ร่วมกัน
ได้” กระบวนการเยี่ยมบ้านจึงเป็นวิธีการควบคุม
ปัญหาเสฟติดที่ใช้ฐานการมีส่วนร่วมและการ
ให้โอกาส ผ่านการติดตามเยี่ยมบ้านภายใต้
วิธีการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยสำคัญ
คือ บริบทพื้นที่ผนวกกับสถานการณ์ปัญหา
เสฟติด

คือ 1 ฐานความสัมพันธ์ของคนภายในพื้นที่

คือ 2 และใจอาสาผนวกกับวิธีคิดที่ให้โอกาส

คือ 3 รูปแบบ เทคนิคที่น่าสนใจจาก 9 พื้นที่ มี
ดังนี้

1. ทิวของเยี่ยมแล้วเดินเข้าไปหาแบบผู้
หวังดี

สรุปทฤษฎี กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน กลุ่มเสฟ/กลุ่มเสี่ยงและครอบครัว
ประจําอาสา 9 จังหวัด ก้าวชุมชนกวีวัฒน์ ภาคเหนือตอนล่าง

การพูดคุยกับครอบครัว
ปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ
เป็นการสร้างการยอมรับจากสังคม
ให้เขาเห็นว่าเป็นคนที่มีคุณค่า

2. บางทีก็เข้าไปคนเดียวก่อนเพื่อป้องกัน ป้องกันการตื่นตกใจหวาดระแวง
3. ทำที่ซ็อกกับข้าวกับปลา ส้มตำ ไก่ย่าง ไปเยี่ยมแล้วถือโอกาสกินข้าวด้วยกันซะเลย
4. ค่อยๆ หาโอกาสเข้าไปพูดคุยกับกลุ่ม ผู้ปกครองก่อนเพื่อสร้างความเข้าใจก่อน
5. หาผู้ใหญ่ที่บ้านเป้าหมายให้ความเคารพนับถือเข้าไปหาและอธิบายสร้างความเข้าใจกันก่อน
6. ใช้กลุ่ม อสม. เข้าไปทำที่เป็นดูแลเรื่อง สุขภาพ แล้วค่อยเข้าหากลุ่มเป้าหมายอย่างแบบ เนียน
7. ใช้เงื่อนไขจากที่กลุ่มเป้าหมายต้องตรวจ ปัสสาวะในกระบวนการคุมประพฤติก หากตรวจ แล้วพบว่าปัสสาวะเป็นสีม่วงจะไม่ให้ของเยี่ยม
8. เป้าหมายหลังไหนยังไม่สามารถทำความเข้าใจได้หรือไม่ได้รับความร่วมมือก็ยังไม่ต้อง เข้าหา ใช้วิธีเข้าหาบ้านหลังอื่นที่สามารถเข้าใจได้ ก่อน เมื่อหลังอื่นเห็นตัวอย่างแล้วจะให้ความ ร่วมมือเอง สิ่งสำคัญ คือ สร้างความไว้วางใจ
 - 1) ต้องพร้อมช่วยเหลือทุกสถานการณ์
 - 2) ต้องมีท่าทีที่อยากช่วยเหลือ ท่าทีของความเข้าอกเข้าใจ
 - 3) ต้องมีทัศนคติเชิงบวก และเชื่อว่าเขา สามารถปรับตัวได้ สามารถกลับมาเป็นบุคลากร ที่มีศักยภาพในสังคมได้
 - 4) การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันสำคัญที่สุด
 - 5) ต้องมีกิจกรรมเสริม เช่น ชักชวนให้เขาคำกิจกรรมที่เขาสนใจ

จากการสะท้อนบทเรียนของแกนนำในพื้นที่สร้าง
บทเรียนพบว่าการแสวงหากทางสร้างความ

เปลี่ยนแปลง โดยเริ่มต้นจากการพูดคุยกับ
ครอบครัวปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่ความ
เข้าใจ เป็นการสร้างการยอมรับจากสังคมให้เขา
เห็นว่าเป็นคนที่มีคุณค่า เช่น การมอบหมายให้
ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆของชุมชน หรือแต่งตั้ง
ให้เป็นบุคลากรของหมู่บ้านเช่นเป็น อสม. เป็นต้น
อีกทั้งเป็นการช่วยหาแนวทางที่จะนำเขาออกไป
จากวังวนเดิม เช่น การเปลี่ยนงาน การเปลี่ยน
สถานที่ สนับสนุนให้เป็นทหารเป็นต้น และสิ่ง
สำคัญที่สุดหลังการเยี่ยมบ้าน คือ การสร้าง
กระบวนการเฝ้าระวังเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรม โดยพบยุทธวิธีที่น่าสนใจ คือ

- วิธี : สร้างเป็นกลุ่มย่อยๆ แบ่งหน้าที่กันดูแล
เช่น 1 คนต่อ 5 ครอบครัว
- วิธี : สอบถามพูดคุยกับครอบครัวหรือญาติ
พี่น้อง
- วิธี : สังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปใน
ทางที่ดี บางพื้นที่พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความใกล้ชิด
สนิทสนมมากขึ้น มีการทักทายกันเมื่อพบเจอ
- วิธี : บางพื้นที่มีการสังเกตการณ์จากภายใน
วงเหล้าด้วย เป็นต้น
- วิธี : หากกลุ่มเป้าหมายอยู่ในสถานศึกษา
ต้องส่งต่อข้อมูลให้กับสถานศึกษาช่วยในการ
สอดส่องพฤติกรรมด้วย

วิธีคิดสำคัญในกระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน กลุ่มเสพร/กลุ่มเสียงและครอบครัว จาก 9 พื้นที่

วิธีคิดชุดสำคัญ 1: คิดว่าการแก้ปัญหาไม่ต้องรอหน่วยงานภายนอก ดังพบว่า หลายเครือข่ายมีการพยายามแก้ปัญหาของพื้นที่ตนเองอยู่ตลอดเวลาและการสนับสนุนจากภายนอกนั้น หากทำได้อย่างเหมาะสมจะช่วยทำให้กลไกในพื้นที่มีศักยภาพในการจัดการปัญหามากขึ้น

วิธีคิดชุดสำคัญ 2: มองว่าปัญหาเกิดจากความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำให้ตรงจุดโดยการฟื้นความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว

วิธีคิดชุดสำคัญ 3: มีทัศนคติเชิงบวก เชื่อในความเป็นมนุษย์ เชื่อในการให้โอกาส ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเข้าอกเข้าใจและจะนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันของสังคมทั้งระบบที่เชื่อในการให้โอกาสด้วย ไม่ได้มองด้วยทัศนคติเชิงลบซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาซ้อนขึ้นไปอีก

การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ต่อกระบวนการเยี่ยมบ้าน

1. กลไกภายนอกที่เข้ามาหนุนช่วยภายใต้กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้าน ได้แก่
 - + สำนักงาน ป.ป.ส.ภาค 6 มีส่วนในการกำหนดนโยบาย แนวทางการทำงาน และสนับสนุนงบประมาณ
 - + ชมรมชุมชนกวีวัฒน์มีส่วนในการประสานงานกลไกภาคประชาชน ให้คำแนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงการทำงานในระดับพื้นที่
 - + กลไกที่ต้องทำงานร่วมกันท้องถิ่นท้องถิ่น เช่น อำเภอ / สว.สศ. / โรงเรียน / ทศน. / วัด / สำนักงานคุมประพฤติ / พัฒนาชุมชน / ยุติธรรมชุมชน เป็นต้น
2. ข้อสังเกต
 - + สิ่งที่สำคัญสำหรับชาวบ้านแล้วจำนวนงบประมาณที่สนับสนุนไม่ใช่ประเด็นสำคัญ ที่สำคัญคือความต่อเนื่อง
 - + การลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอของเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ที่มีความสำคัญมาก

คิดว่าการแก้ปัญหา
ไม่ต้องรบกวนหน่วยงานภายนอก
มองว่าปัญหาเกิดจากความอ่อนแอ
ของสถาบันครอบครัว
มีทัศนคติเชิงบวก เชื่อในความเป็นมนุษย์
เชื่อในการให้โอกาส ซึ่งจะนำไปสู่การ
แก้ปัญหาอย่างเข้าอกเข้าใจ

ส่วนที่ 4

มุมมองที่เห็นจากเสียงสะท้อน
ของพื้นที่สร้างบทเรียนทั้ง 9

มุมมองลำดับ 1:

ปัญหาหายเสพติดเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุสำคัญของปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด เกิดจากปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นเงื่อนไขหลัก เหตุเกิดจากปัญหาเชิงโครงสร้างภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปมสาเหตุสำคัญที่เห็นได้อย่างชัดเจนใน 9 พื้นที่ คือ กระบวนการพัฒนาที่ผิดรูปผิดรอยซึ่งส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมหลายประการ อาทิ เช่น

ประการที่ 1 มีความเหลื่อมล้ำสูง “แปลกใหม่เด็กที่ติดยาส่วนใหญ่มีแต่ลูกคนจน”

ประการที่ 2 ไม่สามารถพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ได้ “ที่นาถูกยึด พ่อแม่ไปรับจ้างในตลาดกลับบ้านก็มีตุงๆ คำๆ ไม่รู้หรือกว่า ลูกติดยา”

ประการที่ 3 ระบบการศึกษาที่ไม่ตอบสนองต่อการพึ่งพาตนเองในพื้นที่กลับตอบสนองระบบทุนระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ และระบบอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในเมืองใหญ่ รวมทั้งระบบการศึกษาที่มีระบบการศึกษาที่แยกคนออกไปจากท้องถิ่นตนเองไม่ตอบสนองให้คนสามารถหาอยู่หากินในพื้นที่ได้

ประการที่ 4 เกิดระบบโครงสร้างทางประชากรที่ผิดรูปผิดรอยมีการเคลื่อนย้ายประชากรเข้ากระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่รวมทั้งการเกิดขึ้นของประชากรแฝงในรูปแบบต่างๆ

มุมมองลำดับ 2:

ผลจากปัญหาเชิงโครงสร้างปรากฏชัดเจนจาก
ศึกษาสภาพปัญหาหลายสาเหตุทั้งในอดีตและใน
ปัจจุบันของพื้นที่ที่ทำการศึกษ 9 พื้นที่ การใช้
ยาเสพติดและมีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วเกิด
ขึ้นเพราะปัจจัยเงื่อนไขที่มาจากปัญหาเชิง
โครงสร้างทั้งสิ้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
“แต่เดิม หาอยู่หากินได้ ไม่ต้องใช้เงินมาก ต่อมา
สังคมเปลี่ยนแปลงไป มีค่าใช้จ่ายมากขึ้น ค่า
เรียนลูกบ้าง อะไรต่อมิอะไร ราคาผลผลิตไม่เป็น
ธรรม หรือมีที่ดินไม่พอที่จะสร้างรายได้ ต้อง
ออกไปรับจ้าง ความรู้ไม่มีต้องใช้แรงงาน รับจ้าง
บ้าง ตัดอ้อยบ้าง พอใช้แรงงานก็มีการใช้ยาเส
พติดเพราะจะทำให้ทำงานได้มากขึ้น และเป็นการ
คลายความเครียด พอออกไปทำงานข้างนอกก็
ทิ้งลูกให้อยู่กับตายาย หรือหากไม่ออกไป
ทำงานข้างนอกแต่อยู่ในพื้นที่ที่มีปัญหาหลาย
สาเหตุก็อาจที่หลงผิดได้ สภาพสังคมที่เปลี่ยนไป
คนในชนบทตัวใครตัวมันมากขึ้นในชุมชนเมือง
ปัญหาที่ซับซ้อนแก่ยาก”

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุสำคัญที่สุดของปัญหา
ยาเสพติดที่ก่อให้เกิดกระบวนการติดตามเยี่ยม
บ้านกลุ่มเสพร/กลุ่มเสียงคือ **“ปัญหาที่มาจาก
ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว”** และการที่
สถาบันครอบครัวอ่อนแอมาจากปัญหาความ
สัมพันธ์ที่ไม่เข้าอกเข้าใจกันหรือไม่ได้มีโอกาสได้
เข้าอกเข้าใจกันมากนัก พ่อแม่ต้องออกไปทำงาน
ต่างจังหวัด ดังนั้น จากการศึกษาจึงสามารถ
กล่าวได้ว่าต้นเหตุสำคัญของปัญหาหลายสาเหตุนั้น
เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างนั่นเอง
ดังนั้น เมื่อยาเสพติดเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างเรา
ก็จะพบว่า

ประการแรก ปัญหาหลายสาเหตุเป็นปมหนึ่งของ
ปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนที่แก้ได้ไม่หมดสักที
ไม่ว่าจะแก้ที่ Demand ก็ไปเกี่ยวข้องกับเงื่อนไข
หลายอย่างในเชิงโครงสร้าง แก้ได้ไม่หมดสักที
พอจะแก้ที่ Supply แต่ก็พบว่าพอตัวยาหนึ่ง
หมดไปก็จะมีตัวยาอื่นปรากฏขึ้นมาเสมอ

ประการที่สอง ปัญหาหลายสาเหตุเมื่อเป็นปัญหา

“ระบบการศึกษา
ที่แยกคนออกไปจากท้องถิ่นตนเอง
ไม่ตอบสนองให้คน
สามารถหาอยู่หากินในพื้นที่ได้”

เชิงโครงสร้างก็เป็นเหมือนอาการของโรคที่เกิดจากหลายสาเหตุ ยากที่จะจำแนกว่าต้นตอที่แท้จริงคืออะไรกันแน่หรือจะเป็นลักษณะแบบบิดตรงโน้นก็จะโผล่ตรงนี้เป็นต้นและจะทำให้เราวนอยู่กับการจัดการปัญหาที่ไม่รู้จักจบสิ้น

ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาเสฟติดแล้วข้อเท็จจริงประการหนึ่งคือต้องยอมรับการจัดการปัญหาสามารถทำได้ในระดับของการตั้งรับและควบคุม แต่ยากที่จะจัดการให้สิ้นซาก ไม่ว่าเราจะใช้กลไกไหนในการจัดการปัญหา เพียงแต่กลไกที่ดีก็จะสามารถควบคุมปัญหาได้ดีกว่าเท่านั้น จนกระทั่งปัญหาในเชิงโครงสร้างบางประการที่สำคัญและมีนัยสำคัญกับปัญหาเสฟติดได้ถูก

ตระหนักถึงและถูกจัดการไปแล้วเท่านั้น

มุขล่ำดับ 2:

กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสฟ/กลุ่มเสียงและครอบครัว กับนัยสำคัญภายใต้สายธารการจัดการปัญหาเสฟติดในประเทศไทย กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสฟ-กลุ่มเสียงและครอบครัว เป็นการดำเนินงานของภาคประชาชนป้องกันและแก้ไขปัญหาเสฟติด พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงาน ปปส.ภาค6 และมีชมรมชุมชนกวีวัฒน์ ในความเป็นจริงกระบวนการนี้เป็นเพียงส่วนเล็วเล็กน้อยเท่านั้นขององค์ภาพการทำงานแก้ไขปัญหาเสฟติดในสังคมไทยเพราะใน

มันสอดคล้องกับความคิดของเรา

ที่เน้นการให้โอกาส

ความจริงมีโครงการที่มากมายหลากหลาย ภายใต้ผู้อำนวยการจัดการของรัฐ ความจริงอีกชุดจากการศึกษาพบว่าส่วนเสียเพียงเล็กน้อยเหล่านี้ กลับมีคุณค่ามากมายและมีความหมายกับกระบวนการจัดการปัญหาในพื้นที่ **“เรามาถูกทางแล้ว”** เป็นสิ่งที่ชาวบ้านได้กล่าวตอกย้ำอยู่เสมอ ในการศึกษาข้อมูลในพื้นที่เนื่องจากพบว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายหลังที่ได้มีการนำกระบวนการนี้มาใช้ในการแก้ปัญหา “มันสอดคล้องกับความคิดของเราที่เน้นการให้โอกาส” มากกว่าที่จะมองเขาเหล่านั้นว่าเป็นผู้กระทำผิดเป็นที่น่ารังเกียจ ทั้งที่จริงแล้วเขาเหล่านั้นคือลูกหลานของเราในชุมชนนั่นเอง และจากการศึกษาที่มีข้อสังเกตที่พบว่ากระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสพร/กลุ่มเสียงและครอบครัวนี้ มีคุณค่า มีความหมาย หรือมีนัยสำคัญที่สอดคล้องต่อการจัดการปัญหาเสพรติดหลายประการ ดังนี้

1. เป็นกระบวนการแก้ปัญหายาเสพติดที่ให้ความสำคัญกับการยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area Approach) อย่างแท้จริง เนื่องจากนโยบายหรือรูปแบบที่ใช้ในการจัดการปัญหานั้นให้พื้นที่เป็นพระเอกอย่างแท้จริง นโยบายก็มาจากทฤษฎีการทำงานในพื้นที่ที่เกิดขึ้นจริง การแก้ปัญหาก็คือใช้การมีส่วนร่วม เน้นไปที่การสร้างความสัมพันธ์ภายใน และมุ่งเน้นไปที่ “คน” มากกว่าตัวยา

2. สอดคล้องกับแนวทาง “การสร้างภูมิคุ้มกัน” ที่เป็นนโยบายในการแก้ปัญหายาเสพติด เพราะกระบวนการนี้มีเป้าหมายที่ “เยาวชนและสถาบันครอบครัว” โดยการเข้าไปทำงานเพื่อเป็นการฟื้นฟู “กระบวนการขัดเกลาทางสังคม” (Socialization) ให้มีความเข้มแข็งขึ้นมาอีกครั้ง ซึ่งเป็นการ

สอดคล้องกับนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐวิสาหกิจที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยพบว่าโครงการนี้เป็นกระบวนการที่สร้างให้เกิดภูมิคุ้มกันหลายระดับ ทั้งระดับตัวเยาวชนเอง ระดับของครอบครัว รวมถึงการเกิดภูมิคุ้มกันในระดับของหมู่บ้านหรือท้องถิ่นด้วย

3. กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสพร/กลุ่มเสียงและครอบครัว สามารถรองรับ “การคืนคนดีสู่สังคม” ได้อย่างเป็นระบบเพราะจะมีกระบวนการในการติดตามและช่วยเหลือด้วยทัศนคติเชิงบวก

4. กระบวนการนี้ยังนำไปสู่การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เข้าถึงยาก ดังพบว่ามีพื้นที่ที่สามารถช่วยเหลือเยาวชนที่เคยหลงผิดได้ เยาวชนบางส่วนที่อยู่ในมุมมืดบางคนเห็นว่าพอมีคนช่วยได้ อย่างจริงใจก็จะหันมาขอความช่วยเหลือในอนาคต

5. กระบวนการนี้เป็นการนำไปสู่ความเป็น “ชุมชนเข้มแข็งจัดการปัญหายาเสพติด” เนื่องจากกระบวนการนี้ทำให้เกิด **“ระบบความสัมพันธ์ในทุกมิติ”** ชุมชนที่มีความเข้มแข็งสามารถจัดการปัญหายาเสพติดหรือนำไปสู่การจัดการตนเองได้ในทุกมิติ ล้วนเกิดจากการสร้างหรือการฟื้นความสัมพันธ์ที่มีคุณค่าต่อชุมชนหรือสังคมนั้น หรือทำให้เกิด **“ทุนทางสังคม”** (Social capital) ขึ้น และพบว่ากิจกรรมนี้นำไปสู่การฟื้นความสัมพันธ์ในหลายมิติ ได้แก่

+ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ครอบครัวอบอุ่นขึ้น เข้มแข็งขึ้น

+ ความสัมพันธ์ภายในชุมชนรวมทั้งมิติในการเกิดความเข้าใจหรือเกิดทัศนคติที่เอื้อต่อการ

กระบวนการนี้
เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติด
ที่ชาวบ้านระบุว่า **ได้ผลที่สุด**
&
สอดคล้อง
กับศักยภาพของชุมชนที่สุด

แต่ปัญหาก็มีมากขึ้น

- + ความสัมพันธ์ในมิติของการทำงานร่วมกันหลายชุมชนหรือเครือข่ายซึ่งหากเครือข่ายที่เข้มแข็งก็จะสามารถเป็นรากฐานหรือเป็นพลังที่นำไปสู่การจัดการปัญหาอื่นๆ ด้วย

- + ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกของภาคประชาชนกับกลไกภาครัฐซึ่งดำเนินการจัดการความสัมพันธ์ที่ดีก็จะมีพลังอย่างมากในการจัดการปัญหาเสฟติดต่อไป

6. กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสฟ/กลุ่มเสี่ยงและครอบครัว สามารถพัฒนาและต่อยอดนำไปเป็นต้นแบบของนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสฟติดได้ในอนาคต เนื่องจากการศึกษาได้รับเสียงสะท้อนจากทุกพื้นที่ว่า

“กระบวนการนี้เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหายาเสฟติดที่ชาวบ้านระบุว่าได้ผลที่สุดและสอดคล้องที่สุดในบรรดาทุกนโยบายที่ชาวบ้านต้องเผชิญอยู่ในเวลานี้” ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าเป็นไปได้ได้อย่างไรและจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่ากิจกรรมนี้ไม่ได้มาจากการที่จู่ๆ หน่วยงานคิดอะไรได้ เห็นว่าดีแล้วก็เอาไปให้ชาวบ้านทำ แต่

- + เกิดจากบทเรียนการทำงานที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่

- + ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของนโยบาย ตั้งแต่

- มีการสรุปทฤษฎีร่วมกันพร้อมบททวนข้อขัดข้องที่ผ่านมา

- มีการสรรหารูปแบบที่เข้าใจเหมาะสม ประเมินความเป็นไปได้ร่วมกันในขั้นแรก

- มีการร่วมวางแผนหรือวางแผนทางในการปฏิบัติการณ์ร่วมกัน

- มีการสรุปและประเมินผลร่วมกัน

ในทุกระยะ

- + มีกระบวนการถ่ายทอดให้เข้าใจหัวใจสำคัญของกระบวนการแก้ปัญหาหลายระดับ ตั้งแต่ระดับภาคจนถึงในระดับพื้นที่ที่ยังมีการตอกย้ำหัวใจและความสำคัญ มีการทำคู่มือ มีการทำวิดีโอ ช่วยในกระบวนการถ่ายทอดเน้นไปที่ “เข้าใจจึงลงมือทำ ไม่ใช่ทำเพราะถูกสั่งมา”

- + การมีรูปแบบหรือตัวแบบ (Model) ที่ยืดหยุ่นไม่ตายตัว สามารถประยุกต์ได้ในขั้นตอนปฏิบัติ

- + มีการสนับสนุนงบประมาณ ไม่ได้เป็นการร้องขอฝ่ายเดียว

- + ทำที่ในการทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐและภาคประชาชนมีเท่าที่ของความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการปัญหา มากกว่าทำที่ของการ “สั่งการ”

- + มีกลไกพี่เลี้ยงคอยสนับสนุนการทำงานในทุกพื้นที่

- + เป็นนโยบายที่ชาวบ้านทำแล้วมีความสัมพันธ์เพิ่มขึ้น ไม่ได้ทำแล้วสร้างความแตกแยกในชุมชน ชาวบ้านมองหน้ากันไม่ติด

- + พยายามไม่สร้างเงื่อนไขที่จะเป็นการใหม่ให้ชาวบ้านหรือเป็นการมากเกินไปจนชาวบ้านทำไม่ไหว สร้างความอึดอัด

นอกจากนั้นจากการศึกษายังพบว่านโยบายที่ทำลายความสัมพันธ์นั้นจะไม่นำไปสู่การจัดการปัญหาเสฟติดได้แน่นอน ดังนั้น หากว่ากระบวนการนี้จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาหรือประยุกต์เป็นต้นแบบในการพัฒนานโยบายอื่นๆ ของภาครัฐ ก็คิดว่าน่าจะนำไปสู่การเป็นนโยบาย

ที่มีคุณภาพและได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติ
การในพื้นที่เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับโครงการนี้

มุลำดับ 3:

“เครือข่าย” เป็นกลไกที่สำคัญในการจัดการปัญหา
ยาเสพติด

จากการลงพื้นที่ พบปรากฏการณ์ที่สำคัญ
ประการหนึ่งคือ “ไม่มีหมู่บ้านหรือชุมชนไหนเลย
ที่สามารถจัดการปัญหาเสพติดได้โดยลำพัง”
การแก้ไขปัญหามักจะมีการทำงานช่วยกัน
ในลักษณะของความเป็นเครือข่ายชุมชนเสมอ
เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้วความสัมพันธ์ของ
ชาวบ้านไม่ได้อยู่ในระดับของหมู่บ้าน/ชุมชน
แต่สัมพันธ์กันในระดับของความเป็นท้องถิ่นด้วย
เช่น เพื่อนกัน ญาติกัน เป็นเขย เป็นสะใภ้ เป็นต้น
ดังนั้นการหนุนช่วยกันระหว่างหมู่บ้านชุมชนจึงมี
ความสำคัญมาก และจากการดำเนินงานที่ผ่านมา
พบว่าเครือข่ายที่เข้มแข็งสามารถทำกิจกรรมได้
เป็นอย่างดีนั้นต้องประกอบด้วย

1) ความเข้าใจในเนื้อหาหรือหัวใจของ
กระบวนการทำงานร่วมกันทุกคน ไม่เพียงเฉพาะ
แต่แกนนำเข้าใจเพียงคนสองคนนั้น ดังนั้นต้องมี
กระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความเข้าใจ
ภายในเครือข่ายที่ดีด้วย

2) ความสัมพันธ์ ต้องมีการพบปะหรือกัน
อยู่เสมอทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3) ความโปร่งใสในการบริหารจัดการงาน
ประมาณ

4) ความรับผิดชอบร่วม ในการกิจที่ได้รับ
มอบหมาย หลายๆเครือข่ายไม่สามารถไปสู่ความ
เข้มแข็งได้เพราะสมาชิกขาดความรับผิดชอบ
เช่น ไม่ยอมส่งรายงาน เป็นต้น

เครือข่ายที่เข้มแข็งมีนัยยะในการเป็น**“ภาค
ประชาสังคม” (Civil society)** ที่เข้มแข็ง
ด้วย ภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งโดยธรรมชาติ
แล้วจะเป็นกลไกหรือเครื่องมือหนึ่งที่จะนำไปสู่

“การเข้าใจหรือจัดการปัญหาเชิงโครงสร้าง”
ในอนาคตด้วย เนื่องจากเมื่อมีการรวมตัวกัน
จะไม่ได้เพียงแค่พูดถึงปัญหายาเสพติดเพียง
อย่างเดียวเท่านั้นแต่จะมีการหยิบยกปัญหาอื่น
มาพูดคุยด้วย หรือจะมีการจับเข้าปรับทุกข์กัน
มากขึ้น ภาคประชาสังคมมีความหมายเป็น
เหมือนเวทีในการปรึกษาของคนหมู่่มาก ยิ่งภาค
ประชาสังคมที่มีความสัมพันธ์ที่ดีมีช่องทาง
ติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ ยิ่งมีพลัง หาก
วันหนึ่งพบว่ามีปัญหาไม่เป็นเรื่องหรือความไม่ถูกต้อง
ต้องในสังคมเกิดขึ้นแล้วสมาชิกในเครือข่ายได้รับ
ผลกระทบ ก็จะนำไปสู่การขับเคลื่อนต่อสู้ร่วมกัน
ในอนาคตข้างหน้า

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายในพื้นที่ศึกษาที่ยังพบว่า
มีความเข้มแข็งแตกต่างกันไป รวมทั้งมีเครือข่าย
ที่เพียงมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหายาเสพติดเพียง
อย่างเดียว และเครือข่ายที่มองแบบองค์รวม
มากขึ้น มองความเข้มแข็งในหลายมิติ ซึ่งเป็น
เป้าหมายของเครือข่ายที่ต้องพัฒนาต่อไปและ
เป็นหน้าที่ของพี่เลี้ยงที่ต้องสร้างกระบวนการ
เรียนรู้ในหลายๆมิติควบคู่ไปกับการจัดการ
ปัญหาเสพติดด้วย

มุลำดับ 4:

“ปัญหาความแตกต่างทางวิธีคิด” ระหว่าง
หน่วยงานราชการกับภาคประชาชน

1. รัฐคิดว่าหน่วยงานรัฐมีหน้าที่แก้ปัญหา
ประชาชนมีหน้าที่ให้ความร่วมมือ VS ภาค

ประชาชนที่ว่าประชาชนต้องเป็นพระเอก รัฐเพียง
แต่มีหน้าที่หนุนเสริม

2. รัฐคิดว่าการแก้ปัญหาต้องนำกลุ่มเสี่ยง
ออกจากพื้นที่เพราะในพื้นที่ทำให้เกิดวงจรปัญหา
เต็มๆ เด็กบางคนที่ยากเลิกก็ไม่อยากกลับไป
VS ภาคประชาชนคิดว่าการแก้ปัญหาต้องไม่นำ
เด็กออกไปจากชุมชน ต้องใช้ความสัมพันธ์ที่มีอยู่
แก้ไขปัญหา

3. รัฐบอกว่าผู้นำชุมชนนะแหละค้า يَا VS
ภาคประชาชนบอกว่าเจ้าหน้าที่นะแหละตัวดี

ปัญหาความแตกต่างทางความคิดทำให้เกิดปมปัญหา
ที่ไม่สามารถทำให้การบูรณาการในพื้นที่เกิดขึ้นได้จริง

ดังนั้นในการส่งเสริมและสนับสนุน

ควรคำนึงถึงปัญหาความแตกต่างทางความคิด

อาจไม่จำเป็นต้องหวังผลเลิศในการบูรณาการ

แต่คำนึงถึงบทบาทหรือท่าทีที่มีต่อกัน

เพื่อความร่วมมือต่อกันในอนาคต

ไม่มีหมู่บ้านหรือชุมชนไหนเลย

ที่สามารถจัดการปัญหาหาเสพรตัดได้โดยลำพัง

ข้อเสนอแนะจากสิ่งที่เห็น

มุมมองที่ได้จากการพูดคุย ทั้งแกนนำ คณะกรรมการเครือข่ายภาคประชาชนทั้ง 9 พื้นที่ ได้ฟังเสียงสะท้อนจากความรู้สึกของ คนเป็นพ่อ เป็นแม่ที่มีลูกหลายเสฟฯ ได้นั่งมองสายตาและเห็นถึงความอึดอัดของเยาวชนที่ครั้งอดีตเคยหลงผิดไปเสฟและค้ายาบ้า ความจริงจากความรู้สึกได้ถูกสะท้อนมาจากการพูดคุย แลกเปลี่ยน สอบถามและบันทึก บทเรียนที่ได้รับจากภาคเหนือตอนล่างเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้ทีมถอดบทเรียนของศูนย์วิชาการสารเสฟติดภาคเหนือ ได้นำกลับมาคิด ใช้ฐานคิดบนความรู้สึกที่เป็นปฏุชนคนธรรมดา **“คิดแบบใจเขา ใจเรา”** และนำมาถกกันเป็นข้อเสนอที่ตรงไปตรงมา ดังนี้

1. การทำงานแก้ไขปัญหายาเสฟติด โดยใช้พื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ไม่ต้องสนใจเทคนิครูปแบบกระบวนการที่เลิศเลอมากมาย เพราะชาวบ้านมีศักยภาพในการคิด จากการที่หน่วยงานภายนอกเข้ามาคิดให้-คิดแทน อาจเป็นการตัดกระบวนการคิดของชาวบ้าน หน่วยงานภายนอกหรือผู้สนับสนุนควรทำเพียงสื่อสารถึงหัวใจสำคัญ ให้กรอบการดำเนินการในภาพกว้าง ควรยืดหยุ่นให้มาก ควรมีแนวทางแต่ต้องไม่ใช่รูปแบบที่ตายตัว ซึ่งจะกลายเป็นสร้างภาระหรือสร้างความอึดอัดให้กับชาวบ้านที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ จากหวังจะให้ดีอาจกลับกลายเป็นเสียก็เป็นได้

2. การสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินงานของพื้นที่ยังคงมีความจำเป็น

งบประมาณที่สนับสนุนลงไปแม่เป็นเพียงงบประมาณที่เล็กน้อยหากแต่กลับก่อให้เกิดความเชื่อมั่น และทำให้ชาวบ้านในพื้นที่มั่นใจว่า มีเพื่อนที่พร้อมจะแก้ไขปัญหาไปด้วยกัน หากสามารถสนับสนุนงบประมาณได้มากขึ้นก็จะทำให้ชาวบ้านทำงานได้ดียิ่งขึ้นอีก

3. การสนับสนุนที่มีความต่อเนื่องเป็นสิ่งที่สำคัญ การสนับสนุนดังกล่าวไม่ใช่แค่งบประมาณ แต่สิ่งสำคัญ คือการสร้างระบบการสร้างมุมมององค์ความรู้ที่มีความต่อเนื่อง เพราะปัญหาของยาเสฟติดมีความซับซ้อน การวิเคราะห์ปัญหา การมองปัญหาจึงมีความสำคัญ

4. สำนักงาน ป.ป.ส. เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีตราศกธสิทธิ์ การที่เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส.ลงไปในพื้นที่นั้น ตรา ป.ป.ส. ช่วยได้หลายอย่าง ทั้งเรื่อง

ขวัญกำลังใจให้กับชาวบ้านที่ทำงานเพื่อแก้ไข
ปัญหาหาเสฟตัดอีกทั้งก่อให้เกิดความร่วมมือ
จากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในระดับ
พื้นที่ได้เป็นอย่างดีด้วยเห็่นว่า ป.ป.ส. เป็น
เพื่อนกับชาวบ้านในพื้นที่ ส่งผลให้ชาวบ้านใน
พื้นที่ขอความร่วมมือกับภาคี ทั้งในระดับท้องถิ่น
และในพื้นที่อำเภอได้อย่างคล่องตัว

5. ปัญหาหาเสฟตัดมีความเคลื่อนไหวและ
แปรผันสูง เป็นภาวะที่มี Dynamic สูง เป็น
ปัญหาเชิงโครงสร้าง หน่วยงานที่มีบทบาทใน
การสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชนจึง
ต้องมีความเข้าใจ การที่จะหวังเห็่น ความเข้มแข็ง
ความยั่งยืน ที่เป็นเส้นตรง หรือเป็น **“ความเข้ม
แข็งเชิงอุดมคติ”** นั้น อาจไม่มีอยู่จริง เพราะ
ในภาพความเป็นจริงของสังคม บางเวลาบาง
สถานการณ์เครือข่ายชาวบ้านที่ทำงานแก้ไขปัญหา
หาเสฟตัดก็เข้มแข็ง หรืออาจมีบางครั้งก็ชาวบ้าน
อ่อนแรงเพราะในภาพความเป็นจริงกระบวนการ
จัดการกับปัญหาหาเสฟตัดนั้นมีปัจจัยเห็่นไข
หลายตัวที่ส่งผลต่อสถานการณ์

6. สำนักงาน ป.ป.ส.ภาค 6 และชมรมชุมชน
กวีชนน์ควรต้องหาทางประสานความเข้าใจการ
ทำงานร่วมกัน ระหว่างภาคประชาชนกับส่วนภาค
ราชการ

7. สำนักงาน ป.ป.ส.ควรประสานนักวิชาการ
ด้านเศรษฐศาสตร์ เพื่อมาศึกษาความคุ่มค่าของ
กระบวนการติดตามเยี่ยมบ้านกลุ่มเสฟ/กลุ่ม
เสี่ยงและครอบครัวนี้และให้ศึกษาเชิงเปรียบเทียบ
กับนโยบายอื่นๆในขณะนี้ เพื่อนำไปสู่กระบวนการ
ตัดสินใจในแนวนโยบายในโอกาสต่อไป

8. ฝ่ายสนับสนุนควรนำข้อเสนอที่มาจาก
พื้นที่ไปพิจารณาและควรจัดการตามคำร้องขอ

อย่างเหมาะสมเท่าที่ทำได้ เพราะเป็นข้อเสนอที่
ชาวบ้านคิดร่วมกันแล้วว่าหากเกิดขึ้นได้ก็ช่วยใน
การทำงานในระดับพื้นที่เป็นอย่างดี

9. ฝ่ายสนับสนุนโดยเฉพาะสำนักงาน ป.ป.ส.
ควรเชื่อว่าโครงการนี้มีประโยชน์อย่างแท้จริง
เพราะมีการยืนยันันว่าการเปลี่ยนแปลงที่สามารถ
พิสูจน์ยืนยันได้ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ยังมี
สถานการณ์อยู่ มีผู้เสฟหรือผู้ผ่านกระบวนการ
บำบัดอยู่จะเห็่นผลการการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน
และหลายกรณีนำไปสู่ความภาคภูมิใจ ความปลื
ปีติของแกนนำในพื้นที่ อีกทั้งยังมีตัวอย่างผู้ที่
ผ่านกระบวนการบำบัดและได้รับการติดตามเยี่ยม
บ้านสามารถปรับพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น
หลายคนกลับมาเป็นแกนนำเยาวชนเป็นคนต้นแบบ
ของตำบล กลับมาเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ได้
ก็หลายคน ดังเส็งสะท้อนที่ว่า

เป็นการแก้ปัญหาค่ตรงจุด
ตั้งแต่ทำงานมา

ยังไม่เคยเห็่นน้ำตาคนตัดยา

เพิ่งมาเห็่นก็ครั้งนี้ หรือค้ำกล่าวย้า
ของแกนนำหลายๆคน ที่พูดเป็นเส็งเดียวกันว่า

เรามาถูกทางแล้ว

การแก้ไขปัญหาเสถียรต้องอาศัยความ **อดทน**
ยึดหลักการมีส่วนร่วมจาก

คนในครอบครัว คนในชุมชน

และการแก้ไขปัญหาเสถียรในระดับพื้นที่ต้องเริ่มจาก
การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่ **แหลมคม**